

LÄMNINGAR, POLLEN OCH LANDSKAP I

HAGRYD

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING AV LÄMNINGAR FRÅN TIDIGMESOLITIKUM
TILL ÄLDRE JÄRNÅLDER INOM FORNLÄMNING SLÄP 117:1/L1997:6022,
SLÄP SOCKEN, KUNGSBACKA KOMMUN, HALLANDS LÄN

JOHAN KLANGE

med bidrag av Stefan Gustafsson och Anders Högberg

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:2906

LÄMNINGAR, POLLEN OCH LANDSKAP I

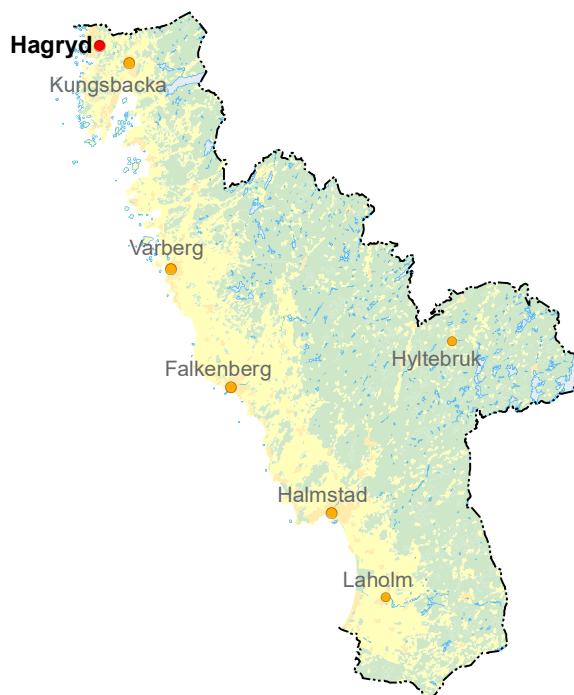
HAGRYD

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING AV LÄMNINGAR FRÅN TIDIGMESOLITIKUM
TILL ÄLDRE JÄRNÅLDER INOM FORNLÄMNING SLÄP 117:1/L1997:6022,
SLÄP SOCKEN, KUNGSBACKA KOMMUN, HALLANDS LÄN

JOHAN KLANGE

med bidrag av Stefan Gustafsson och Anders Högberg

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:2906

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Panorama över Hagrydsbäckens dalgång med undersökningsområdet
längst till höger och med det närliggande havet i bakgrunden. Foto från öster.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: ©Lantmäteriet MEDGIV-2018-9-05662

Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan, Lantmäteriet (CC0)

TRYCK: Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala 2018

©Arkeologikonsult 2018

ISBN TRYCK: 978-91-984595-7-9

ISBN PDF: 978-91-984595-8-6

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens.

Licenstagtexten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	9
TOPOGRAFI, ÄLDRE KARTOR OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	11
Topografi	11
Ortnamn och äldre kartor	13
Ortnamn	13
Äldre kartor	14
Fornlämningssmiljö och tidigare undersökningar	16
Fornlämningssmiljö och fornminnesinventeringar	16
Stenåldersboplatser och lösfynd från stenåldern	16
Rösen	19
Stensättningar	19
Övriga lämningar	19
Tidigare undersökningar	20
METOD OCH GENOMFÖRANDE	23
RESULTAT	25
Grävd bäckfåra	27
Övriga lager	29
Kokgropar och härdar	29
Stenkonstruktion	29
Rännor, gropar och övriga nedgrävningar	30
Fynd	30
Fynd av sten	30
Fynd av keramik eller bränd lera	35
Analyser	35
Makrofossilanalys och vedartsanalys	35
¹⁴ C-analys	35
Pollenanalys	36

Forts. på nästa sida

SAMMANFATTANDE DISKUSSION OCH LANDSKAPSANALYS	39
Stenåldern	42
Zon 0–1, tidigmesolitikum till mellanneolitikum.....	42
Landskapsrummets stenåldersboplatser.....	42
Fornlämningen Släp 117:1 under fas 1A–C	44
Bronsåldern	46
Zon 2, senneolitikum till yngre bronsålder	46
Landskapsrummets rösemiljöer och fyndplatser	46
Fornlämningen Släp 117:1 under fas 2.....	48
Järnåldern	50
Zon 3, förromersk järnålder till vikingatid	50
Landskapsrummets stensättningsmiljöer.....	50
Fornlämningen Släp 117:1 under fas 3.....	50
REFERENSER.....	53
Litteratur	53
Arkiv och databaser	54
Historiska kartor	54
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	57
BILAGOR.....	59
Bilaga 1. Kontexttabell.....	61
Bilaga 2. Fyndtabell.....	67
Bilaga 3. Fornlämningstabell	75
Bilaga 4. Arkeobotanisk rapport.....	81
Bilaga 5. Analys av stenmaterial.....	89
Bilaga 6. ¹⁴ C-analys.....	93
Bilaga 7. Berörda fornlämningar	97

BILDTEXTER TILL KAPITLENS VINJETTBJLDER

Syfte och frågeställningar: Undersökningsområdet. Foto från norr.

Topografi, äldre kartor och fornlämningsmiljö: Röse (Släp 76:1) i den högre terrängen öster om undersökningsområdet. Foto från öster.

Metod och genomförande: Inmätning av lämningar. Foto från öster.

Resultat: Mossen Skrikemyst i den högre terrängen öster om undersökningsområdet i vilken en borrhäns togs för pollenanalysen. Foto från väster.

Sammanfattande diskussion och landskapsanalys: Den södra delen av Hagrydsbäckens dalgång, med Särö centrum och med det närliggande havet i bakgrunden. Foto från nordost.

Referenser: Skogbevuxen våtmark i den högre terrängen väster om fornlämningen Släp 117:1. Foto från nordost.

Administrativa uppgifter: Diskussion i fält angående rösemiljöer stående ovanpå Kungsröset (Släp 74:1). Foto från nordväst.

SAMMANFATTNING

Under oktober 2015 utförde Arkeologikonsult en arkeologisk undersökning av fornlämningen Släp 117:1 inom fastigheten Hagryd 1:38 i Släp socken, Kungsbacka kommun, Halland.

Fornlämningen Släp 117:1 upptäcktes vid en inventering 1988 och blev då klassad som stenåldersboplats på grund av fynd av slagen flinta i åkermarken. År 2014 utförde Arkeologikonsult en förundersökning inom Släp 117:1 som visade på fornlämningen utgjordes av en boplats från tidigneolitikum och äldre järnålder.

Den nu utförda arkeologiska undersökningen av fornlämningen kunde ytterligare nyansera bilden av platsen. Undersökningen visade på att det dels snarare rör sig om en aktivitetsplats än en boplats och dels att aktiviteter har förekommit på platsen från mesolitikum och framåt. Aktiviteterna inom fornlämningen kan tidsmässigt delas in i fyra faser (fas 1–4).

Den första fasen utgörs av tidsperioderna tidig mesolitikum (fas 1A), mellanmesolitikum (fas 1B) och tidigneolitikum (fas 1C) vilka främst representeras av fynd av sten men även av en grop från tidigneolitikum som påträffades vid förundersökningen.

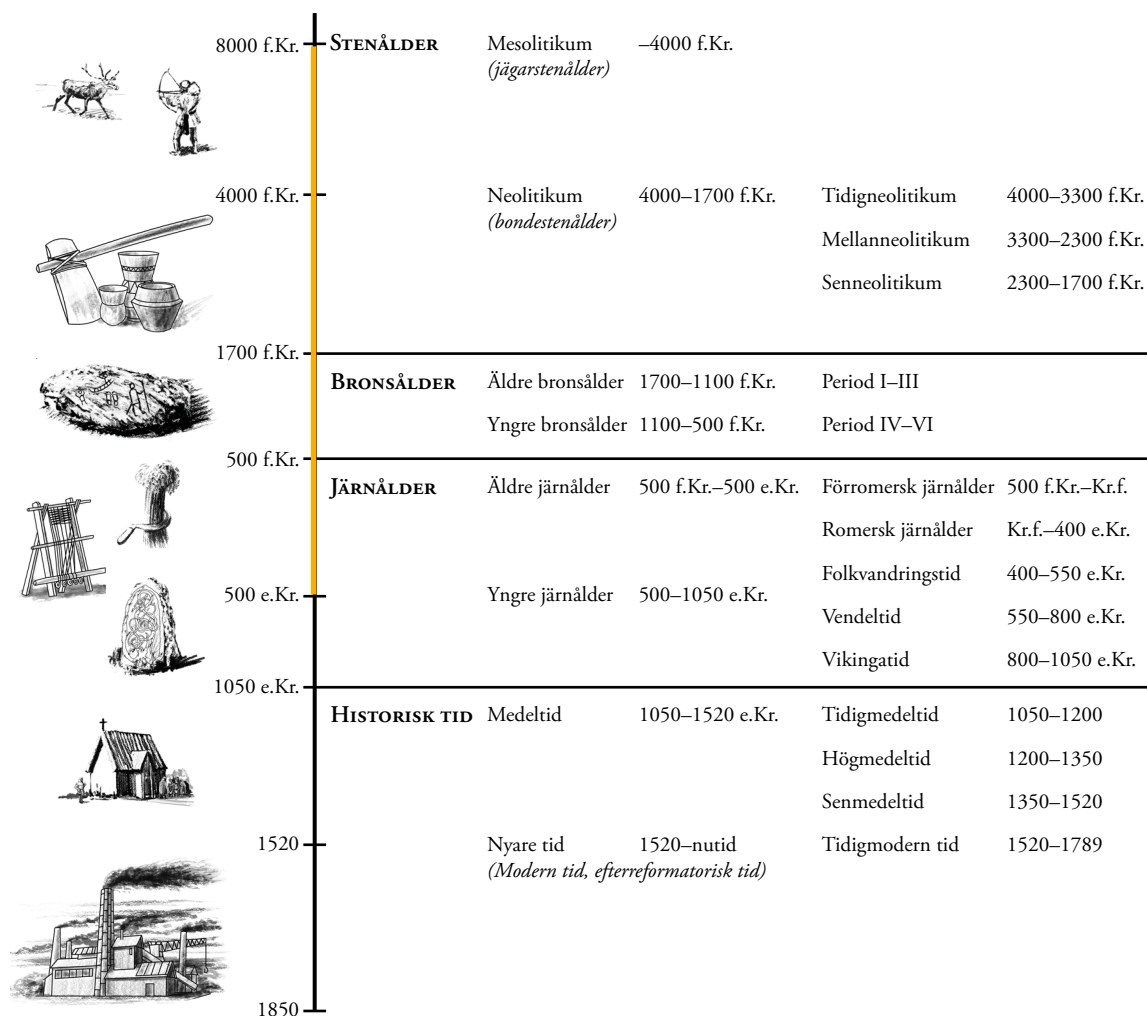
Den andra fasen utgörs av lämningar från yngre bronsålder (fas 2) och representeras av ett antal härdar och gropar samt av lagren 115 och 116 som uppkommit i samband med någon form av aktivitet i anslutning till en bäck som lett ner från den högre belägna rösemiljön väster om fornlämningen.

Den tredje fasen utgörs av lämningar från äldre järnålder (fas 3) och representeras av en ränna samt kol som påträffades i botten av ett sandlager som skulle kunna utgöra spåren efter erosion från högre terräng till följd av avbränning av skog.

Den fjärde fasen (fas 4) utgörs av ett antal lämningar som kunde kopplas samman med det tidigmoderna eller moderna odlingslandskapet och utgörs av diken, hägnader samt en möjlig del av en rökerianläggning.

Med syftet att försöka få fram ny kunskap om landskapsutvecklingen utfördes även en pollenanalys på en borrhärd tagen i en mosse öster om fornlämningen. Pollenanalysen visade på fem skeden i landskapets utveckling efter den senaste istiden varav människans påverkan av naturen kunde ses i alla utom det första. Analysen visade på att de tidigaste skogsröjningarna skedde under mellan-neolitikum men att dessa endast utgjorde mindre ingrepp. Under slutet av senneolitikum påbörjades därefter en stor förändring av landskapet i form av stora röjningar av skog som pågick i tilltagande skala fram till slutet av yngre bronsålder. Troligen röjdes skogen för att ge plats åt betesmarker men även för åkrar då de första spåren av odling kan ses under perioden. Landskapet förändrades därefter inte mycket förrän i slutet av äldre järnålder då en ny period av skogsröjningar tog vid som i stort skapade den landskapsbild som vi ser idag. Pollenanalysen visade även att odlingen kom att få en allt större betydelse under järnåldern och att bruket med att bränna av betesmarken på ljunghedarna inleddes under denna period.

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält.

Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

INLEDNING

Med anledning av att Derome Hus AB önskar att detaljplanlägga delar av fastigheten Hagryd 1:38 för industriändamål som berör den västra delen av fornlämningen Släp 117:1 i Släp socken, Kungsbacka kommun, Halland, utförde Arkeologikonsult under hösten 2015 en arkeologisk undersökning inom det berörda området. Uppdragsgivare var Derome Hus AB och undersökningen utfördes efter beslut av Länsstyrelsen i Hallands län (Ls dnr: 431-2291-15).

Denna rapport kommer först att presentera undersökningens syfte, frågeställningar och metoder. Därefter kommer en bakgrund ges med en genomgång av närområdets topografi, fornlämningsmiljö ortnamn och äldre kartmaterial. Under bakgrunden kommer även en genomgång göras av tidigare undersökningar inom den aktuella fornlämningen. Bakgrunden följs av en presentation av resultaten från undersökningen av fornlämningen Släp 117:1 och från den utförda pollenanalysen från mossen Skrikemyst. Till sist kommer resultaten att diskuteras och sättas in i ett regionalt samband med hjälp av en landskapsanalys.

Figur 1. Undersökningsområdet markerat på Terrängkartan. Skala 1:50 000.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med den arkeologiska undersökningen var enligt länsstyrelsens specifikation att klargöra de olika boplatshasernas interna struktur, ekonomiska bas samt lokalisering i landskapet under de aktuella tidsperioderna. Undersökningen skulle vidare ge meningsfull kunskap med relevans för myndigheter, forskning och allmänhet.

Utifrån undersökningens syfte ställdes följande frågor:

- Vilka typer av lämningar finns inom de olika boplatshaserna och vad säger dessa om boplatshasernas funktion?
- Är det möjligt att identifiera olika typer av aktiviteter inom boplatshaserna?
- Vilken datering har lämningarna? Är det möjligt att fastställa hur lång kontinuitet boplatshaserna har och ifall aktiviteterna inom boplatshaserna förändras över tid?
- Är det möjligt att urskilja vilka/vilken näringsekonomi som utgjort basen för boplatshaserna?
- Hur förhåller sig boplatshaserna till förändringar i landskapet?

Figur 2. Grop i mitten av röse (Släp 48:1) i den högre terrängen väster om aktuellt undersökningsområde. Foto från norr.

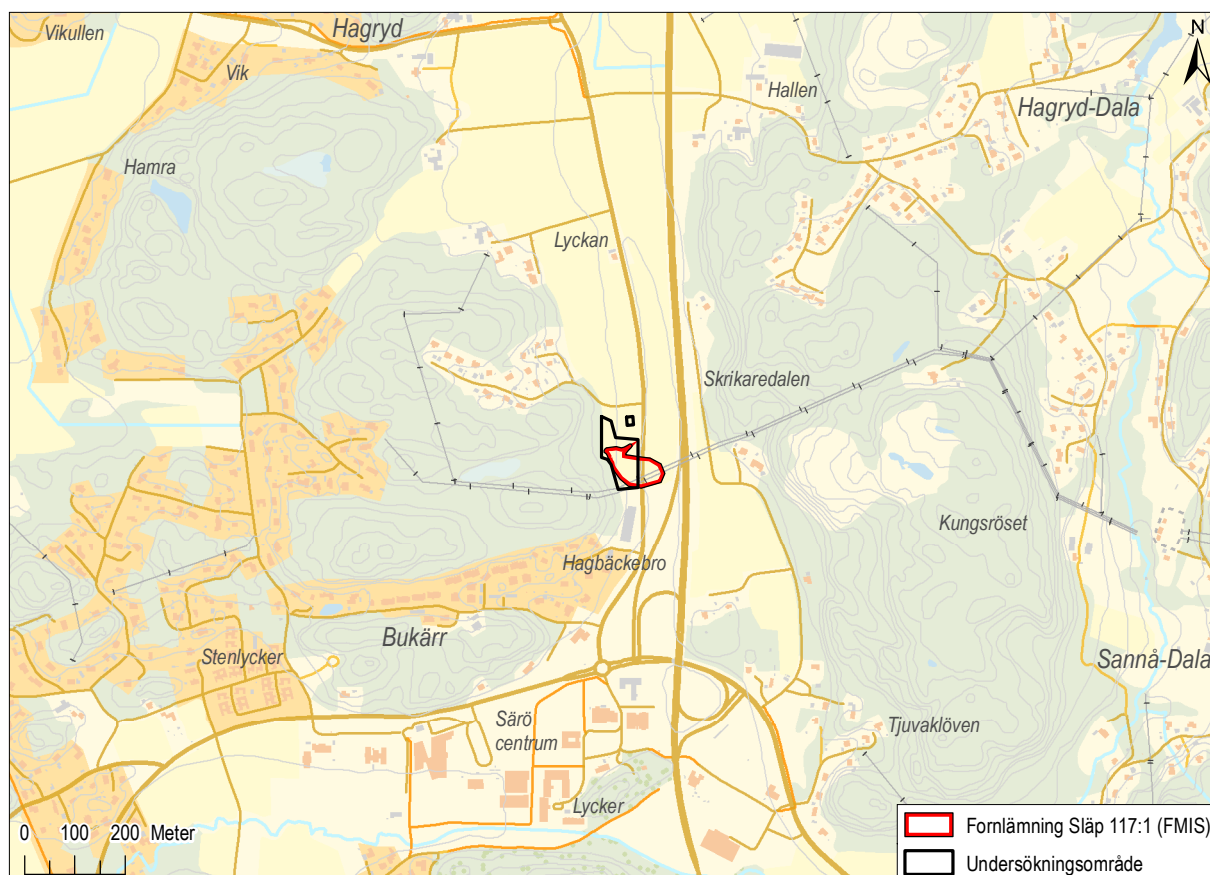

TOPOGRAFI, ÄLDRE KARTOR OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Topografi

Fornlämningen Släp 117:1 utgörs av en boplatslämning som ligger i en kustnära dalgång mellan Hagryd och Bukärr, strax nordost om Särö centrum i den nordvästra delen av Kungsbacka kommun (figur 3). Dalgången löper nordsydlig genom ett för norra Halland typiskt sprickdalslandskap med smala lerfyllda dalgångar flankerade av bergsklackar med

skog och våtmarker. Längs dalgångens botten flyter Hagrydsbäcken som utgör ett biflöde till Veaan och de två vattendragen rinner samman direkt söder om Särö centrum varefter Veaan fortsätter till Kattegatt vid Skörvallaviken väster därom. Hagrydsbäcken som även namnger dalgången är sedan andra halvan av 1900-talet till stora delar kulverterad men är bitvis synlig som ett dike.

Figur 3. Undersökningsområdet och fornlämning Släp 117:1 (urval FMIS) markerade på Fastighetskartan. Skala 1:15 000.

Öster och väster om Hagrydsbäckens dalgång finns högre terräng, öster utgörs denna av en förkastningsbrant som skapar en platå på mellan 50 och 80 meter över havet. Under Göteborgsinventeringen 1917 framkom att förkastningsbranten och platån gick under namnet Fjället vilket är ett namn som inte längre finns kvar på moderna kartor (ATA Göteborgsinventeringen Släp sn, s 28). Delar av platån och dess sluttningar är beväxta med blandad ek- och tallskog. I anslutning till sprickor i berggrunden finns även ett par områden med mindre kärr eller sjöar omgivna av små öppna ytor bevuxen med ljung. En av dessa sprickor löper östvästligt upp genom förkastningsbranten från Hagrydsbäckens

dalgång upp till platån. Sprickan har idag namnet Skrikaredalen men benämns på en karta från 1853 som Skrikedalen. Det är oklart vad namnet står för men åtminstone två andra platser med samma naturnamn finns i Västsverige. Det ena av dessa ligger i Ärtemarks socken i Bengtsfors och har enligt en uppgift i SOFI från 1929 fått sitt namn efter "en gubbe som brukade tala särskilt högt och därför kallades för Skrikarn". Den andra platsen är i Övra-by socken i Halmstad där det enligt "Traditionsuppteckningar rörande folkliv, sed och tro" kopplats till en uppfattning om att det där funnits en gast. För den aktuella Skrikaredalens del har ingen annan information påträffats. Men i området där den

Figur 4. Undersökningsområdet och dagens havsnivå markerade på reliefkarta över landskapsrummet. Högre partier i terrängen är markerade med grönt (över 18 meter) och våtmarker är streckade i blått. Skala 1:30 000.

aktuella sprickdalen bryter genom en platå ligger ett mindre kärr. Kärrret hade 1917 namnet Skrikemyst (ATA Göteborgsinventeringen Släp sn, s 27). Efterledet myst är dialektalt halländskt och betyder kärr eller grund damm (Ståhl 1980, s 129).

Till väster om Hagrydsbäckens dalgång finns ett höjdparti med toppar på mellan 45 och 55 meter över havet. Höjdpartiet blockerar sikten mot havet från dalgången och ger intrycket av att Hagrydsbäcken flyter i ett inlandslandskap trots att havet endast ligger en och en halv kilometer bort. Höjdpartiet är idag till stora delar bevuxet med skog och endast dess toppar utgörs av kallt berg. Mellan topparna finns även lägre partier med våtmarksområden.

Själva boplatslämningen Släp 117:1 ligger på västra slutningen av Hagrydsbäckens dalgång på en höjd av mellan 10 och 18 meter över havet. Boplatslämningen ligger i öppen åkermark och löper från dalgångens botten upp till den punkt där brantare skogbeväxt terräng tar vid. Boplatslämningen delas i två delar av Gamla Särövägen och vid den aktuella arkeologiska undersökningen undersöktes den västra delen av lämningen.

Sett ur ett större landskapsperspektiv ligger undersökningsområdet i kustlandskapet innanför den norra delen av Risö-Säröarkipelagen mellan Långnäsudde i norr och Säröhalvön i söder. Längs kustavsnittet finns de två vikarna Maleviksviken och Skörvallaviken vilka avgränsas från varandra av den utskjutande udden Hultaberget. Från denna västra avgränsning kan ett av höjder avgränsat landskapsrum urskiljas som sträcker sig från kusten och fyra kilometer inåt land där Sandsjöbacka områdets högre inlandsterräng tar vid (figur 4). Landskapsrummet kan delas in i tre landskapszoner som löper parallellt inåt land från havet.

Den första landskapszonen utgörs av kustbandet och höjdparter samt dalgångar i direkt anslutning till denna. Den andra landskapszonen utgörs av kustnära områden med höjdparter och dalgångar. Kusten kan inte ses från dessa dalgångar och det är i en av dessa som undersökningsområdet ligger. Den tredje landskapszonen utgörs av inlandsområden med högland samt mindre dalgångar.

Ortnamn och äldre kartor

Ortnamn

Fornlämningen Släp 117:1 ligger inom vad som idag är fastigheten Hagryd 1:38 men tillhörde tidigare gården Bukärr 2. Gällande ortnamnet Hagryd nämns detta första gången 1563 som Haffuerö. Namnets förled (*Hag-*) indikerar inhägnad betesmark och dess efterled (*-ryd*) indikerar en röjd yta i skogsmarker (Ståhl 1980 s 171 f). Namnet Bukärr är äldre och nämns första gången 1231 som Bothekiarri. Förledet kommer från ordet bod och efterledet kommer från ordet kärr (Ståhl 1980 s 170). Ifall namnen tolkas som en beskrivning av landskapet ger båda en bild av utmarksområden som tagits i bruk för boskapskötsel, där dalgångsmarkerna kring Hagryd utgjorts av röjd skogsmark och där boskapsbodan legat i den högre terrängen med våtmarker norr om Bukärr.

I närområdet finns ytterligare ortnamn som ger indikationer på denna typ av landskap, med rydnamn så som Algusered (Algotzrydh 1408), namn som indikerar skog som Brandshult (Branshöll 1570) och Ekenäs (Egenes 1563) samt namn som indikerar boskapskötsel så som Nötegång (Nödgång 1592) och Skörvalla (Söffueruald 1563) (Ståhl 1980, s 169 ff).

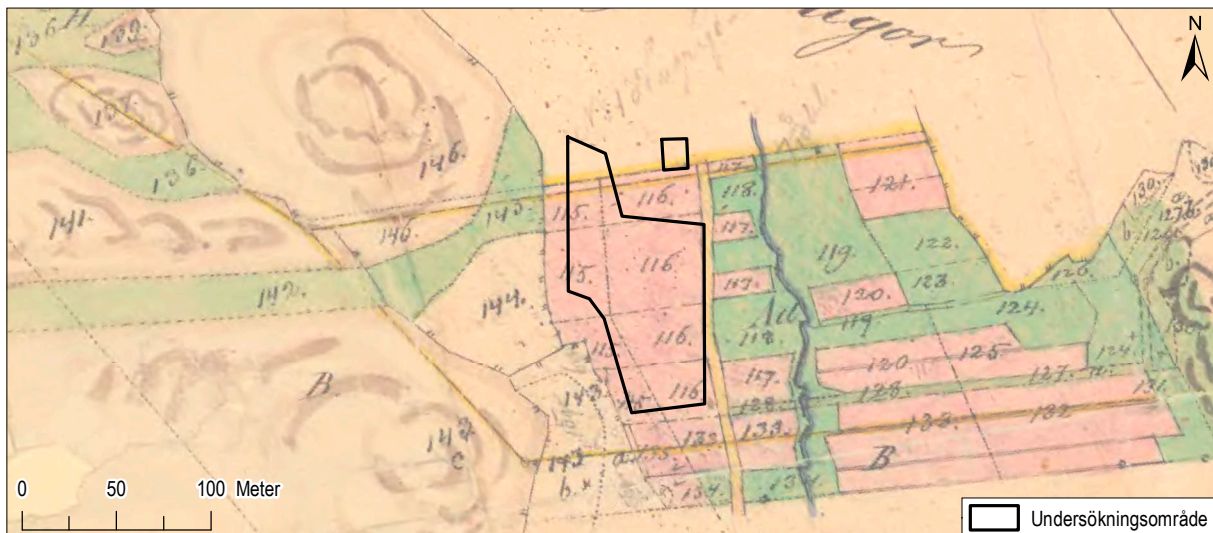
Figur 5. Karta från 1799 över Släp socken (ej rektifierad). Platsen för aktuell undersökning är markerad med en röd cirkel. Kartan är orienterad med norr uppåt.

Äldre kartor

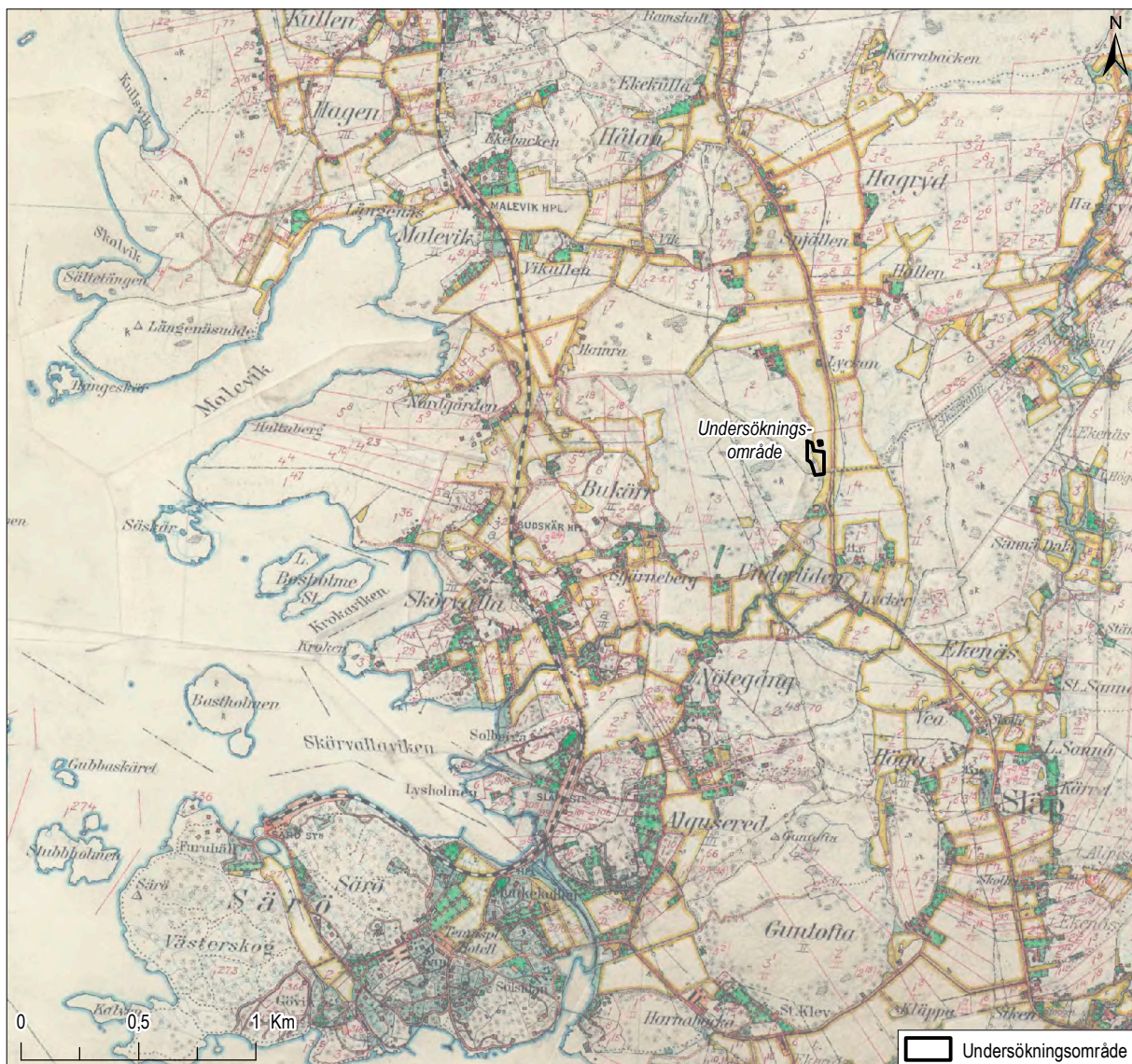
Från 1799 finns en karta över Släp socken som visar de enskilda gårdarna inom socknen samt byarnas utmarker (figur 5). Undersökningsområdet ingår i socknens inägomarker och visas därmed inte på kartan men däremot kan den högre terrängen på sidorna om Hagrydbäckens dalgång ses då dessa utgjordes av utmark. Öster om dalgången betecknas marken som fjällskog och väster om dalen som Bukärrsmarken vilket avser den utmark som låg i direkt anslutning till Bukärrens bys inägor. Vidare visar kartans uppdelning av olika byars utmarker på ett system där de olika byarna inte bara hade utmarker kring själva inägorna utan även i band löpande inåt land. Utmarkernas uppdelning visar på att landskapsresurser inåt land så som höglänta ljunghedar, skogsmarker och mossar var viktiga.

Från 1853 finns en laga skifteskarta över Bukärr nr 2 som visar både gårdens inägor och utmarker (figur 6). Kartan är den första som visar markanvändningen i anslutning till undersökningsområdet. Området kallas på kartan för Kärren och betecknas som ängs- eller åkermark.

På den Häradsekonomiska kartan från 1919–1925 och den Ekonomiska kartan från 1965 kan systemet med gårdar och utägor ses i sin fulla form (figur 7). Kartan har utmarker markerade i den högre terrängen inåt land men även på öarna i Risö-Särörkipelagen. Landskapsresurserna kan därmed ses som åkermark och ängar på inägorna, betesmarker och fiskelägen på öarna samt betesmarker, skog och torvtäkt i inlandet.

Figur 6. Undersökningsområdet markerat på 1853 års karta. Skala 1:4 000.

Figur 7. Undersökningsområdet markerat på Häradsekonomiska kartan över landskapsrummet. Skala 1:30 000.

Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar

Fornlämningsmiljö och fornminnesinventeringar

Närområdet kring undersökningsområdet domineras av tre typer av fornlämningar, vilka utgörs av stenåldersboplatser inklusive lösfynd från stenåldern, rösen från bronsåldern och stensättningar från järnåldern.

Relativt få arkeologiska undersökningar har utförts i närområdet och fornlämningarna samt fynden har istället påträffats vid inventeringar. Den första systematiska inventeringen utfördes 1917 av Göteborgs museer (numera Göteborgs stadsmuseum) inför stadens 300-års jubileum. Inventeringen går under namnet Göteborgsinventeringen och täckte stora delar av Västsverige. Inventeringen som utfördes per socken bestod dels av insamlande av fynd och dels av dokumentation av fornlämningar. I samband med inventeringen noterades även fyndomständigheter, platsnamn och lokala traditioner i anslutning till lämningarna. Fynden kom därefter att ingå i Göteborgs stadsmuseums samlingar. Vissa av fyndplatserna var dock redan kända före inventeringen och ingick därmed i samlingar tillhörande Statens historiska museum, Hallands museum eller olika hembygdsföreningar och privatpersoners samlingar.

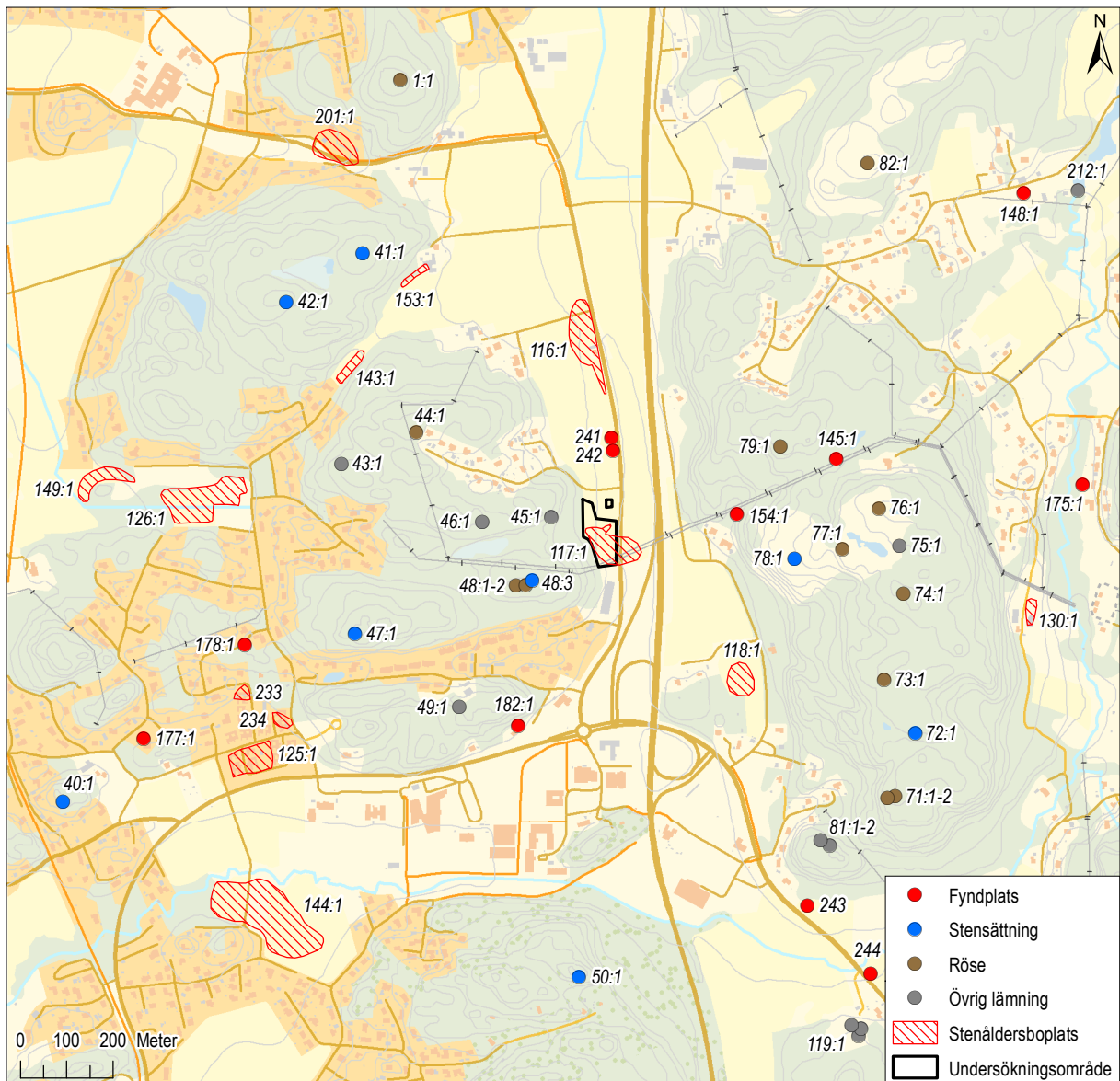
Under 1988 utförde Riksantikvarieämbetet en fornminnesinventering som drastiskt förändrade den tidigare fornlämningsbilden i närområdet. Inventeringen utfördes per socken och resulterade i framförallt en mängd nya fornlämningar i form av så kallade stenåldersboplatser. Vidare omvärderades ett antal av de tidigare kända fornlämningarna utifrån nya standardiserade fornlämningsdefinitioner. Dokumentationen sammanställdes i inventeringsböcker och kom därmed sedermera att ingå i FMIS. Samtliga fynd som påträffades vid inventeringen fördelades till Statens Historiska museum och en sammanställning av dessa per socken kan hittas på ATA.

Översikten över fyndplatserna, fyndens typ och deras datering är med andra ord svårgripbar och för att få en fullständig bild över krävs genomgång av flera arkiv och upp till fyra museisamlingar (ATA, FMIS, Göteborgs stadsmuseum, Statens Historiska museum, Hallands konstmuseum och Varbergs museum) även om viss information överlappar mellan de olika källorna (bilaga 3).

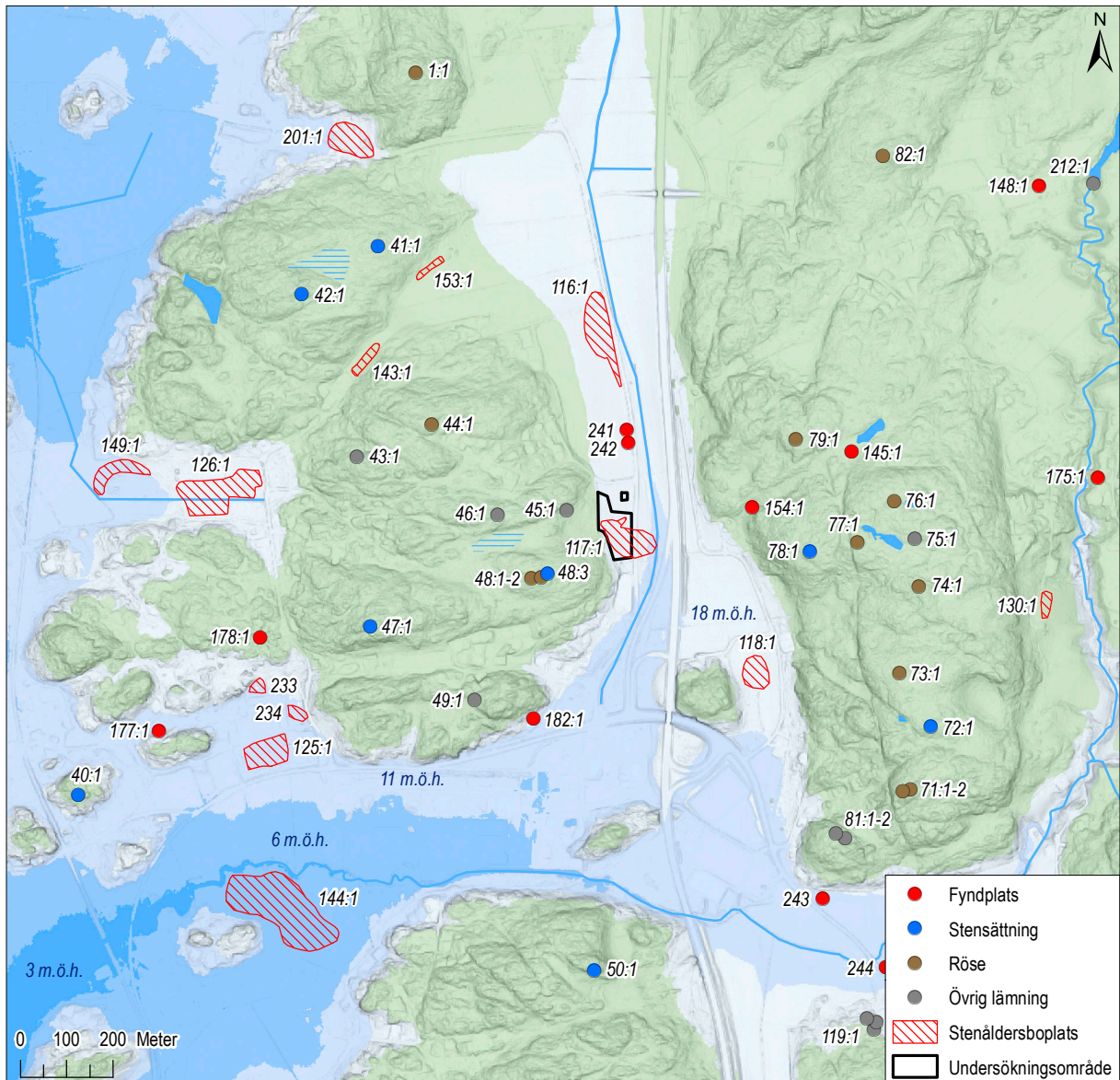
Stenåldersboplatser och lösfynd från stenåldern

Den största kategorin fornlämningar i närområdet utgörs av vad som registrerats som stenåldersboplatser (Släp 116:1, 117:1, 118:1, 125:1, 126:1, 130:1, 143:1, 144:1, 149:1, 153:1, 201:1, 233, 234) (figur 8). Majoriteten av dessa påträffades vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering 1988 då tänkta boplatsslagen kring koncentrationer av slagen flinta i åkermarken registrerades som stenåldersboplatser. Den generella dateringen till stenålder har dock visat sig vara problematisk då slagen flinta även använts som redskap efter stenåldern. Ett talande exempel på detta finns från Glumslöv i Skåne. Före det att arkeologiska undersökningar hade utförts i samband med Västkustbanan bedömdes 95 % av fornlämningarna i området vara från stenåldern. När undersökningar av fornlämningarna genomförts visade det sig dock att det istället rädde en jämn fördelning mellan fornlämningar från sten-, brons och järnåldern. Förklaringen till diskrepansen är att slagen flinta inte kan användas för att ge en enhetlig datering av en fornlämning då materialet i stor utsträckning även användes under metalltid och inte bara under stenåldern (Knarrström 2001, s 89 ff).

Daterbara fynd som påträffats inom de så kallade stenåldersboplatser kan dock användas för att visa på tidsperioder då det förekommit aktivitet på platsen. Men då majoriteten av fynden från dessa platser inte är daterbara kan det inte uteslutas att aktiviteter även förekommit under andra tidsperioder.

Figur 8. Undersökningsområdet och fornlämningarna (samtliga i Släp socken, FMIS) inom landskapsrummet markerade på Fastighetskartan. Skala 1:15 000.

Figur 9. Undersökningsområdet och fornlämningarna (samtliga i Släp socken, FMIS) inom landskapsrummet markerade på reliefkarta med havsnivåer 3 m.ö.h. (450 e.Kr.), 6 m.ö.h. (1050 f.Kr.), 11 m.ö.h. (8050 f.Kr. och 3050 f.Kr.) och 18 m.ö.h. (6050 f.Kr.). Skala 1:15 000.

Stenåldersboplatsernas höjdnivåer kan användas för att ge dateringsspann för när aktiviteter kan ha förekommit inom fornlämningarna (figur 9). Under tidigmesolitikum 8000 år f.Kr. som är den period som de äldsta fynden i området är från låg havsnivån på 11 meter över havet. Tusen år senare hade havsnivån kraftigt höjts till 18 meter över havet och det dröjde till tidigneolitikum innan havsnivån åter succesivt sjunkit till den tidigare lägstanivån. Detta gör att strandnära aktiviteter från både mellanmesolitikum och tidigneolitikum kan påträffas i samma områden. Utav stenåldersboplatserna i närområdet ligger nära hälften av dessa (Släp 116:1, 117:1, 118:1, 126:1, 201:1, 233, 234) helt eller delvis i den ovan nämnda zonen mellan 11 och 18 meter över havet, vilket

innebär att de skulle kunna ha dateringar från tidigmesolitikum, de senare delarna av senmesolitikum och tiden därefter. Ett par stenåldersboplatser (Släp 130:1, 143:1, 153:1) ligger även över 18 meter över havet vilket innebär att de kan vara från tidigmesolitikum och framåt. Till sist finns stenåldersboplatser som ligger klart under 11 meter över havet på så pass låga nivåer att de inte kan ha legat på fast mark förrän slutet av neolitikum (Släp 125:1, 149:1) eller till och med under förromersk järnålder (Släp 144:1). En förklaring till de lågt liggande boplatserna skulle kunna vara att äldre slagen flinta från de lägre liggande platserna förflyttats i och med havets transgression. Detta skulle vidare kunna förklara varför fynden från dessa platser ofta benämns som svallade.

Utifrån de daterbara fynd som påträffats inom stenåldersboplatserna i närområdet kan samtliga perioder under stenåldern beläggas och då med en tyngdpunkt mot tidigmesolitikum (bilaga 3). Majoriteten av fynden från fornlämningarna är dock avslag som inte kan dateras och som därmed skulle kunna härröra från hela den period som flinta använts som råmaterial till redskap. Vid tidigare undersökningar har anläggningar eller lager påträffats inom fem av stenåldersboplatserna ¹⁴C-dateringar finns endast från två av dessa.

I närområdet har sex av stenåldersboplatserna förutom den aktuella fornlämningen (Släp 116:1, 125:1, 130:1, 233, 234) undersökts tidigare. Undersökningarna har visat på fynd från tidigmesolitikum, mellanmesolitikum och tidigneolitikum. Inom fyra av dessa fornlämningar har anläggningar eller lager påträffats, men endast vid en av undersökningarna har lämningar ¹⁴C-daterats vilket hade kunnat ge en möjlighet att se ifall flera tidsperioder funnits representerade inom fornlämningarna.

Inom 116:1 påträffades slagen flinta och däribland ett slipat avslag som daterades till neolitikum. Förutom fynden påträffades det även inom fornlämningen ett kulturlager som daterades till tidigneolitikum (Klange 2015 s 12 ff). Inom fornlämningen Släp 125:1 påträffades förutom slagen flinta, hårdrester, en grop och ett stolphål (Lindman 2004 s 12 ff).

Inom fornlämningen 130:1 påträffades endast slagen flinta. Inom fornlämningen 233 påträffades fyra stolphål samt betydande mängder slagen flinta däribland mesolitiska ledartefakter så som kärnyxor, lansettmikroliter och mikrospån (Johansson 2007 s 12 ff). Inom fornlämningen 234 påträffades slagen flinta samt anläggningar som bedömdes som recenta (Johansson s 15 f).

Ytterligare indikationer på stenålder finns i närområdet i form av lösfynd (Släp 145:1, 148:1, 154:1, 175:1, 177:1, 178:1, 182:1, 241–244). Utifrån diagnostiska fynd visar dessa på tidigmesolitiska (Släp 175:1), mellanmesolitiska eller senmesolitiska (Släp 182:1, 242) samt senneolitiska (Släp 148:1, 154:1) dateringar. Nackdelen med lösfynden är att en del fyndplatser får ses som ytterst osäkra och att de ibland utgörs av fynd som troligen samlats in från flera olika platser. Trots detta ger fyndplatserna en indikation om områden med aktivitet under olika tidsperioder (bilaga 3).

Rösen

Den näst största fornlämningskategorin utgörs av rösen (Släp 1:1, 44:1, 48:1–2, 71:1–2, 73:1, 74:1, 76:1, 77:1, 79:1, 82:1) vilka brukar dateras till den yngre bronsålderns period fem. Rösen av denna typ är mycket vanliga i norra Halland och deras utbredning motsvarar i stort sprickdalslandskapets. Rösena brukar sammankopplas med kustbandet där deras ofta monumentala läge gör att de kan ses på stora avstånd (Skoglund 2005 s 145 ff). Till skillnad från bronsåldershögar som istället finns i södra Hallands slättlandskap anses rösena inte ha legat i anslutning till bebyggelse och de höjder som de ofta ligger på har av vissa tolkats som tillhörande de dödas sfär (Skoglund 2005 s 145 ff). Teorin har troligen rätt i att boplatser inte legat på klippor men ger skenet av att områdena inte har brukats vilket motsägs av utnyttjandet av dessa områden för bete under historisk tid.

Gällande rösena i närområdet ligger dessa i krönlägen och är runda med undantag av ett som utgörs av ett avlångt så kallat långröse (Släp 48:2). Närområdets rösen ligger vidare inte i kustbandet och de gjorde heller inte det då de anlades under yngre bronsåldern, vilket är något som skiljer ut dem från majoriteten av de nordhalländska rösena.

Stensättningar

Den minsta av de dominerande fornlämningskategorierna i närområdet utgörs av stensättningar (Släp 40:1, 40:1, 42:1, 47:1, 48:3, 50:1, 72:1, 78:1) vilkas dateringar anses spänna över hela den äldre järnåldern. Stensättningarna är ofta flacka och placerade på likartade eller samma platser som bronsåldersrösena. Dateringen av stensättningarna försvåras av att de ofta är fyndtomma (Ängeby 2014 s 45 ff).

Övriga lämningar

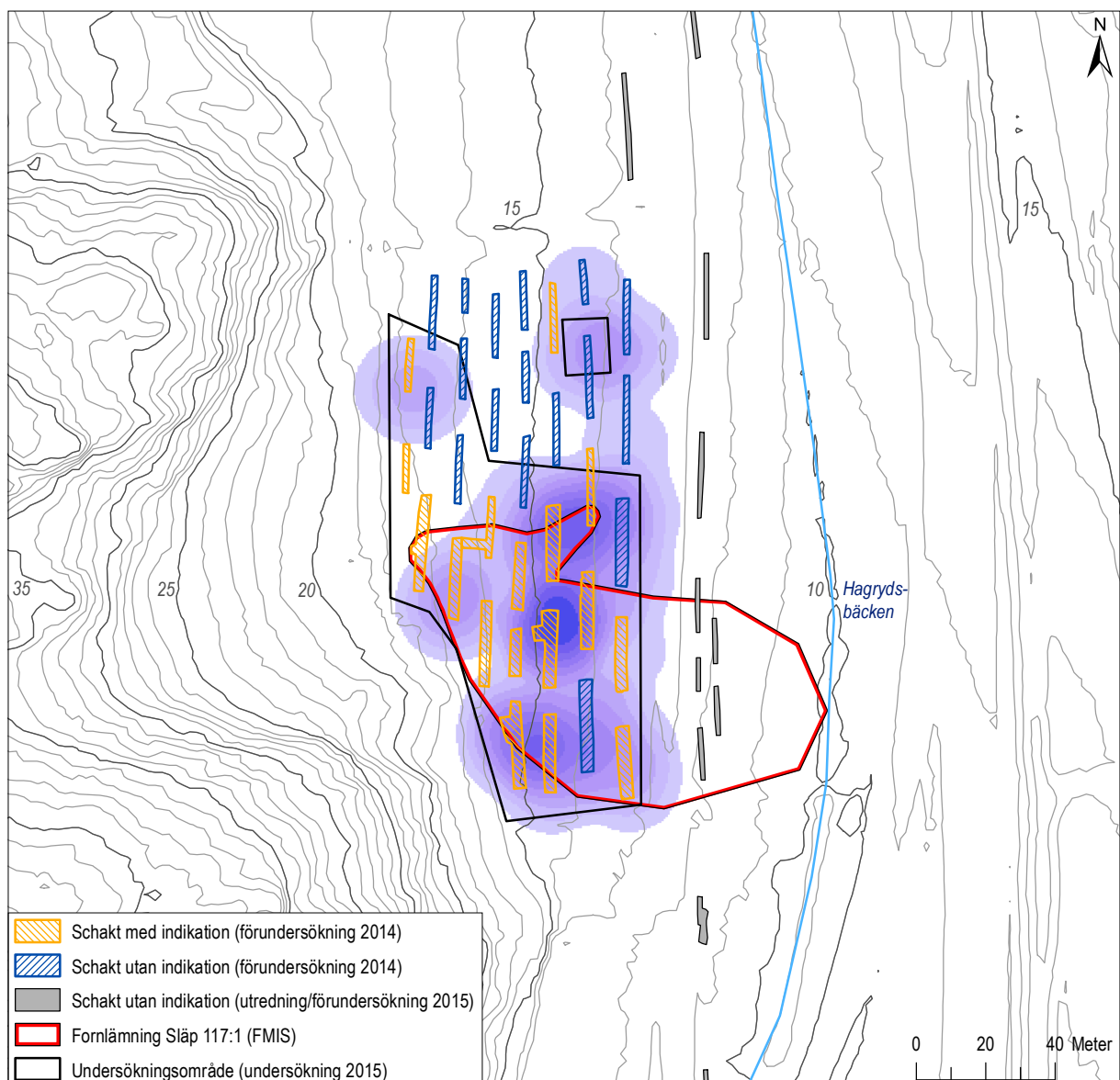
Utöver de dominerande kategorierna av fornlämningar finns till sist även fornlämningsliknande bildningar som skulle kunna utgöra resterna efter stensättningar eller rösen (Släp 43:1, 45:1, 46:1, 75:1), tidigmoderna byggnadsminnen (Släp 119:1) samt hägnader från tidigmodern eller modern tid (Släp 49:1, 75:1, 212:1).

Tidigare undersökningar

Två tidigare arkeologiska undersökningar har berört fornlämningen Släp 117:1 vilka utfördes av Arkeologikonsult under våren 2014 respektive våren 2015 (figur 10). Den första av dessa utgjordes av en avgränsande förundersökning av den västra delen av fornlämningen (figur 11). Vid förundersökningen påträffades lämningar i form av nedgrävningar, stolphål, kulturpåverkade lager och härdar. Vidare påträffades fynd av slagen flinta samt förhistorisk keramik. ¹⁴C-dateringar visade på att de påträffade

lämningarna främst härrörde från äldre järnålder men att det även fanns tidigneolitisk aktivitet inom fornlämningen (Klange 2014, s 16).

Den andra tidigare undersökningen utgjordes av en utredning och förundersökning (figur 12) inför anläggandet av en gång- och cykelväg utmed Östra Särövägen där sökschaktning utfördes inom det berörda området av fornlämningens östra del. Vid förundersökningen påträffades endast mindre mängder slagen flinta (Klange 2015 s 15 ff).

Figur 10. Tidigare undersökningar av fornlämningen Släp 117:1. Kartan visar även hur fynden av slagen flinta fördelade sig inom 2014 års undersökningsområde (ju starkare blå desto högre densitet). Höjdkurvor med en ekvidistans på 1 meter. Skala 1:2 000.

Figur 11. Inmätning av schakt vid 2014 års förundersökning av fornlämningen Släp 117:1. Foto från väster.

Figur 12. Den östra delen av fornlämningen Släp 117:1 före schaktning vid 2015 års utredning. Foto från norr.

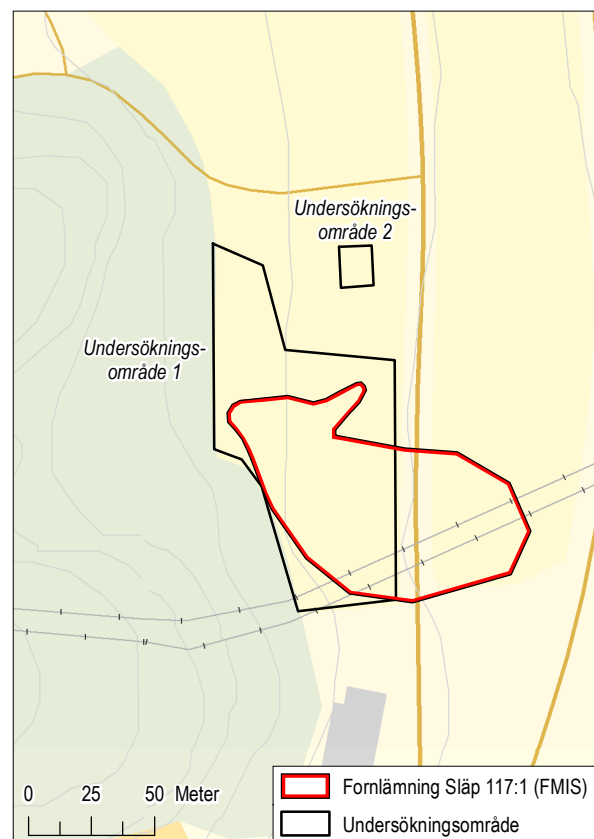
METOD OCH GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska undersökningen utfördes inom två ytor kallade undersökningsområde 1 respektive undersökningsområde 2 (figur 13).

Undersökningsområde 1 utgjordes av en 6 505 m² stor yta som täckte hela den södra delen av fastigheten Hagryd 1:38 och även delar av dess nordvästra kant. Detta motsvarade den yta inom vilken den absoluta majoriteten av de påträffade anläggningar och lager framkommit under förundersökningen av fornlämningen.

Undersökningsområde 2 utgjordes av en 224 m² stor yta i fastigheten Hagryd 1:38 nordöstra del, vilket motsvarade en separat yta där förundersökningen visat på en koncentration av slagen flinta samt förekomsten av en grop som daterades till tidig-neolitikum.

Schaktningen utfördes skiktvis ned till lämningsnivå alternativt orörd mark med hjälp av en bandburen grävmaskin med planskopa. Samtliga påträffade lämningar undersöktes till hälften om inte förhistoriska fynd eller komplicerad stratigrafi påträffades, då de undersöktes till 100 %. Lager undersöktes till 10 % med hjälp av rutgrävning vartefter fyndförande lager undersöktes till 100 %. I ett par fall användes grävmaskin för att avbana delundersökta lager eller djupa anläggningar. Vidare provtogs lämningar som bedömdes som förhistoriska eller där makrofossil ansågs kunna besvara någon av undersökningens frågeställningar.

Figur 13. De två undersökningsområdena mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:3 000.

Lämningar, fynd och prover mättes in med en nätverks RTK-GPS, fotograferades samt beskrevs på en digital kontextblankett, som tillsammans med mätdata kontinuerligt fördes över till databasprogrammet SiteWorks.

RESULTAT

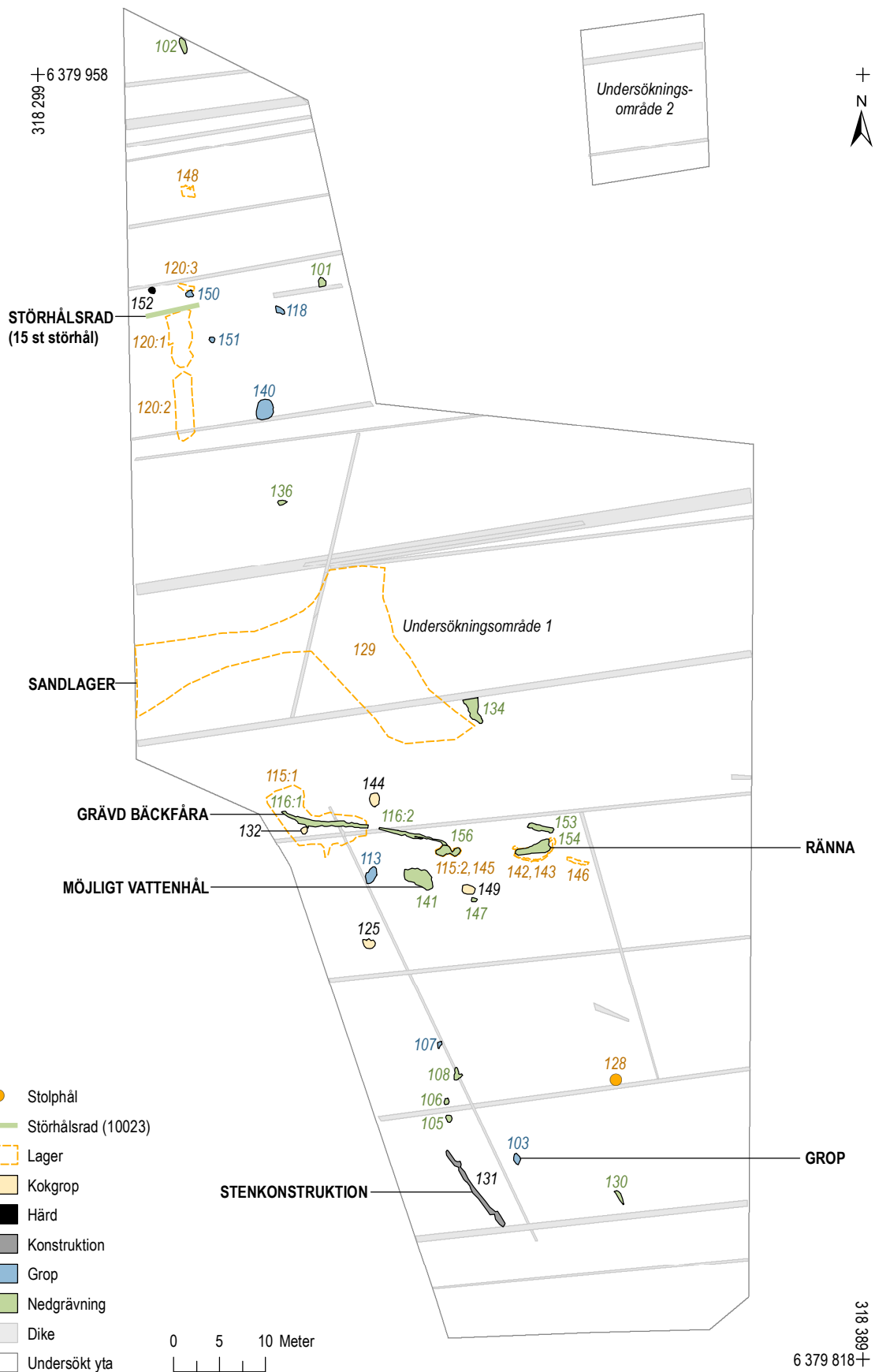

Figur 14. Undersökning av ränna (154). Foto från öster.

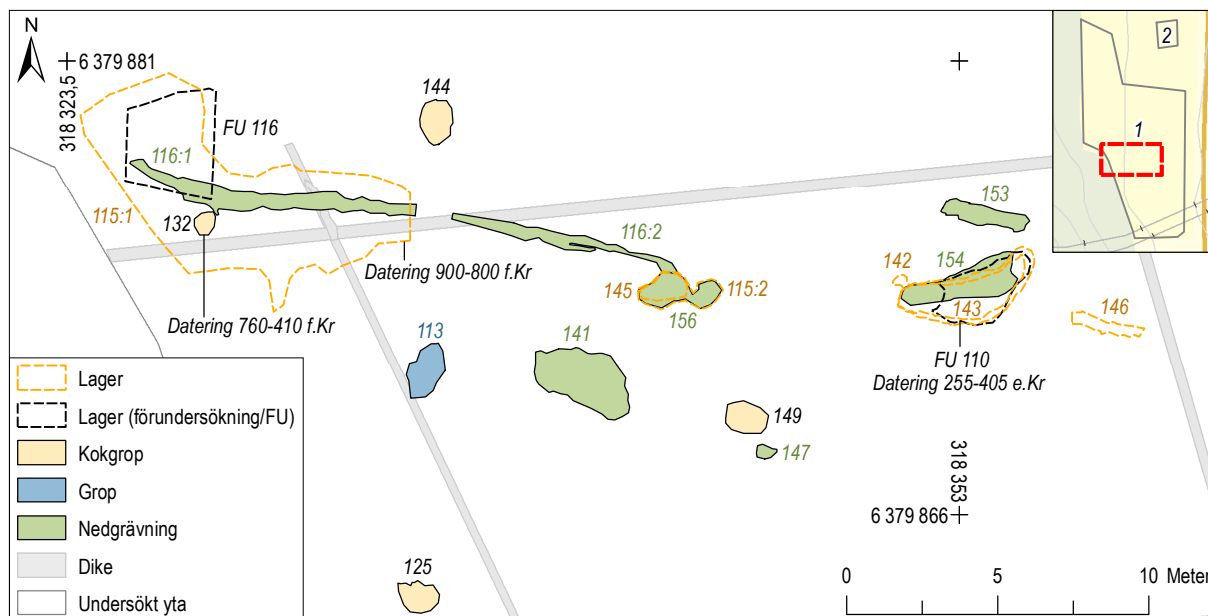
Vid den arkeologiska undersökningen påträffades en relativt begränsad mängd lämningar (60 stycken) vilka främst utgjordes av kulturlager, gropar samt värmeanläggningar så som kokgropar och härdar (figur 15). Samtliga av dessa lämningar påträffades inom undersökningsområde 1, men inom både undersökningsområde 1 och 2 påträffades däremot fynd av slagen flinta.

Typ	Antal	Kommentar
Lager	8	5 kulturlager/fyllningar, 3 odlingslager/icke antropogena lager
Grop	7	-
Kokgrop	4	-
Härd	1	-
Stolphål	1	-
Övrig nedgrävning	14	4 stenlyft, 3 rännor, 2 bäckfåror, 1 vattenhål, 1 dike, 3 övriga
Konstruktion	1	1 stenkonstruktion/rökgång
Störhålsrad	1	Bestående av 15 störhål
Täckdike	23	-

Figur 15. Lämningar som påträffades vid undersökningen.

Figur 16. Påträffade lämningar inom den undersökt ytan. Skala 1:650.

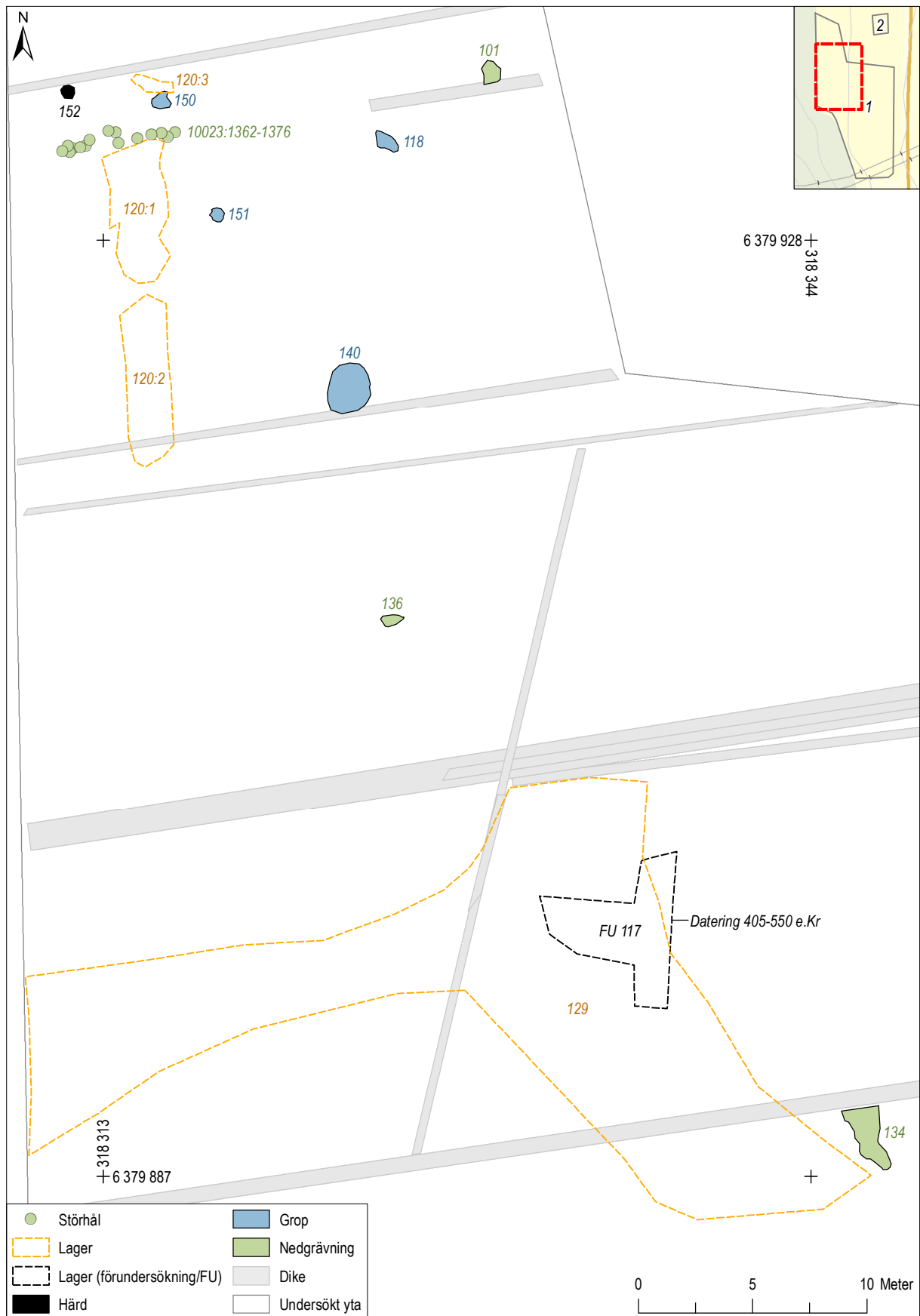
Figur 17. Anläggningar i den västra delen av den undersökta ytan tillhörande den grävda bäckfåran, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Grävd bäckfåra

Från den mellersta delen av undersökningsområdets västra sida (figur 17) löpte ett bandformat ackumulerat lager (115) åt öster som motsvarade ett lager (FU 116) som påträffades under förundersökningen (Klange 2014 s 13 ff). Det bandformiga lagret bestod av mörkt brunrå lerig sand och innehöll mindre mängder kol och bränd lera samt betydande mängder keramik från yngre bronsåldern samt slagen flinta. Under lagret påträffades en delvis grävd bäckfåra (116). Fyllningen i nedgrävningen skiljde sig i färgen från det överliggande lagret men hade i övrigt samma innehåll. Ytterligare rester av bäckfåran (145, 146) påträffades längre österut och de båda innehöll förutom ovan nämnda fynd även makrofossila lämningar i form av fragmenterad säd som ej vidare kunde bestämmas.

Figur 18. Den påträffade bäckfåran (116) under utgrävning. Foto från öster.

Figur 19. Anläggningar i norra delen av den undersökta ytan, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Figur 20. Anläggningar i södra delen av den undersökta ytan, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Övriga lager

Ytterligare två lager påträffades inom undersökningsområdet. Det första av dessa utgjordes av ett upp till en meter tjockt sandlager (129) (figur 19). Lagret (FU 117) påträffades redan under förundersökningen och ^{14}C -daterades till folkvandringstid (Klange 2014 s 13 ff). Inga makrofossila lämningar påträffades i lagret annat än träkol som främst ansamlats i de undre delarna av lagret. Sammantaget skulle detta kunna tala för att lagret skulle kunna spolats ha ned från den högre terrängen öster om fornlämningen och att detta i så fall skulle ha skett vid ett tillfälle under järnåldern då det inte funnits träd som bundit sanden i den högre terrängen.

Det andra av de övriga lagren (120:1–3) (figur 19) utgjordes av ett kolluvium det vill säga ett lager som tillkommit genom förflyttning av jord till följd av plöjning. Lagret bestod av gråbrun lerig sand och hade ansamlats i en svacka i terrängen.

Kokgropar och härdar

Inom den centrala delen av undersökningsområdet påträffades en härd (152) (figur 19) och fyra kokgropar (125, 132, 144, 149) (figur 17). Härden var 0,7 meter i diameter och kokgroparna var antingen i motsvarande storlek eller med diametrar på mellan 1,2 och 1,4 meter. En av kokgroparna (132) låg i direkt anslutning till bäckfåran (116) och de övriga tre i nära anslutning till denna. En av kokgroparna (149) innehöll mindre mängd makrofossilt material i form av korn som inte vidare kunde bestämmas.

Stenkonstruktion

Inom den sydvästra delen av undersökningsområdet påträffades en 10,4 meter lång stenkonstruktion (131) (figur 20) bestående av 0,2–0,6 meter stora flata stenar som ställts på höjkant och lutade inåt mot varandra så att en gång skapats. Stenkonstruktionen var täckt med ett tunnare lager av lera. Konstruktionen har tolkats vara en tidigmodern eller modern rökgång för en rökerianläggning. Någon härd som försett gången med rök och träkonstruktionen i vilken röken ansamlats påträffades dock inte vilket gör att tolkningen får ses som osäker.

Rännor, gropar och övriga nedgrävningar

Inom undersökningsområde 1 påträffades vidare ett antal rännor, gropar och övriga nedgrävningar. Av dessa kunde funktion eller datering endast ges för ett fåtal.

I den centrala delen av undersökningsområdet påträffades en ränna (154) (figur 17, 21) som vid förundersökningen tolkats som ett lager (FU 110). Vid förundersökningen påträffades keramik av förhistorisk typ i lämningen som därtill daterades med hjälp av en ¹⁴C-analys till yngre romersk järnålder och vid undersökningen (Klange 2014 s 14 f). Vid den arkeologiska undersökningen konstaterades att det rörde sig om en ränna som var igenfylld med två lager (142, 143). I igenfyllnadslagren påträffades små mängder keramik, slagen flinta och bränd lera. Fynden som påträffades vid förundersökningen hade sekundärdeponerats i rännan och därmed snarare skulle kunna ha att göra med den tidigare nämnda bäckfåran (116).

Vidare påträffades inom undersökningsområdets södra del ett möjligt vattenhål (141) (figur 17) och en grop (103) (figur 20) innehållande ett möjligt klubbhuvud av granit.

Ett antal av lämningarna kunde till sist dateras till modern eller tidigmodern tid vilka utgjordes av täckdiken, en störhålsrad (10023), en grop (130) samt undersökningens enda påträffade stolphål (128) (figur 16).

Fynd

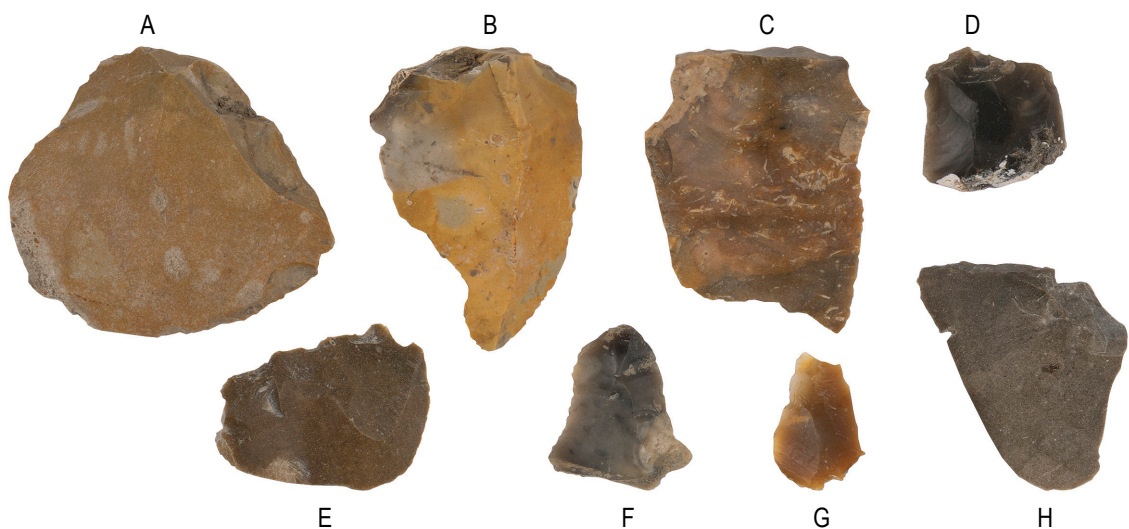
Fynden kunde delas in i två materialkategorier, sten respektive keramik eller bränd lera (bilaga 2). Vid undersökningen plockades samtliga påträffade förhistoriska fynd in för vidare analys. Fynd i ploglagret samlades in till fyndinsamlingspunkter som placerades var femte meter vilket även var den metod som användes för fyndinsamling i yttäckande lager.

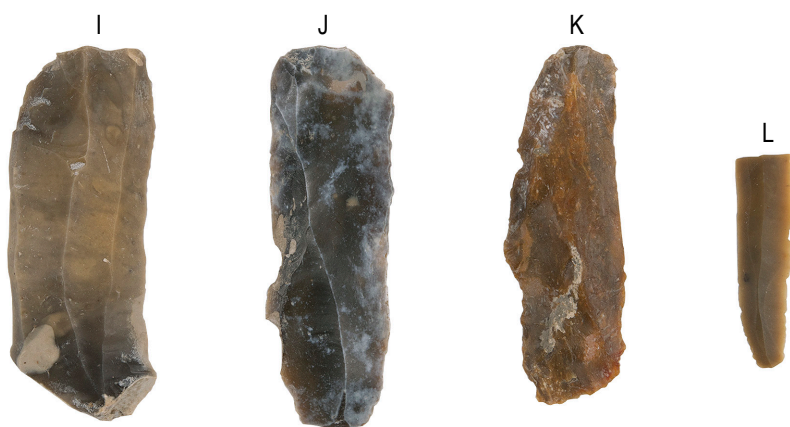
Figur 21. Den påträffade rännan (154). Foto från väster.

Fynd av sten

Majoriteten av fynden vid undersökningen var tillverkade av sten (bilaga 5). Sammanlagt påträffades 5,47 kg vilka fördelade sig på 283 avslag (figur 22), fem spån varav ett mikrospån (figur 23), 30 kärnor varav en mikrospånkärna och fem kärnor för spånproduktion (figur 24) samt fem övriga föremål i sten. Fynden av sten var spridda i ett nordsydligt bälte över de centrala delarna av undersökningsområde 1 med en koncentration i det område där bäckfåran (115, 116) löpte och påträffades jämnt spridda inom undersökningsområde 2. Spridningen i det nordsydliga bandet motsvarade 14 till 17 meter över havet vilket skulle kunna tala för att de markerar strandlinjen under slutet av senmesolitikum fram till början av tidigneolitikum. Nära hälften av fynden påträffades i anslutning till bäckfåran skulle

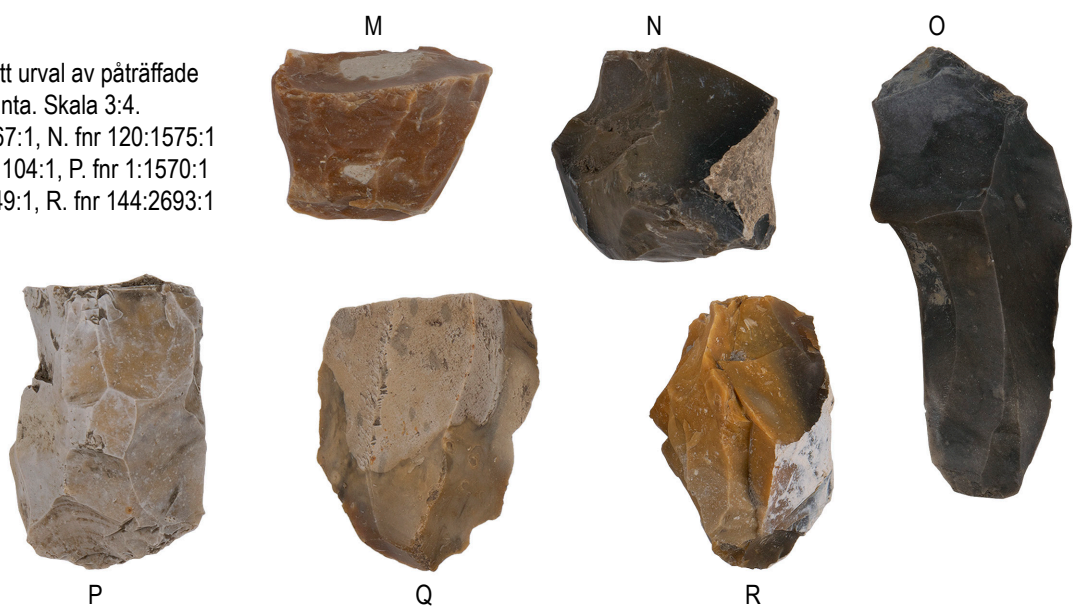

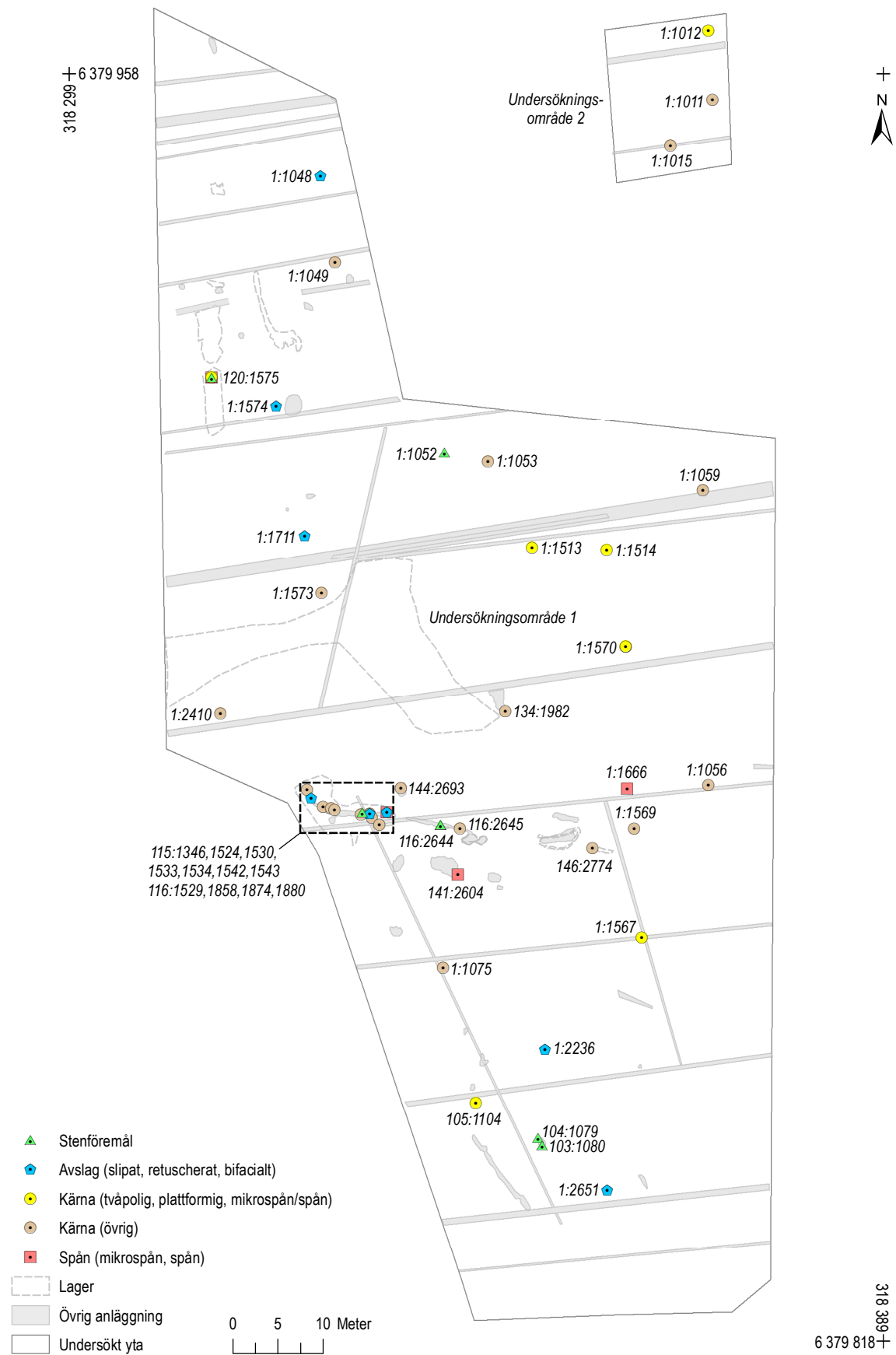
Figur 22. Ett urval av påträffade avslag av flinta. Skala 3:4.
 A. fnr 1:2236:1, B. fnr 1:1048:1, C. fnr 1:1574:1, D. fnr 1:1711:1
 E. fnr 115:1543:1, F. fnr 1:2651:1, G. fnr 116:1529:3, H. fnr 115:1524:1

Figur 23. Ett urval av påträffade spån av flinta. Skala 3:4.
 I. fnr 1:1666:1
 J. fnr 120:1575:2
 K. fnr 141:2604:1
 L. fnr 115:1524:2

Figur 24. Ett urval av påträffade kärnor av flinta. Skala 3:4.
 M. fnr 1:1567:1, N. fnr 120:1575:1
 O. fnr 105:1104:1, P. fnr 1:1570:1
 Q. fnr 1:1049:1, R. fnr 144:2693:1

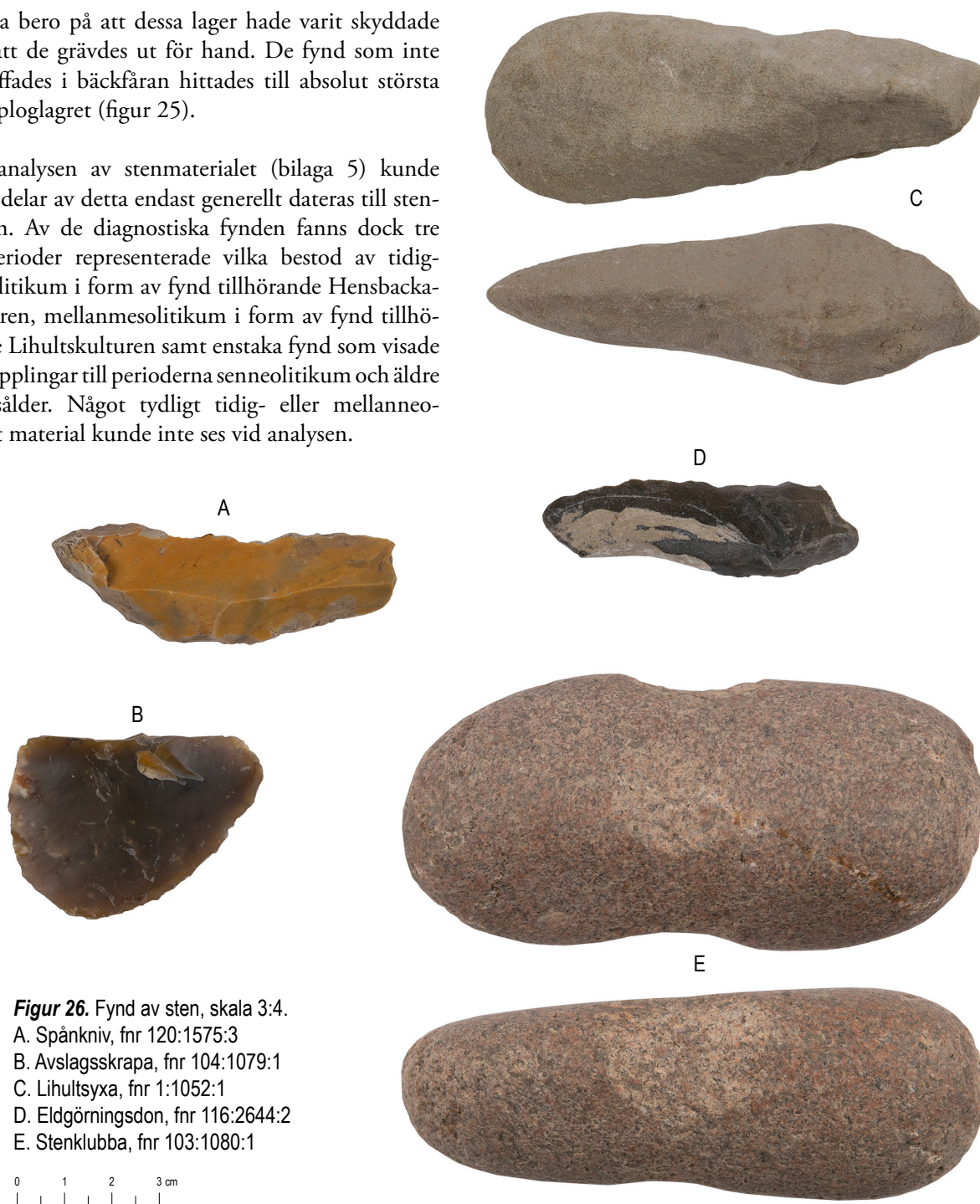

Figur 25. Spridningen av påträffade fynd av sten inom den undersökta ytan. Skala 1:650.

kunna bero på att dessa lager hade varit skyddade och att de grävdes ut för hand. De fynd som inte påträffades i bäckfåran hittades till absolut största del i ploglagret (figur 25).

Vid analysen av stenmaterialet (bilaga 5) kunde stora delar av detta endast generellt dateras till stenåldern. Av de diagnostiska fynden fanns dock tre tidsperioder representerade vilka bestod av tidigmesolitikum i form av fynd tillhörande Hensbackakulturen, mellanmesolitikum i form av fynd tillhörande Lihultskulturen samt enstaka fynd som visade på kopplingar till perioderna senneolitikum och äldre bronsålder. Något tydligt tidig- eller mellan- eller senneolitikum kunde inte ses vid analysen.

Figur 26. Fynd av sten, skala 3:4.

A. Spånkniv, fnr 120:1575:3

B. Avslagsskrapa, fnr 104:1079:1

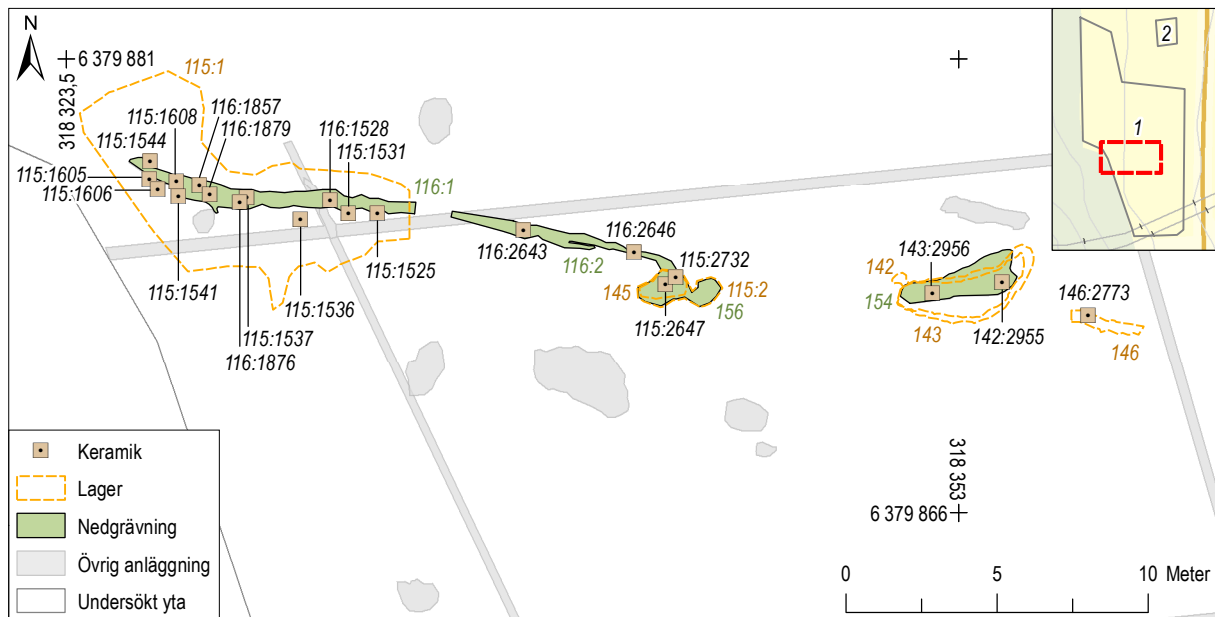
C. Lihultsyxa, fnr 1:1052:1

D. Eldgörningsdon, fnr 116:2644:2

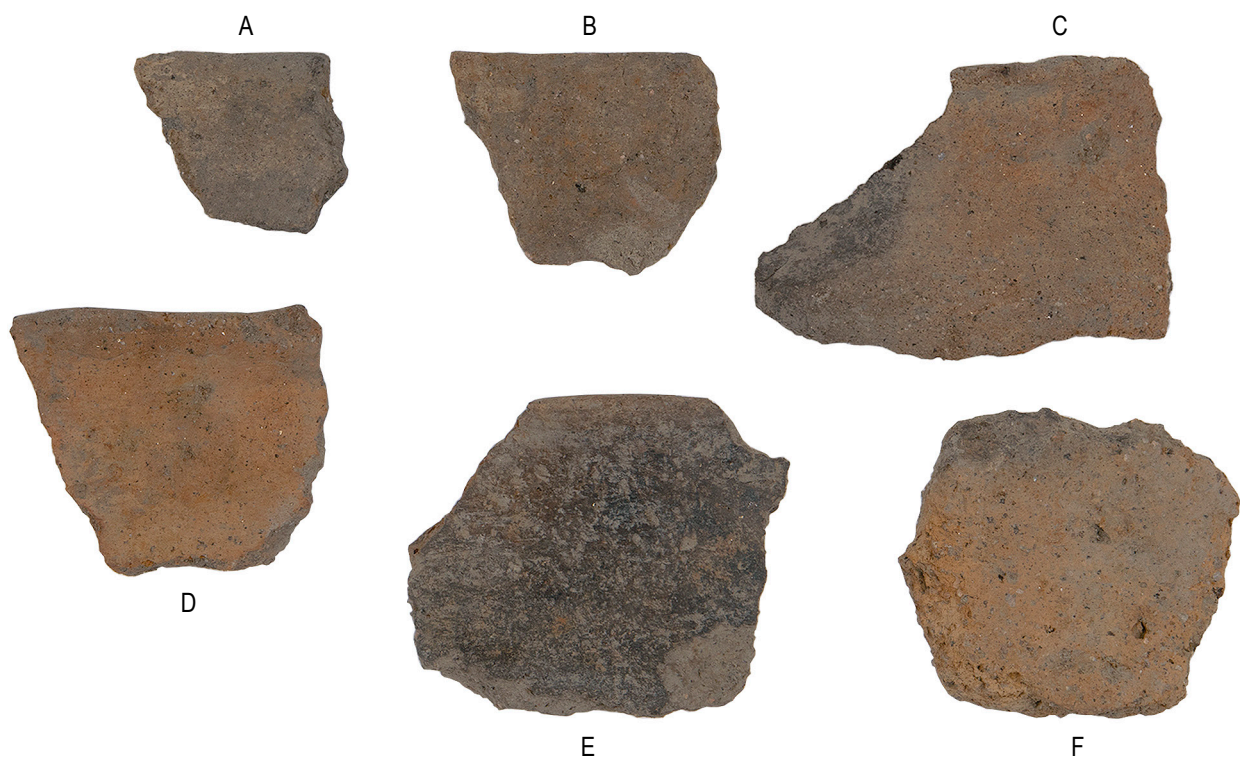
E. Stenklubba, fnr 103:1080:1

Reella föremål i sten utgjordes av en mesolitisk spånkniv (figur 26A) och en skrapa tillverkat av ett avslag (figur 26B). Vidare påträffades en miniatyr- yxa av lihultstyp (figur 26C) i den norra delen av undersökningsområde 1. Utifrån kontexterna som vissa fyndgrupper påträffades i kunde ytter-

ligare ett par föremål och möjligen även specifika avslagstyper dateras. I lämningar daterade till yngre bronsålder påträffades nämligen samtliga slipade och bifaceala avslag samt ett eldgörningsdon i flinta (figur 26D) och ett möjligt klubbhuvud av granit (figur 26E).

Figur 27. Spridningen av påträffade fynd av keramik vid den grävda bäckfåran, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Figur 28. Ett urval av den påträffade keramiken. Skala 1:1.
A. fnr 115:1531:2, B/C. fnr 115:1536:2, D. fnr 115:1573:3, E/F. fnr 116:1857:3

Fynd av keramik eller bränd lera

Keramik påträffades i fem kontexter (115, 116, 142, 143, 146). Keramiken vägde totalt 2,49 kg och kan dateras till yngre bronsålder eller äldre järnålder (figur 27).

Den absoluta majoriteten av fynden påträffades i lagren tillhörande bäckfåran (115, 116, 146) vilken daterats till yngre bronsålder (figur 28). Majoriteten av keramiken från bäckfåran utgjordes av rabbad keramik tillhörande B-gruppen vilket innebär att den bör dateras till bronsålderns period V eller VI. I ett fåtal fall kunde kärlets form närmare bestämmas och dessa utgjordes då av mindre skålar med hög hals. Ett par av keramikskärorna var mycket nednötta och en av dessa bar tecken på sekundär-användning då dess kanter nötts ned efter det att den blivit till en skärva (figur 29).

Analyser

Fyra typer av analyser utfördes på jordprover som togs i de påträffade lämningarna och i den borrhärna som togs upp i mossen Skrikemyst.

Makrofossilanalys och vedartsanalys

För att försöka besvara frågor om anläggningars funktion och lagers tillkomst utfördes först en makrofossilanalys (bilaga 4). Analysen utfördes även för

Figur 29. Sekundäranvänd keramikskärva från lager 115 (fnr 115:1525:2). Skala 1:1.

att få fram daterbart material ur proverna för vidare ^{14}C -analys. På de prover som inte innehöll makrofossila lämningar utan endast träkol utfördes en vedartsanalys för att ta välja kol med så låg egenålder som möjligt.

^{14}C -analys

Sex ^{14}C -analyser utfördes inom ramen för den arkeologiska undersökningen (bilaga 6). Tre av dessa utfördes på prover från de påträffade lämningarna inom fornlämningen Släp 117:1 och de resterande tre utfördes på prover från den utförda pollenanalysen (figur 30).

Plats	RAÄ-nr	Undersökning	Prov-nr	Typ av kontext	BP	Datering	Tidsperiod
Skrikemyst (Skrikaredalen)	-	SU 2015	10:40002	Pollenanalys, zon 1, nivå 2	4430 ± 30	3340–2920 f.Kr.	MN
Skrikemyst (Skrikaredalen)	-	SU 2015	10:40001	Pollenanalys, zon 2, nivå 9	2710 ± 10	900–810 f.Kr.	Brå PV
Skrikemyst (Skrikaredalen)	-	SU 2015	10:40003	Pollenanalys, zon 3, nivå 13	1220 ± 30	690–890 e.Kr.	Vend–Vik
Hagryd 1:3 (Lyckan)	Släp 116:1	U och FU 2015	1009:275 (kontext-nr 102)	Kulturpåverkat lager	5160 ± 40	4046–3806 f.Kr.	SM–TN
Hagryd 1:38	Släp 117:1	FU 2014	106:1338	Grop	4700 ± 30	3630–3370 f.Kr.	TN
Hagryd 1:38	Släp 117:1	FU 2014	110:1564	Kulturpåverkat lager	1700 ± 30	255–405 e.Kr.	YrJää–Folk
Hagryd 1:38	Släp 117:1	FU 2014	117:1953	Kulturpåverkat lager	1580 ± 30	405–550 e.Kr.	Folk
Hagryd 1:38	Släp 117:1	SU 2015	103:1105	Grop	2550 ± 30	810–550 f.Kr.	Brå PV–VI
Hagryd 1:38	Släp 117:1	SU 2015	115:1532	Kulturpåverkat lager	2690 ± 30	900–800 f.Kr.	Brå PV
Hagryd 1:38	Släp 117:1	SU 2015	132:1873	Kokgrop	2450 ± 30	760–410 f.Kr.	Brå PV–FrJää

Figur 30. ^{14}C -dateringar från den aktuella fornlämningen, från den intilliggande fornlämningen Släp 116:1 och från den utförda pollenanalysen i mossen Skrikemyst.

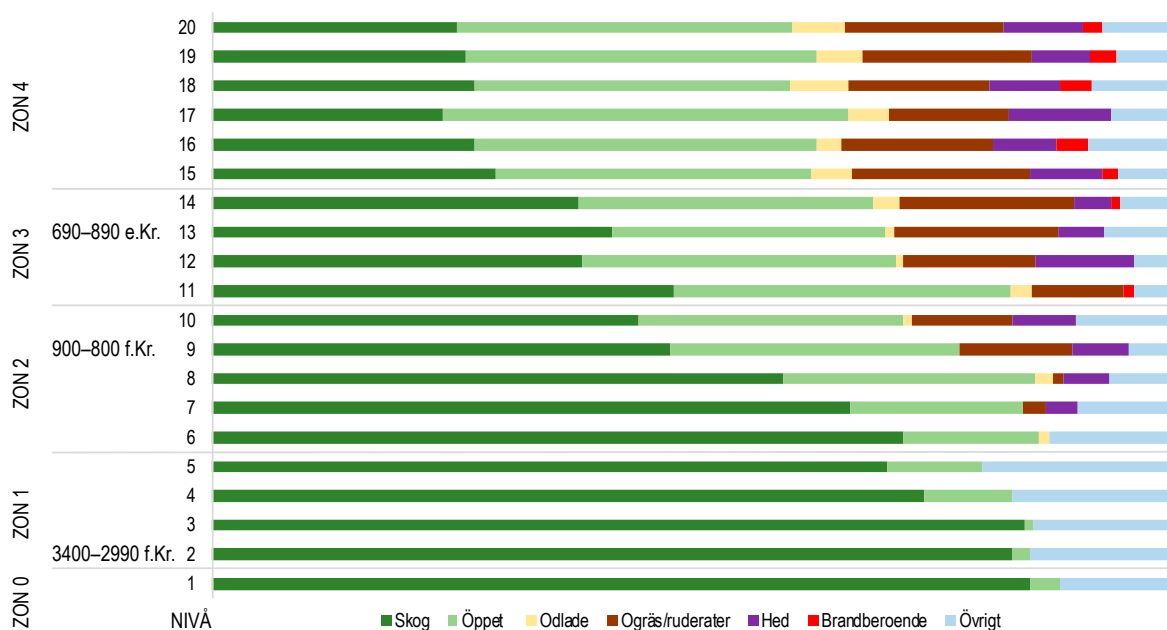
Av lämningarna från fornlämningen Släp 117:1 daterades en grop (103), ett lager (115) och en kokgrop (132). Samtliga daterades till yngre bronsålder vilket tillsammans med de dateringar som gjordes under förundersökningen ger en spännvidd från tidigneolitikum till äldre järnålder (Klange 2014). Dateringarna kan även jämföras med ett lager från fornlämningen 116:1 som ligger direkt norr om den aktuella fornlämningen, vilken daterades till senmesolitikum till tidigneolitikum. De tre dateringarna som utfördes på prover från pollenanalysen utfördes för att låsa dess kronologi och för att datera specifika händelser inom dess sekvens. Dateringarna av denna gav en datering till mellaneneolitikum (zon 1, nivå 2), en datering till yngre bronsålderns period V (zon 2, nivå 9) och en datering till sen vendeltid eller tidig vikingatid (zon 3, nivå 13).

Pollenanalys

En pollenanalys utfördes på en borrkärna som togs i mossen Skrikemyst som ligger i den högre terrängen en halv kilometer öster om undersökningsområdet (figur 31). Syftet med analysen var att visa på hur miljön i närområdet förändrats över tid för att på så sätt sätta in den undersökta fornlämningen och landskapsrummet kring denna i ett miljöhistoriskt sammanhang (bilaga 4). Ytterligare två pollenanalyser har utförts på Särö, dessa syftade att förstå hur miljön sett ut under historisk tid på halvön. De två analyserna utfördes i områdena Västerskog och i Nordanskog. Analyserna visade på hur landskapet förändrats från järnåldern och framåt och hade ett särskilt fokus på fördelningen mellan olika arter (Björkman 2004).

Figur 31. Platserna för de utförda pollenanalyserna i närområdet markerade på Terrängkartan. Skala 1:30 000.

Figur 32. Diagram över den utförda pollenanalysen med de 20 nivåerna i Skrikemyst markerade. De utskrivna dateringarna avser de utförda ¹⁴C-analyserna (nivå 2, 9 och 13).

Den aktuella pollenanalysen utfördes på en borrhäls ur vilken prover togs ur 20 efter varandra följande nivåer. Nivåerna kan därmed sägas representera en relativ kronologi men där varje nivå kan representera olika långa tidsperioder beroende på hur hög mossens tillväxt varit vid dessa tillfällen. Utifrån sammansättningen av pollen som påträffades i de olika proverna delades därefter dessa in i olika zoner vilka representerar tidsperioder då en viss typ av landskapsutveckling kunde ses i pollenvariationen. Den utförda pollenanalysen kunde urskilja fem zoner i den upptagna borrhäls (zon 0–4). Vilka daterades med hjälp av tre ¹⁴C-analyser som visade på en utveckling från mesolitikum fram tills idag (figur 32).

Analysen visar på ett ursprungligt naturlandskap med ädellövskog som från och med mellanneolitikum (zon 1) kom att påverkas av människan genom mindre röjning av skog vilket kan ses som en ökning av nivån av mikrokol i de provtagna nivåerna. En stabil period kunde därefter ses in till andra halvan av senneolitikum (zon 2) då en röjning av skog tog fart och på allvar öppnade upp landskapet. Från perioden härrör de första spåren efter mer utbrett jordbruk av vete och korn även om den höga takten i uppöppnandet av landskapet och att ett hedlandskap bredde ut sig tyder på att boskapskötsel varit den viktigaste näringen. Öppnandet av landskapet fortgick fram till mitten av yngre bronsålder då en ny stabil period inleddes som pågick in i nästa zon (zon 3) i och med övergången till förromersk järnålder. Stabiliteten verkar fortgå in till den yngre romerska järnåldern då

öppnandet av landskapet åter sätter igång till dess att endast mindre områden av ädellövskog fanns kvar. Landskapet kan från denna period ses som ett kulturlandskap där människorna dominerade naturen. Frekventa röjningsbränder kan ses under perioden vilket skulle kunna tala för ett brukande av hedarna som vi känner till från tidigmodern tid då avbrändningar användes för att göda dessa betesmarker. Även odlingen av korn och vete ökade betydligt under perioden, vilket gör det troligt att näringsfånget förändrats från extensiv boskapskötsel till ett där odlingen var viktigast. Den högsta mängden mikrokol i materialet kunde uppmätas under vikingatiden och avtog därefter vid övergången mot medeltid (zon 4). Ytterligare en viss uppöppning skedde i landskapet under perioden men i lägre takt och landskapet kan egentligen ses som stabilt från och med medeltiden. Skogens sammansättning förändras kraftigt under denna period och går från en lövskog till blandskog med tall. En fluktuation kan ses under andra halvan av perioden då tallskogen minskar och ekbeståndet ökar. Förändringen är samstämmig med resultaten från Särö (Björkman 2004) och skulle kunna ha att göra med de planteringar av ek för kommande skeppsbyggnationer som staten utförde under tidigmodern tid. Gällande förekomsten av betesmarker kan dessa även ses i proverna och dessa bör under denna tid varit lokaliserad till ljunghedarna. Odlingen verkar dock utgöra det viktigaste agrara näringsfånget under perioden och förutom de sädeslag som tidigare odlats i området tillkom råg och havre under periodens slut.

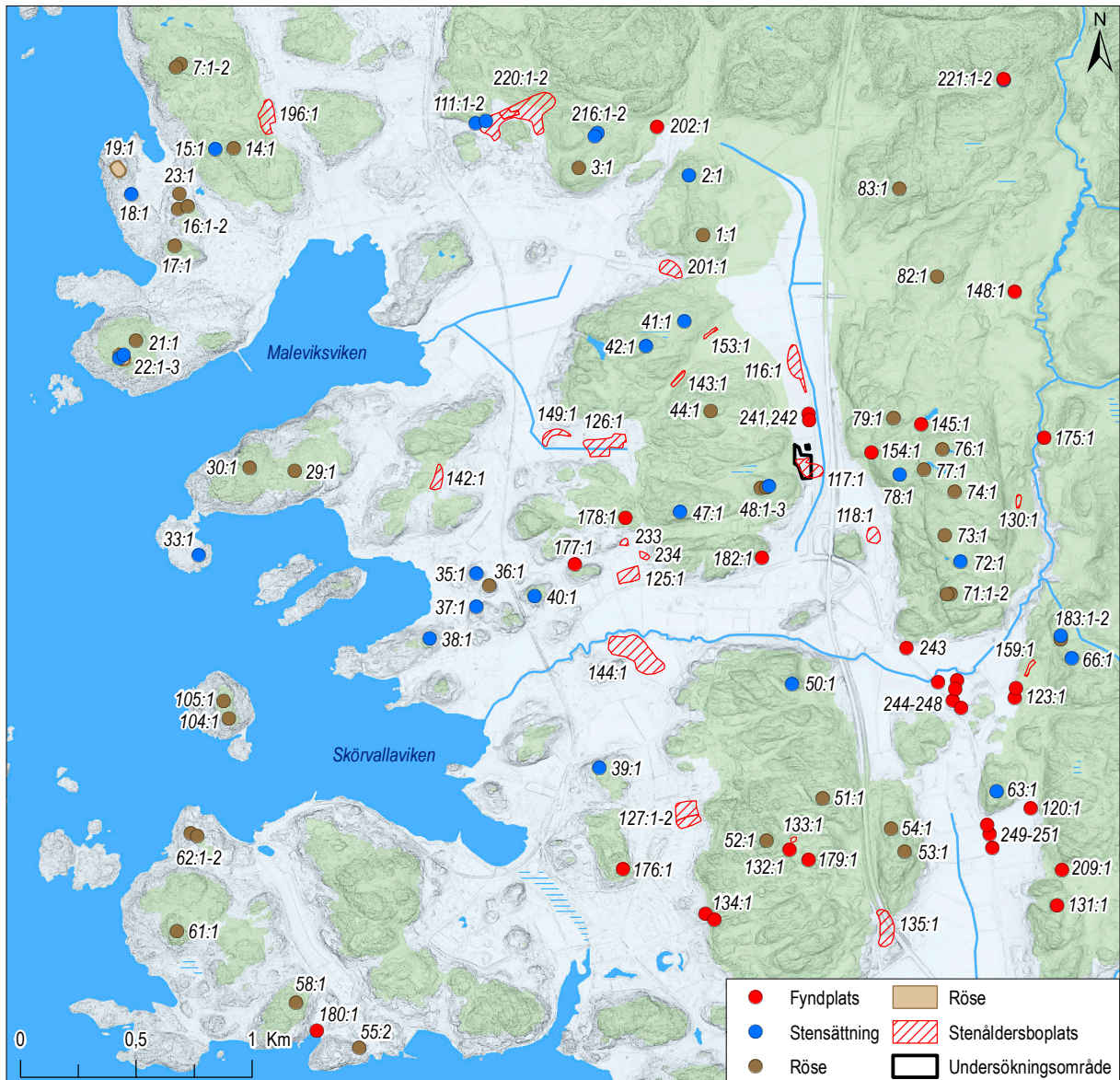
SAMMANFATTANDE

DISKUSSION OCH LANDSKAPSANALYS

Resultaten från den arkeologiska undersökningen av fornlämningen Släp 117:1 visar på att den utgörs av en aktivitetsplats snarare än en boplats och att aktiviteter har förekommit på platsen från mesolitikum och framåt. Utifrån daterbara fynd av bearbetad sten framgår det att platsen varit nyttjad under tidigmesolitikum, mellanmesolitikum och tidigneolitikum även om fynden som indikerar den sistnämnda perioden till största del påträffats i lämningar från yngre bronsålder vilket skulle kunna tala för att materialet åtminstone delvis är från den yngre av perioderna. Aktiviteterna under yngre bronsålder kan även ses i fynden av keramik vilka uteslutande är från denna period.

De utförda ¹⁴C-analyserna som utförts i samband med den arkeologiska undersökningen gav samtliga dateringar till yngre bronsålder. Detta skulle kunna tala för att majoriteten av de relativt få påträffade anläggningarna och lagren inom den undersökta ytan skulle vara från denna period men dateringar som utfördes under förundersökningen visar även på aktivitet under tidigneolitikum samt slutet av äldre järnålder.

Sammantaget kan de påträffade lämningarna och fynden delas in i fyra faser (fas 1–4). Den första fasen utgörs av aktiviteter från stenåldern och kan delas in i tre underfaser (A–C) vilka utgörs av tidsperioderna tidigmesolitikum (fas 1A), mellanmesolitikum (fas 1B) och tidigneolitikum (fas 1C) vilka främst representeras av fynd av sten men även av en grop från tidigneolitikum som påträffades vid förundersökningen (Klange 2015 s 15). Den andra fasen utgörs av lämningar från yngre bronsålder (fas 2) och representeras av ett antal härदार och gropar samt av lagren 115 och 116 som uppkommit i samband med någon form av aktivitet i anslutning till en bäck som lett ner från den högre belägna rösemiljön väster om fornlämningen. Den tredje fasen utgörs av lämningar från äldre järnålder (fas 3) och representeras av en ränna samt kol som påträffades i botten av ett sandlager som troligen utgör spåren efter erosion från högre terräng till följd av avbränning av skog. Den sista fasen (fas 4) utgörs av diken och hägnader som kunde kopplas samman med det tidigmoderna eller moderna odlingslandskapet. Vidare påträffades ett antal lämningar som inte kunde dateras utefter form eller fynd men som bedömdes höra till fasen. Dessa utgjordes av ett par gropar och vad som tolkats som en rökgång till en rökerianläggning.

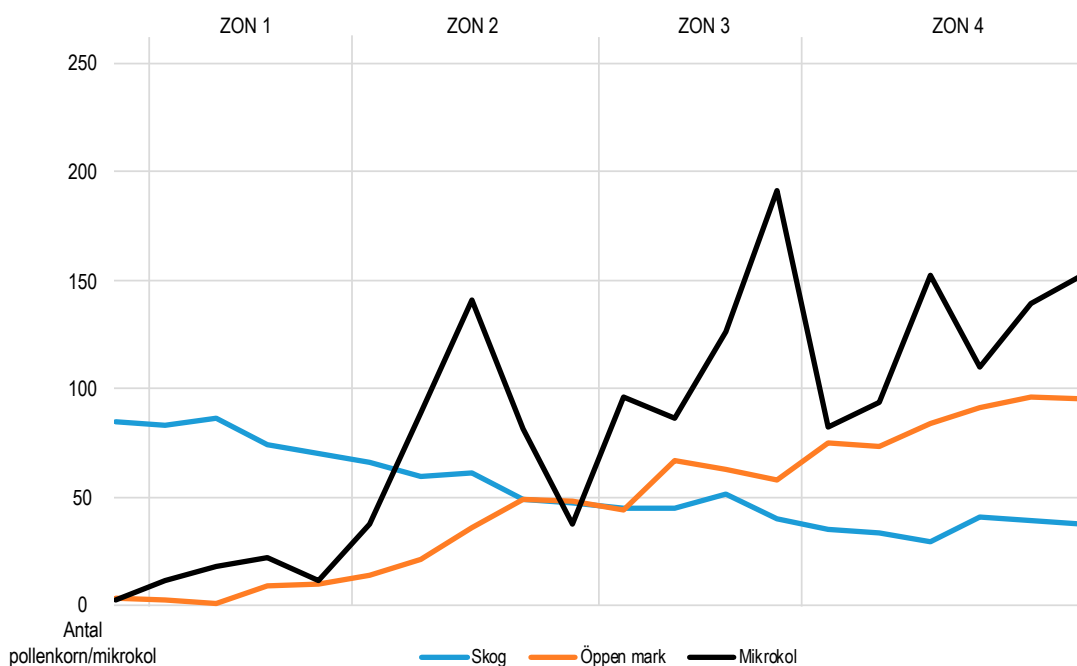

Figur 33. Undersökningsområdet, lämningstyper (samtliga i Släp socken, urval FMIS) och dagens havsnivå i landskapsrummet markerade på reliefkarta. Högre partier i terrängen är markerade i grönt (över 18 meter) och våtmarker är streckade i blått. Skala 1:30 000.

Med syftet att försöka få fram ny kunskap om landskapsutvecklingen utfördes inom ramen för undersökningen även en pollenanalys i en mosse i högre terräng en halv kilometer öster om den aktuella fornlämningen. Pollenanalysen visade på fem skeden i landskapets utveckling efter den senaste istiden (figur 34). Dessa efter varandra följande skeden har namngivits zon 0 till zon 4 där zon 1–4 utgjordes av skeden där mänsklig aktivitet påverkat landskapet och successivt omformat ett naturlandskap till att bli ett kulturlandskap. Tidsmässigt utgör varje av zonerna 1–4 en period på ungefär 1500 år från 3400 f.Kr. fram till idag. Den första zonen

(zon 1) motsvarar tiden från mellanmesolitikum till början av senneolitikum. Den andra zonen (zon 2) motsvarar tiden från slutet av senneolitikum till och med yngre bronsålder. Den tredje zonen (zon 3) motsvarar tiden från förromersk järnålder till och med vikingatid. Den fjärde zonen (zon 4) motsvarar tiden från tidig medeltid till och med modern tid.

I följande landskapsanalys kommer den undersökta fornlämningen och den utförda pollenanalysen att sättas in i ett tids- och landskapsmässigt sammanhang med syftet att besvara undersökningens

Figur 34. Förenklat diagram, baserat på pollenanalysen, visande landskapsutvecklingen.

frågeställningar (figur 35). Landskapsanalysen kommer att delas in efter pollenanalysens tidsmässiga zonindelning, varav dess första fyra perioder kommer att behandlas. Dessa kan grovt sägas representera stenålder (zon 0–1), bronsålder (zon 2) och järnålder (zon 3). För varje period kommer därefter först det naturgeografiska landskapsrummet att

presenteras med strandlinjer och växtlighet, därefter kommer fornlämningsbilden att diskuteras för att visa på om det går att etablera en förfinad kronologi samt om det går att tolka fornlämningsarna vidare ur ett landskapsperspektiv, till sist kommer den undersökta fornlämningen att diskuteras utifrån dess faser inom den aktuella perioden.

Tidsperiod landskapet	Datering tidsperiod	Zon pollenanalys	Datering zon	Fas (Släp 117:1)	Datering fas
Tidigmesolitikum	10000–6000 f.Kr.	Zon 0	–3400 f.Kr.	Fas 1A	Strandlinje 9050–7050 f.Kr.
Mellanmesolitikum/senmesolitikum	6000–3900 f.Kr.			Fas 1B	Strandlinje 4050–3900 f.Kr.
Tidigneolitikum	3900–3300 f.Kr.			Fas 1C	¹⁴ C 3630–3370 f.Kr.
Mellanneolitikum	3300–2300 f.Kr.	Zon 1	3400–2000 f.Kr.		
Senneolitikum (zon 1)	2300–2000 f.Kr.				
Senneolitikum (zon 2)	2000–1700 f.Kr.	Zon 2	2000–500 f.Kr.		
Äldre bronsålder	1700–1100 f.Kr.				
Yngre bronsålder	1100–500 f.Kr.			Fas 2	¹⁴ C 900–800 f.Kr., 810–550 f.Kr., 760–410 f.Kr.
Förromersk järnålder–äldre romersk järnålder	500 f.Kr.–200 e.Kr.	Zon 3	500 f.Kr.–1000 e.Kr.		
Yngre romersk järnålder–folkvandringstid	200–550 e.Kr.			Fas 3	¹⁴ C 255–405 e.Kr., 405–550 e.Kr.
Vendeltid–vikingatid	550–1050 e.Kr.				
Tidig medeltid	1050–1250 e.Kr.	Zon 4	1000 e.Kr.–		
Högmedeltid–1500-tal	1250–1600 e.Kr.				
Tidigmodern tid (efter 1600)	1600–1789 e.Kr.			Fas 4	Bedömt 1700–1900 e.Kr.
Modern tid	1789 e.Kr.–				

Figur 35. De tidsperioder som kan ses i materialet, pollenanalysens zoner och faserna.

Stenåldern

Zon 0–1, tidigmesolitikum till mellanneolitikum

Tidsperiod landskapet	Datering tidsperiod	Zon pollenanalys	Datering zon	Fas (Släp 117:1)	Datering fas
Tidigmesolitikum	10000–6000 f.Kr.	Zon 0	–3400 f.Kr.	Fas 1A	Strandlinje 9050–7050 f.Kr.
Mellanmesolitikum/ senmesolitikum	6000–3900 f.Kr.			Fas 1B	Strandlinje 4050–3900 f.Kr.
Tidigneolitikum	3900–3300 f.Kr.			Fas 1C	¹⁴ C 3630–3370 f.Kr.
Mellanneolitikum	3300–2300 f.Kr.	Zon 1	3400–2000 f.Kr.		
Senneolitikum (zon 1)	2300–2000 f.Kr.				

Perioden som motsvarar pollenanalysens zoner 0 respektive 1 utgörs av flera skilda arkeologiska perioder och motsvarar en tidsperiod som är längre än de övriga tillsammans. Landskapet förändrades radikalt under perioden till följd av strandlinjeförskjutningen men kan karaktäriseras som ett skärgårdslandskap. Under den första delen av perioden höjde sig landet ovan havet succesivt genom årtusendena. Runt 9000 f.Kr. hade en flackare strandzon skapats kring höjder på en nivå av 17 meter över havet. Det är mellan denna höjd över havet och 11 meter över havet vilket motsvarade 8000 f.Kr. som majoriteten av fynden och lämningarna från perioden påträffats. Detta följdes av en radikal förändring till följd av en transgression när havsnivåerna åter höjdes under ett årtusende för att därefter succesivt sjunka. Följden av detta blev att platsen för strandlinjen som fanns 8000 f.Kr. åter igen var strandlinje 3000 f.Kr. Under den efterföljande perioden fram till zon 2 fortsatte strandlinjen att succesivt förskjutas ned till 9 meter över havet.

Den utförda pollenanalysen visar på ett naturlandskap med ädellövskog under perioden. Mänsklig inverkan kan först ses i mitten av zon 1 vilken motsvarar inledningen av mellanneolitikum och då endast genom en mindre ökning av mängden mikrokol. Dessa förhöjda halter har troligen med etableringen av fasta boplatser att göra men att endast mindre områden behövde röjas för dessa. Några spår av jordbruk kan inte ses under perioden men då landskapet ännu inte

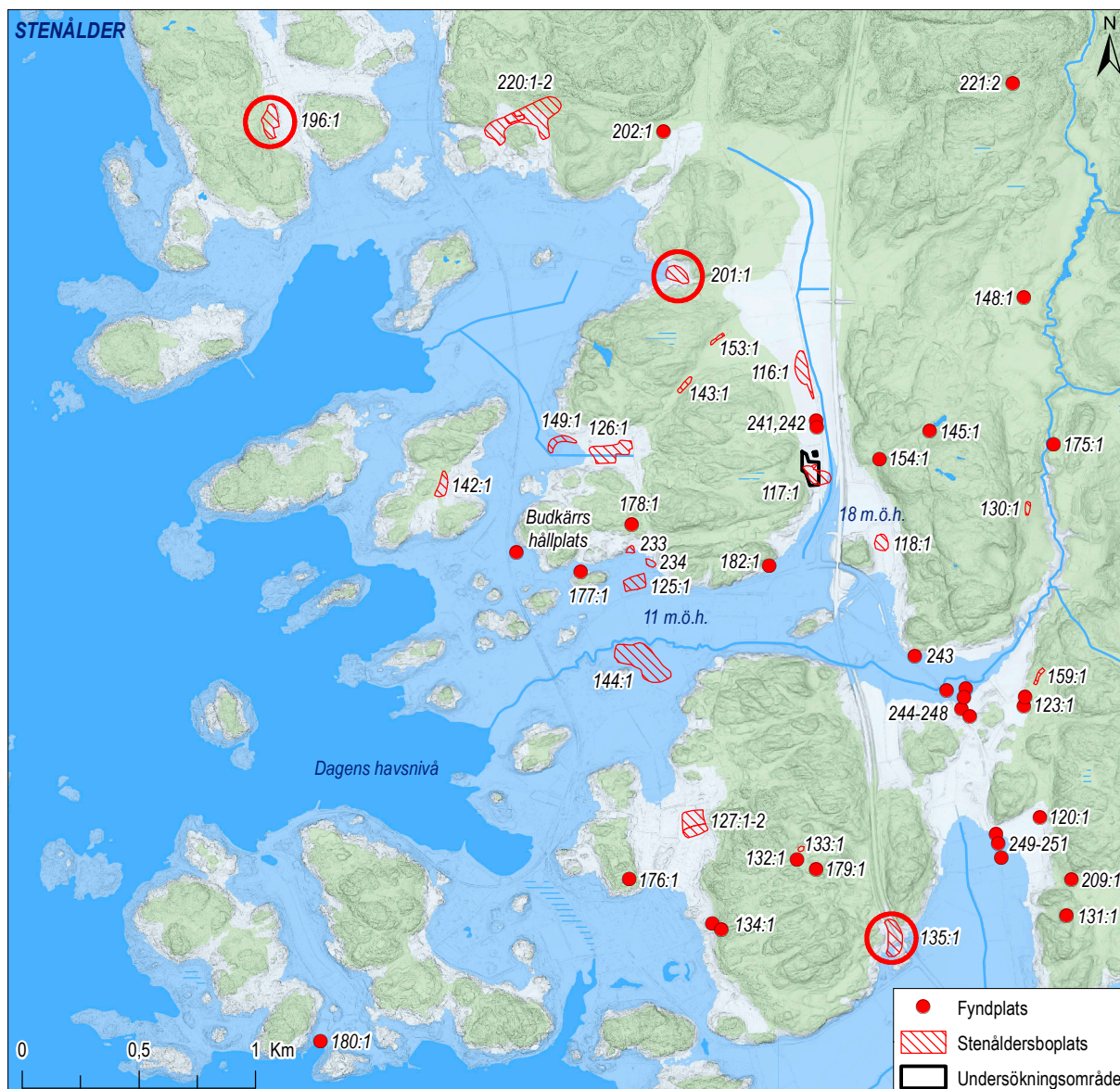
var öppet och då de odlade sädeslagen vid denna tid i Skandinavien inte sprider sitt pollen med vinden kan det inte uteslutas att det förekom någon form av jordbruk i samband med det första uppöppnandet.

Landskapsrummets stenåldersboplatser

Inom landskapsrummet har daterande fynd från stenåldern påträffats inom 30 av 53 stenåldersboplatser eller fyndplatser. Dateringarna visar på aktivitet under stenålderns samtliga perioder, med tyngdpunkt under tidigmesolitikum samt senneolitikum. Fynden från dessa platser visar dock även på aktiviteter under bronsåldern och järnåldern på ett par av platserna (figur 36).

Gällande den rumsliga spridningen kan tre tendenser urskiljas. Den första av dessa är att majoriteten av de mesolitiska och samtliga av de tidigneolitiska fynden gjorts i anslutning till den dåtida strandzonen. Placeringen gör att det får ses som ytterst oklart om dessa fynd indikerar boplatser eller om de snarare är att se som spår av aktiviteter i strandzonen under en flera tusen år lång period.

Den andra tendensen är spridningen av platser med fynd från mellanneolitikum där tre av platserna (196:1, 201:1 och 135:1) är placerade i botten av vad som var mindre vikar på ett avstånd av två till tre kilometer från varandra. Två av dessa platser

Figur 36. Stenåldersboplatser och fynd samt möjliga mellan-neolitiska boplatslägen (rödmarkeringar) (samtliga i Släp socken, urval FMIS) markerade på reliefkarta visande havsnivån vid 11 m.ö.h. (8050 f.Kr. och 3050 f.Kr.) och 18 m.ö.h. (6050 f.Kr.). Skala 1:30 000.

ligger därtill i anslutning till några av landskapsrummets få sandjordar. På de tre platserna har spånspilspetsar påträffats vilka visar på att det rör sig om gropkeramisk kultur. Sammantaget skulle dessa tre platser kunna utgöra gropkeramiska boplatslägen i vilkas närhet de röjningsarbeten som ses i pollenanalysen kan ha förekommit. Spånspilspetsar från mellan-neolitikum har påträffats på ytterligare en plats (134:1) och därtill har även spår av material som normalt räknas till stridsyxekulturen påträffats

i form av en båtyxa på Särö (180:1) samt ett par skärivor keramik med någon typ av snörörning vid Budkärrs hållplats.

Den tredje tendensen är spridningen av lämningar med senneolitiska fynd vilka är placerade i något högre lägen och inte i strandzonen som de mesolitiska fynden. Ett par av fyndplatserna har därtill hittats i sadellägen eller i öppningar till raviner som leder upp till den högre terrängen.

Figur 37. Lihultsyxa (fnr 1:1052:1) i miniatyr som påträffades vid undersökningen.

Fornlämningen Släp 117:1 under fas 1A–C

Lämningarna och fynden inom fornlämning Släp 117:1 visar på aktivitet under pollenanalysens zon 0 (figur 38). Det är möjligt att även zon 1 finns representerat på platsen men inget daterande material som tyder på detta har hittats. Fynden av sten inom fornlämningen visar en tendens att ligga i anslutning till den tidigmesolitiska och tidigneolitiska strandlinjen och troligen så är de spåren efter strandnära aktiviteter.

I fyndmaterialet syns den tidigmesolitiska Hensbackakulturen men det finns även den mellanmesolitiska Lihultskulturen, bland annat i form av en lihultsyxa i miniatyr. Strax söder om fornlämningen

har ytterligare en sådan yxa påträffats (182:1). Strandlinjeförskjutningen kan vidare användas för att få fram en mer specifik datering av de mesolitiska aktiviteterna inom fornlämningen. Denna visar på att den tidigmesolitiska aktiviteten skulle kunna ha skett i de västra delen av fornlämningen mellan 9 000 och 7 000 f.Kr. Därefter bör aktivitet först ha skett på platsen från 4 000 f.Kr. vilket gör att lihultsmaterialet troligen tillkommit strax före övergången till tidigneolitikum. Gällande anläggningar eller lager inom fornlämningen Släp 117:1 har inga påträffats från mesolitikum. Däremot påträffades en grop (FU 106) som gav en tidigneolitisk datering under förundersökningen. Även den tidigneolitiska gropen får ses som spåren efter någon form av strandnära aktivitet.

Figur 38. Påträffade fynd inom den undersökta ytan som kan dateras till fas 1A–C. Skala 1:650.

Bronsåldern

Zon 2, senneolitikum till yngre bronsålder

Tidsperiod landskapet	Datering tidsperiod	Zon pollenanalys	Datering zon	Fas (Släp 117:1)	Datering fas
Senneolitikum (zon 2)	2000–1700 f.Kr.	Zon 2	2000–500 f.Kr.		
Äldre bronsålder	1700–1100 f.Kr.				
Yngre bronsålder	1100–500 f.Kr.			Fas 2	¹⁴ C 900–800 f.Kr., 810–550 f.Kr., 760–410 f.Kr.

Perioden som motsvarar pollenanalysens zon 2 utgörs av en 1500 år lång tidsperiod då landskapet öppnades upp i stor skala. Strandlinjeförskjutningen fortgick under perioden och landskapsrummet som under den tidigare perioden kunde ses som ett rent skärgårdslandskap förändrades till att i dess östra delar gå över till ett kustlandskap med små kustnära dalgångar (figur 39).

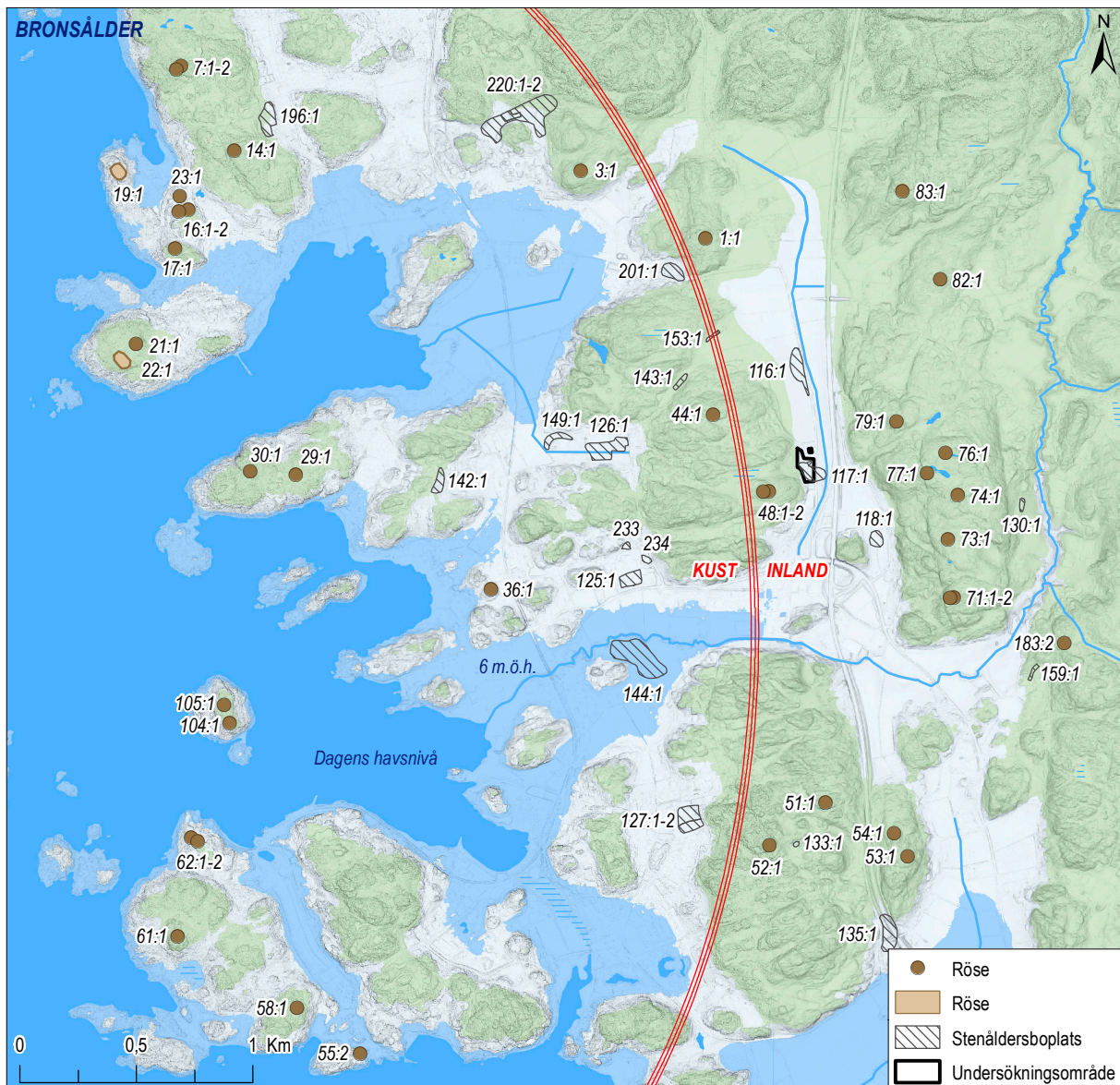
Pollenanalysen visar på en betydande förändring under andra halvan av senneolitikum där lövskogen började röjas för att ge plats åt öppen mark. De tidigare begränsade röjda ytorna kom under perioden att växa. Förändringen kan ses på att förekomsten av mikrokol ökar och att mängden pollen från träd minskar. Utvecklingen når sin kulmen under övergången till yngre bronsålder vartefter röjningen avstannar och stabiliseras fram till yngre romersk järnålder. Troligen har uppöppnandet av landskapet att göra med framväxten av en extensiv boskapskötsel som når sin slutgiltiga form i samband med den yngre bronsålders period V. Mindre spår av odling av vete och korn kan även ses under perioden men troligen var detta jordbruk begränsat.

Landskapsrummets rösemiljöer och fyndplatser

Inom landskapsrummet har fynd från perioden från senneolitikum fram till yngre bronsålder påträffats på tolv platser. Majoriteten av dessa utgörs av platser med fynd som normalt skulle dateras till senneoliti-

kum men som även kan härröra från äldre bronsålder. Vidare har två fynd av bronsföremål gjorts. Båda dessa är funna i Guntofta som idag benämns som Solbyn. Bronserna utgörs av en del av en sen kantyx från period II (179:1) och av en holkyxa av typen ”liten skånsk” från period V, typbestämningen av holkyxan får dock ses som osäker då den endast finns avbildad i form av en teckning i ATA. Gällande lämningar från bronsåldern i anslutning till fynd så har detta endast påträffats på en plats vilken är den för denna undersökningen aktuella boplatsen. Ytterligare två boplatser (125:1, 234) med anläggningar i form av stolphål och härdar som skulle kunna vara från samma period har undersökts. Dessa har dock inte daterats.

Den dominerande fornlämningskategorin från bronsåldern är rösen. Dessa anses ha tillkommit under bronsålders period V vilket motsvarar den tid då uppöppnandet av landskapet genom skogs-röjningar avstannade och en period av stabilitet fram till yngre romersk järnålder inleddes. Rösemiljöerna skulle kunna visa på en etablering av detta stabila landskap. Tidigare forskning har ibland sett etableringen av rösen som ett tecken på en period då det blev viktigt att manifesteras territorialitet i landskapet genom deras visibilitet och kustnära läge. Vidare har forskningen ansett att de inte har legat i anslutning till boplatser (Skoglund 2005 s 146 f). Sett utifrån rösemiljöerna inom det aktuella landskapsrummet och den utförda pollenanalysen kan den tidigare forskningens bild nyanseras (figur 35). Spridningen visar på att de inte är en ren kustforeteelse utan att rösen kan delas in i två

Figur 39. Tolkade kust- respektive inlandsrösen (samtliga i Släp socken, urval FMIS) på reliefkarta med havsnivån satt till 6 m.ö.h. (1050 f.Kr). De röda strecken markerar gränsen mellan kust och inland. Skala 1:30 000.

grupper där den första utgörs av de klassiska kust-rösen liggande i mycket framträdande lägen på höjder i direkt anslutning till havet. Den andra gruppen utgörs däremot av rösen som ligger något inåt land i anslutning till de kustnära dalgångarna. Dessa rösen ligger även på de högsta punkterna i landskapet men de berg de ligger på är inte lika definierade, det vill säga att bergets topp är

tydligt markerad bör dessa rösen inte ha haft samma potential att ses från långt avstånd och därmed fungera som territoriella markörer. Denna typ av rösen verkar snarare markera eller ringa in områden med plåtår i den högre terrängen. Från tidigmodern tid vet vi att dessa områden utgjorde betesmarker och utifrån pollenanalysen verkar dessa områden med ljunghedar och mindre våtmarker ha

Figur 40. Beteslandskap och sjö vid rösemiljön i den högre terrängen öster om undersökningsområdet. Foto från väster.

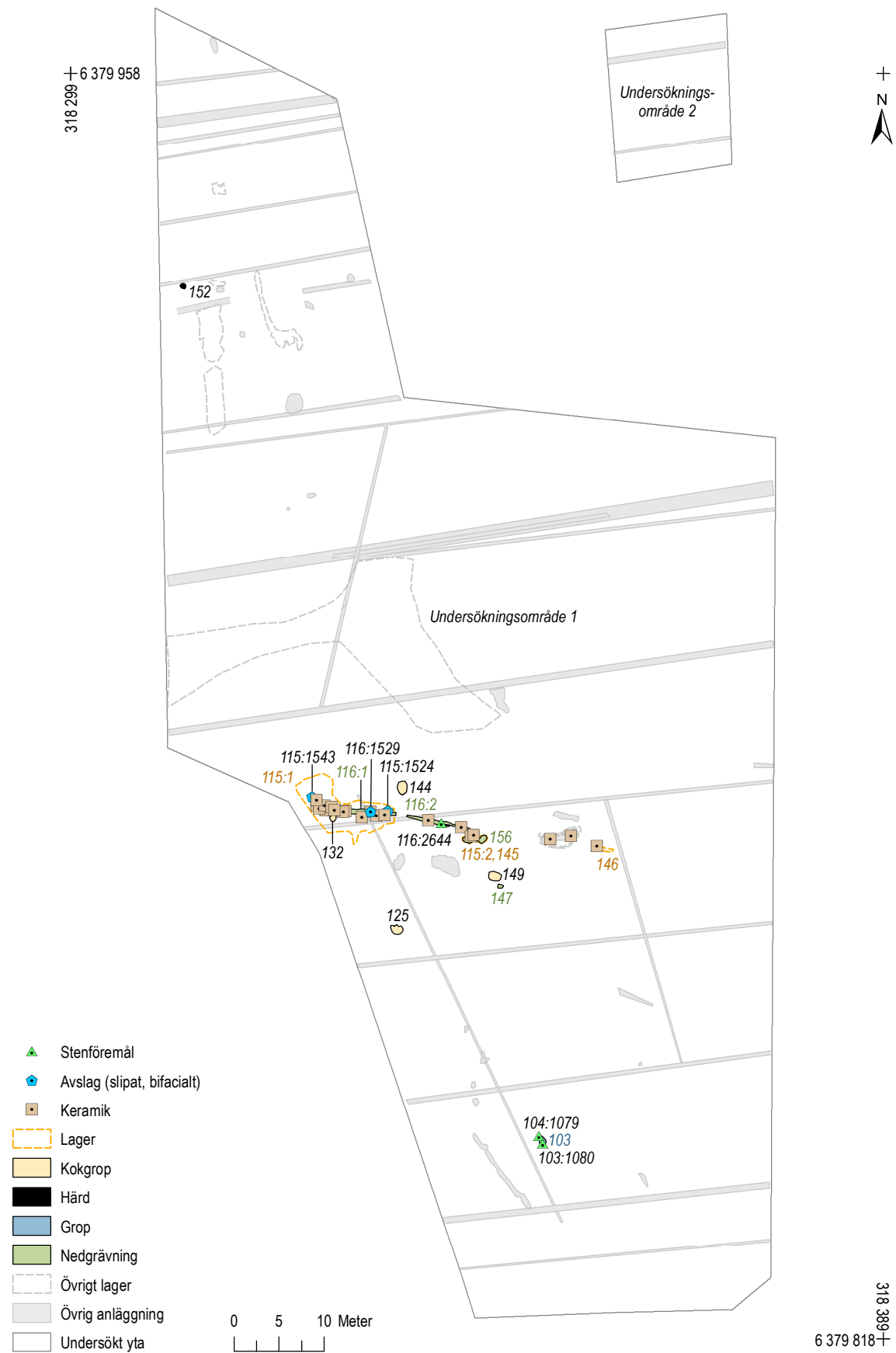
varit öppna sedan bronsåldern (figur 40). En tolkning skulle här vara att rösemiljöerna och framförallt de som är placerade i det kustnära inlandet snarare markerar områden där den för näringsfånget så viktiga extensiva boskapsskötseln bedrevs. Ett par av dessa miljöer skulle vidare kunna antas ha en längre kontinuitet utifrån fynd från senneolitikum och äldre bronsålder.

Fornlämningen Släp 117:1 under fas 2

Majoriteten av de påträffade lämningarna inom fornlämningen Släp 117:1 bör dateras till den yngre bronsålderns period V och VI. Fynden visar dock även på aktivitet under senneolitikum eller äldre bronsålder (figur 41).

Lämningarna visar på att det rör sig om en aktivitetsyta med ett mindre antal gropar, härdar och kokgropar placerade i anslutning till en delvis grävd bäckfåra som troligen löpt från den högre terrängen väster om fornlämningen Släp 117:1 ned mot Hagrydsbäcken. Av någon anledning har betydande mängder keramik hamnat i bäckfåran vilken även

innehöll makrofossila lämningar i form av fragmenterad säd. Vad som ligger bakom detta är oklart. Kanske har keramiken spolats ned från den högre terrängen eller hamnat där vid aktiviteter invid bäcken. Alternativt har keramiken medvetet deponerats i den grävda bäckfåran. Mängden keramik och de i många fall oformliga groparna som påträffats inom fornlämningen skulle kunna tala för att någon form av keramiktillverkning funnits i närheten och att groparna utgjort lertäkter. Några keramikugnar eller andra anläggningar som tyder på detta har dock inte hittats. Vidare förklarar detta inte förekomsten av fragmenterad säd i bäckfåran. Ifall materialet istället spolats ned från den högre terrängen väster om fornlämningen skulle detta kunna indikera ett boplatsläge eller någon form av aktivitetsområde men inte heller detta är oproblemiskt då keramiken från bäckfåran borde vara mer fragmenterad. En koppling till rösemiljön väster om fornlämningen bör dock ses som trolig då de båda sannolikt varit samtida. Rösemiljön som får ses som liggande i en kustnära inlandsmiljö består av två rösen (Släp 48:1–2) vilka ligger ovanför en mindre tjärn som troligen är den som försett bäckfåran inom fornlämningen med vatten.

Figur 41. Påträffade lämningar och fynd inom den undersökta ytan från fas 2. Skala 1:650.

Järnåldern

Zon 3, förromersk järnålder till vikingatid

Tidsperiod landskapet	Datering tidsperiod	Zon pollenanalys	Datering zon	Fas (Släp 117:1)	Datering fas
Förromersk järnålder– äldre romersk järnålder	500 f.Kr.–200 e.Kr.	Zon 3	500 f.Kr.–1000 e.Kr.		
Yngre romersk järnålder– folkvandringstid	200–550 e.Kr.			Fas 3	¹⁴ C 255–405 e.Kr., 405–550 e.Kr.
Vendeltid–vikingatid	550–1050 e.Kr.				
Tidig medeltid	1050–1250 e.Kr.	Zon 4	1000 e.Kr.–		
Högmedeltid–1500-tal	1250–1600 e.Kr.				
Tidigmodern tid (efter 1600)	1600–1789 e.Kr.			Fas 4	Bedömt 1700–1900 e.Kr.
Modern tid	1789 e.Kr.–				

Perioden som motsvarar pollenanalysens zon 3 utgörs av hela järnåldern från den förromerska fram till senvikingatidens övergång till tidig medeltid. Uppöppningen av landskapet tog ny fart under slutet av äldre järnålder och landhöjningen gjorde att landskapsrummet förändrades mot det landskap vi ser idag med både inlandsdalgångar och kustslätter (figur 42).

Pollenanalysen visar på ett landskap som alltmer blev till ett kulturlandskap där endast fickor av ädellövskog fanns kvar. Boskapsskötseln var under perioden fortfarande viktigt och bruket med tidvis avbränning av ljunghedarna för att vitalisera dessa som betesmarker verkar ha startat under perioden. Den extensiva boskapsskötseln ersattes dock troligen under perioden av jordbruket som det viktigaste näringsfånget då spåren av detta ökar markant från slutet av den äldre järnåldern, vilket skulle kunna förklara varför nytt land öppnades upp genom röjning av skog från och med denna tid.

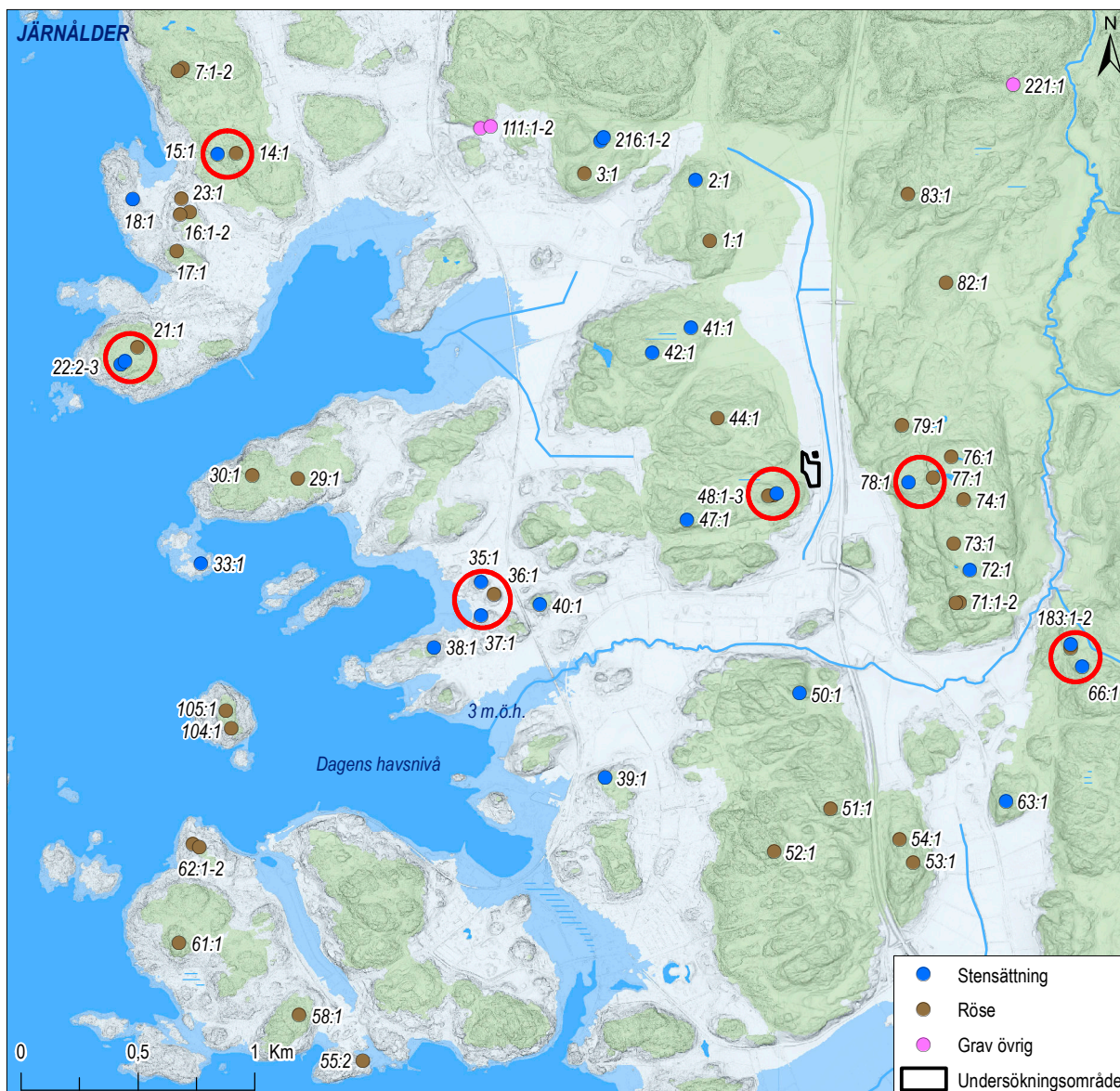
Landskapsrummets stensättningsmiljöer

Inom landskapsrummet finns en dominerande fornlämningstyp från perioden i form av stensättningar (figur 42). När dessa har tillkommit är oklart då ytterst få av dessa flacka stensättningar på berghällar innehåller fynd eller daterbart material.

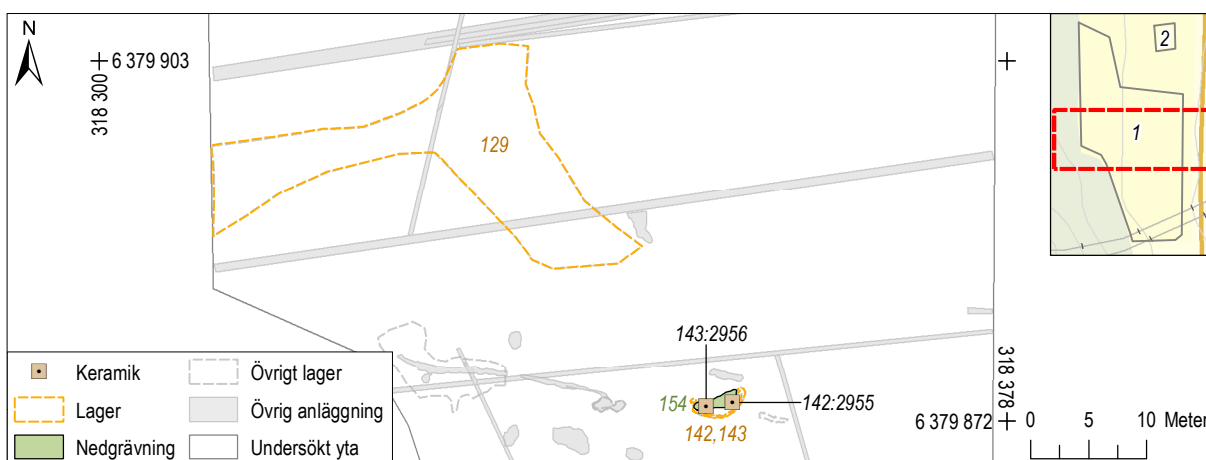
Ett antal av dem verkar dock vara lokaliserade i anslutning till bronsålderns rösemiljöer vilket skulle kunna tala för en datering av dessa till början av den äldre järnåldern. Landskapsmässigt skulle det dock kunna argumenteras för att stensättningarna kan vara från slutet av den äldre järnåldern. Detta då majoriteten av dessa är placerade kring de nya inlandsdalar och kustslätter som tillkom genom landhöjningen under järnåldern. De skulle i så fall snarare kunna markera den allt viktigare jordbruksmarken än de tidigare betesmarkerna. Norr om Malevik finns områdets enda gravar som tydligt är från yngre järnålder och ligger i det ovan föreslagna läget markerande jordbruksmarken.

Fornlämningen Släp 117:1 under fas 3

Endast ett sandlager (129) och en ränna (154) som kunde dateras till järnåldern påträffades (figur 43). Rännans funktion är oklar och sandlagret är troligen ett spår av en erosionsprocess som inträffat efter det att skog bränts av i den högre terrängen väster om fornlämningen då sand fördes ned till de lägre liggande partierna med hjälp av vatten. Avsaknaden av fler lämningar bör kunna förklaras utifrån det tidigmoderna kartmaterialet som visar att området under 1800-talet var relativt sankt och att gårdslägena låg klart norr respektive söder om fornlämningen.

Figur 42. Ensamliggande stensättningar och stensättningar i anslutning till rösemiljöer (rödmarkeringar) (samtliga i Släp socken, urval FMIS) markerade på reliefkarta med havsnivån satt till 3 m.ö.h. (450 e.Kr.). Skala 1:30 000.

Figur 43. Påträffade lämningar och fynd inom den undersökta ytan från fas 3, skala 1:650. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:5 000.

REFERENSER

Litteratur

- BJÖRKMAN, L. 2004. *Pollenanalytisk undersökning av råhumusprofiler från Särö Västerskogs naturreservat och Särö Nordanskog i norra Halland*. LUNDQUA Uppdrag 50. Kvartärgeologiska avdelningen Lunds universitet. Lund.
- JOHANSSON, G. 2007. *Yxor och pilspetsar vid stranden. Mellanmesolitiska fynd i norra Halland. Halland, Släp socken, Bukärr 2:28 och 1:10, RAÄ 233. Arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Väst rapport 2007:17. Mölndal.
- KLANGE, J. 2014. *Lämningar från tidigneolitikum och äldre järnålder inom fastigheten Hagryd 1:38. Arkeologisk förundersökning av fornlämningen 117:1, Släp socken, Kungsbacka kommun, Hallands län. Arkeologisk förundersökning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2014:2748. Upplands Väsby.
- KLANGE, J. 2015. *Lämningar längs Hagbäcken. Arkeologisk utredning längs Gamla Särövägen mellan Hagryd och Bukärr samt förundersökning av fornlämningarna 116:1 och 117:1, Släp socken, Kungsbacka kommun, Hallands län. Arkeologisk utredning och förundersökning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2832. Upplands Väsby.
- KLANGE, J. 2017. *Lämningar längs Östra Särövägen. Arkeologisk utredning längs Östra Särövägen från Sofielundsvägen till Kyrkoby Dalavägen, Släp socken, Kungsbacka kommun, Hallands län: Arkeologisk utredning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2017:2946. Upplands Väsby.
- KNARRSTRÖM, B. 2001. *Flint. a Scanian Hardware. Skånska spår – arkeologi längs Västkustbanan*. Riksantikvarieämbetet. Malmö.
- LINDMAN, G. 2004. *Boplatslämningar i Släp, Kungsbacka kommun, Halland, Släp socken, Bukärr 2:28, RAÄ 125. Arkeologisk utredning och förundersökning*. RAÄ UV Väst rapport 2004:19. Mölndal.
- SKOGLUND, P. 2005. *Vardagens landskap. Lokala perspektiv på bronsålderns materiella kultur*. Malmö.
- STÅHL, H. 1980. *Ortnamnen i Hallands län. Del 3. Bebyggelsenamnen i norra Halland (Himle, Viske och Fjäre härader)*. Uppsala.
- ÄNGEBY, G. 2014. *Gravar utan ben, stenklätt berg och en hägnadssträng. Om undersökningen av en grav- och kultplatsmiljö från yngre bronsålder och äldre järnålder vid kanten av Ysby Svartemosse, en kärr- och våtmark söder om Kungsbacka stad Hallands län, Halland, Kungsbacka kommun, Vallda socken, Ysby 3:26, Vallda 334. Kompletterande förundersökning och arkeologisk undersökning*. RAÄ UV Väst rapport 2014:81. Mölndal.

Arkiv och databaser

Antikvarisk-topografiska arkivet/ATA
Riksantikvarieämbetet

Digitala fornminnesregistret/FMIS
Riksantikvarieämbetet,
<http://www.fmis.raa.se>

Göteborgs Stadsmuseums arkiv-
och föremålsdatabas/GSM
<http://www.samlingar.goteborgsstadsmuseum.se/carlotta>

Historiska museets föremålsdatabas/SHM
<http://www.historiska.se/data>

Institutet för språk och folkminnens
ortnamnsregister/SOFI
<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/namn/ort-namn/ortnamnsregistret>

Historiska kartor

LMS M56-1:1 Hallands län
Släps socken
Släps sn
Storskifte på utmark/
utägor, 1799

LMM 13-SLÄ-72 Hallands län
Kungsbacka kommun
Bukärr
Laga skifte, 1853

RAK J112-2-5 Hallands län
Häradsekonomiska kartan
J112-2-5 - Särö
Häradsekonomiska kartan
1919–1925

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv
LMM = Lantmäterimyndigheternas arkiv
RAK = Rikets allmänna kartverks arkiv

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	2906
Länsstyrelsens dnr:	431-2291-15
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2015-09-08
Uppdragsnr i Fornreg:	201900889
Uppdragsgivare:	Kungsbacka kommun
Län:	Hallands län
Socken:	Släp socken
Kommun:	Kungsbacka kommun
Fastighet:	Hagryd 1:38
RAÄ-nr, FMIS:	Släp 117:1
Lämnings-nr, KMR:	L1997:6022
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning
Utförandetid, fältarbete:	2015-10-05 till 2015-10-23, 15 fältarbetsdagar
Undersökningsområdets storlek:	6 505 m ²
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Projektledare, rapportansvarig:	Johan Klange
Fältpersonal:	Johan Klange, Stefan Gustafsson, Fredrik Lundström
Grävmaskinist:	Lasses Entreprenad
Kvalitetssäkring:	Åsa Berger
Fyndfotografering:	Ida Söderström, Stefan Gustafsson
Planer och kartor:	Ida Söderström, Johan Klange
Layout:	Ida Söderström
Makrofossilanalys:	Stefan Gustafsson
Pollenanalys:	Stefan Gustafsson
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis Inc. (ICA)
Analys av stenmaterial:	Anders Högberg
Fynd:	Fynden förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner i början av 2019 och har ersatts av Kulturmiljöregistret (KMR). I denna rapport hänvisas till RAÄ-nummer i Fornminnesregistret i kartor och text. För korrelerande lämningsnummer i KMR se bilaga 7.

BILAGOR

Bilaga 1. Kontexttabell

Bilaga 2. Fyndtabell

Bilaga 3. Fornlämningstabell

Bilaga 4. Arkeobotanisk rapport

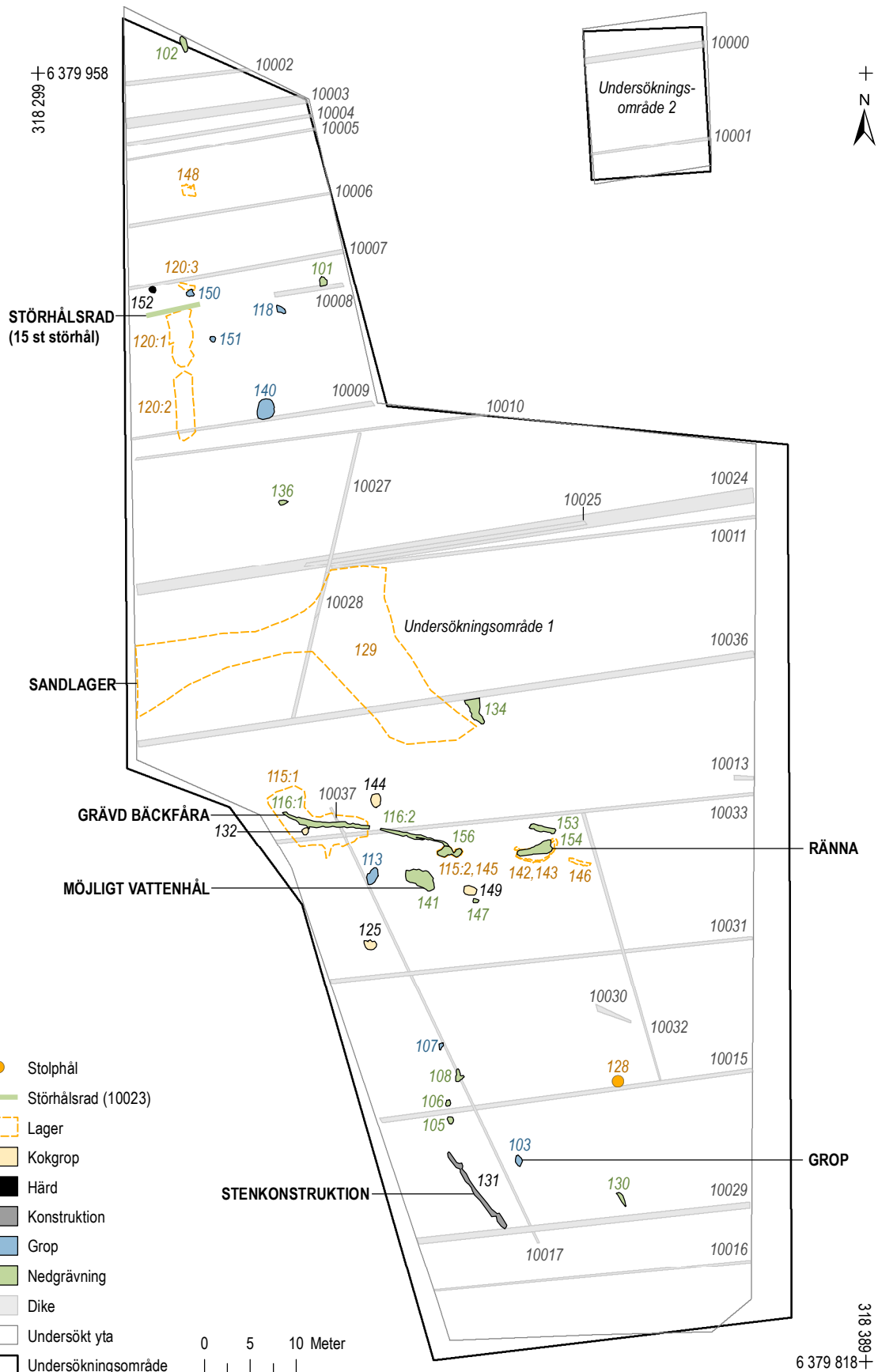
Bilaga 5. Analys av stenmaterial

Bilaga 6. ¹⁴C-analys

Bilaga 7. Berörda fornlämningar

BILAGA 1

KONTEXTTABELL

Figur 1. Påträffade lämningar. Skala 1:650.

Kontexttabell

Kontext- nr	Typ	Dimension i plan (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning (med fasindelning)
101	Nedgrävning/ stenlyft	0,8 x 0,6	0,1–0,2	Oregelbunden närmast oval nedgrävning alt. stenlyft med svagt sluttande sidor och oregelbunden botten. Fyllningen bestod av gråbrun sandig lera. Undersökt till 50%.
102	Nedgrävning/ ränna	1,4 x 0,55	0,30	Avlång ränna med konvext sluttande sidor och rund botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera. Undersökt till 50%.
103	Grop	1,1 x 0,8	0,25	Oval grop med kraftigt sluttande sidor och rund botten. Fyllningen bestod av gråbrun sandig lera innehållande mindre mängder kol och flinta. I gropen påträffades även en stenklubba. Undersökt till 100% och provtagen. ¹⁴ C-daterad till 810–550 f.Kr. Fas 2.
105	Nedgrävning/ stenlyft	0,5 x 0,5	0,12	Oval nedgrävning alt. stenlyft med svagt sluttande sidor och ojämn botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera innehållande mindre mängder flinta. Undersökt till 50%.
106	Nedgrävning/ stenlyft	0,7 x 0,5	0,10	Oval nedgrävning alt. stenlyft med svagt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera innehållande små mängder kol och flinta. Undersökt till 50% och provtagen.
107	Grop	0,55 x 0,55	0,20	Oregelbunden närmast oval grop med kraftigt sluttande sidor och rund botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera. Undersökt till 50% och provtagen.
108	Nedgrävning/ stenlyft	1,3 x 0,9	0,30	Oregelbunden nedgrävning alt. stenlyft med konvexa sidor och rund botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera med en ren sandlin mot nedgrävningens botten. Undersökt till 50%.
113	Grop/stenlyft	1,9 x 1	0,02–0,13	Oregelbunden närmast oval grop alt. stenlyft med svagt sluttande sidor och ojämn botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera innehållande mindre mängder kol. Undersökt till 50% och provtagen.
115:1	Brukningsslager	9 x 2,9	0,1–0,15	Brukningsslager i bäckfåran 116 bestående av mörkt gråbrun sandig lera innehållande kol, sot samt betydande mängder fynd av flinta och keramik. Undersökt till 100% och provtagen. ¹⁴ C-daterad till 900–800 f.Kr. Fas 2.
115:2	Brukningsslager	2,7 x 1,05	0,1–0,15	Se 115:1.
116:1	Nedgrävning/ bäckfåra	9,4 x 0,5	0,2–0,4	Avlång delvis grävd bäckfåra med oregelbundna sidor och botten. I anslutning till bäckfåran påträffades kokgrop 132 vilken måste ha tillkommit när bäckfåran var i bruk. I dess östra del var bäckfåran störd av moderna diken men troligen har den fortsatt österut där lager 146 och nedgrävning 156 troligen utgjort dess fortsättning. Undersökt till 100%. Fas 2.
116:2	Nedgrävning/ bäckfåra	7,65 x 0,35	0,2–0,4	Se 116:1.
118	Grop	0,7 x 0,38	0,07	Oregelbunden närmast oval grop med konvexa sidor och rund botten. Fyllningen bestod av gråbrun sandig lera innehållande små mängder skärvig sten och kol. Undersökt till 50%.
120:1	Odlingslager/ äldre markyta	6,3 x 2,4	0,05–0,1	Oregelbundet avlångt odlingslager eller äldre markyta längs en avsats i terrängen. Lagret bestod av mörkbrun sandig lera innehållande flinta. Undersökt till 10%.
120:2	Odlingslager/ äldre markyta	7,4 x 1,9	0,05–0,1	Se 120:1.
120:3	Odlingslager/ äldre markyta	1,8 x 0,7	0,05–0,1	Se 120:1.
125	Kokgrop	1,4 x 1,1	0,35	Oregelbunden närmast oval kokgrop med konvexa sidor och rund botten. Fyllningen bestod av mörkt gråbrun sandig lera innehållande skärvig sten och kol. Marken under gropen uppvisade inte tecken på att det eldats i gropen. Undersökt till 50% och provtagen. Fas 2.
128	Stolphål	0,35 x 0,35	0,15	Runt stolphål med vertikala sidor och plan botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera och i botten av stolphålet påträffades en skärva av fajans vilket ger stolphålet en yngre datering. Undersökt till 50%. Fas 4.
129	Icke antropogent lager	30 x 20	0,40	Oregelbundet sandlager liggande i en svacka i terrängen. Lagret var tvåskickat med ett övre 0,3 m tjockt skick av ren gulgrå sand och ett undre 0,1 m tjockt skick av grå sand innehållande kol samt flinta. Lagrets har troligen tillkommit genom vattenförflyttning av sand. Lagret undersöktes och provtogs vid förundersökningen 2014 samt daterades då till den yngre delen av den äldre järnåldern. Lagret undersöktes med grävmaskin till 100% vid undersökningen. Fas 3.

Kontexttabell, forts

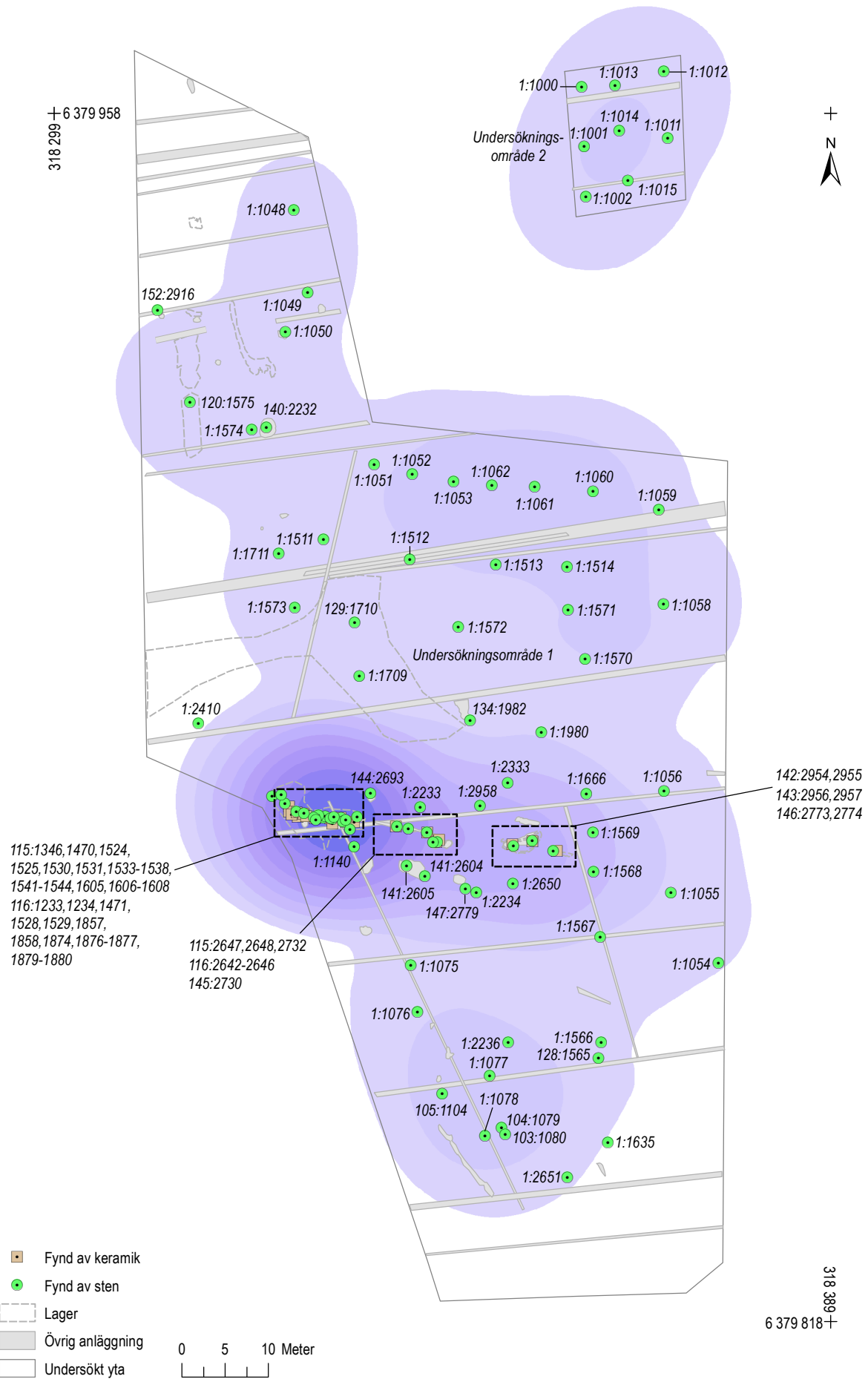
Kontext- nr	Typ	Dimension i plan (m)	Djup/ tjocklek (m)	Beskrivning (med fasindelning)
130	Nedgrävning/grop	1,6 x 0,35	0,10	Avlång nedgrävning alt. grop med jämnt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera innehållande en porslinsskärva vilket gör att den troligen har en modern datering. Undersökt till 50%. Fas 4.
131	Stenkonstruktion	10,4 x 0,45	0,30	Avlång stenkonstruktion som möjligen utgjort en rökgång bestående av två parallella rader av 0,2–0,6 meter stora flata stenar som lutats mot varandra och därefter täckts av ett lager av gulgrå lera. Ifall det rör sig om en rökgång har denna troligen en yngre datering men då ingen tillhörande hård eller uppsamlingsanläggning påträffades i anslutning till stenkonstruktionen kan varken funktionen eller dateringen fastställas. Undersökt till 100%. Fas 4.
132	Kokgrop	0,75 x 0,65	0,20	Rund kokgrop med konkava sidor och rund botten. Fyllningen bestod av mörkt brungrå lerig sand innehållande skärvig sten, sot och kol samt en 0,3 m stor flat sten på botten i gropens norra del. Marken under kokgropen var även värmepåverkad. Kokgropen låg i anslutning till bäckfåran 116 och under lager 115. Undersökt till 100%. ¹⁴ C-daterad till 760–410 f.Kr. Fas 2.
134:1	Nedgrävning/dike	3 x 1,2	0,50	Del av ett avlångt dike alt. nedgrävning med vertikala sidor och plan botten. I anläggningens sydligaste del fanns en försänkning (134:2) med oklar funktion. Fyllningen i nedgrävningen utgjordes brungrå sandig lera med horisonter av gulgrå sand. Undersökt till 50%.
134:2	Nedgrävning/dike	0,7 x 0,5	0,80	Se 134:1.
136	Nedgrävning/grop	0,95 x 0,5	0,01–0,18	Oregelbunden närmast oval nedgrävning alt. grop med konkava sidor och rund botten. Fyllningen bestod av mörkt gråbrun sandig lera. Undersökt till 50%.
140	Grop	2,26 x 1,92	0,20	Oregelbunden grop med en djupare rund del i nedgrävningens centrala del vilket skulle kunna utgöra ett stolphål. Fyllningen bestod av brungrå sandig lera. Undersökt till 50%.
141	Nedgrävning/ vattenhål	3,5 x 1,7	0,5–0,7	Nedgrävning som utgör ett möjligt vattenhål med vertikala sidor och plan botten. Nedgrävningens övre del var fylld med brungrå sandig lera och i dess norra del påträffades därtill ett antal större stenar. I den nedre delen av nedgrävningens fyllning påträffades vidare tunna mikrohorisonter av ren sand vilket tyder på att nedgrävningen stått öppen under dess brukningstid. Renare skikt av lera tyder även på att omgrävningar av nedgrävningen skett vid ett par tillfällen. Undersökt till 50% och provtagen.
142	Akkumulerat lager	4 x 1,1	0,1–0,25	Akkumulerat lager överst i nedgrävning/ränna 154. Lagret bestod av mörkt brungrå lerig sand innehållande mindre mängder kol samt enstaka fynd av bränd lera, keramik och flinta. Lagret undersöktes och provtogs vid förundersökningen 2014 samt daterades då till den yngre delen av den äldre järnåldern. Undersökt till 100% och provtagen. Fas 3.
143	Brukningsslager	4,4 x 1,6	0,1–0,5	Brukningsslager i nedgrävning/ränna 154 bestående av ljust brungrå lerig sand innehållande mindre mängder kol samt enstaka fynd av bränd lera, keramik och flinta. Undersökt till 100% och provtagen. Fas 3.
144	Kokgrop	1,36 x 1,13	0,4–0,55	Oregelbunden närmast rund kokgrop med konkava sidor och rund botten. Fyllningen bestod av mörkt brungrå sandig lera innehållande mindre naturstenar mot botten övergick fyllningen till att innehålla skärvig sten, sot och kol. Undersökt till 50%. Fas 2.
145	Brukningsslager	1,4 x 0,9	0,12	Brukningsslager i nedgrävning 156 bestående av mörkt gråbrun sandig lera innehållande kol, sot samt enstaka fynd av flinta och keramik. Undersökt till 100% och provtagen. Fas 2.
146	Lager	2,4 x 0,38	0,10	Lagerrest bestående av mörkt gråbrun sandig lera innehållande kol, sot samt enstaka fynd av flinta och keramik. Lagerresten utgör troligen en del av bäckfåran/rännan 116. Undersökt till 100% och provtagen. Fas 2.
147	Nedgrävning/grop	0,7 x 0,5	0,1–0,2	Oregelbunden närmast rund nedgrävning med konkava sidor och rund botten påträffad i nära anslutning till kokgrop 149. Fyllningen bestod av gråbrun sandig lera innehållande enstaka förekomster av flinta. Längs botten utgjordes vidare fyllningen av en upp till 0,07 m tjockt lager av sand. Undersökt till 50% och provtaget. Fas 2.
148	Lager	1 x 0,8	0,05	Oregelbundet närmast rektangulärt påförtlager bestående av lerigt grus. Lagret är troligen modernt då gruset påminner om grus i gång och cykelbanor i närområdet. Undersökt till 10%.
149	Kokgrop	1,2 x 1,05	0,40	Oval kokgrop med konkava sidor och rund botten. Fyllningen bestod av ett övre lager av mörkt brungrå sandig lera samt ett längs botten liggande lager bestående av svartbrun sandig lera innehållande betydande mängder sot, kol och skörbränd sten. Undersökt till 50% och provtagen. Fas 2.

Kontexttabell, forts

Kontext-nr	Typ	Dimension i plan (m)	Djup/tjocklek (m)	Beskrivning (med fasindelning)
150	Grop	0,9 x 0,7	0,06	Oregelbunden närmast rund grop med jämnt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av lerigt grus av liknande typ som i lager 148. Undersökt till 50%.
151	Grop	0,5 x 0,5	0,03	Oregelbunden närmast rund grop med jämnt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av gråbrun sandig lera innehållande järnutfällningar. Undersökt till 50%.
152	Härd	0,7 x 0,7	0,06	Rund härd med jämnt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av mörkt brungrå sandig lera innehållande kol, aska samt flinta. Undersökt till 50% och provtagen. Fas 2.
153	Nedgrävning/ränna	2,8 x 0,65	0,05	Avlång nedgrävning alt. möjlig ränna med jämnt sluttande sidor och plan botten. Fyllningen bestod av brungrå lerig sand innehållande kol samt mindre mängder flinta. Undersökt till 50%.
154	Nedgrävning/ränna	3,8 x 0,7	0,50	Avlång nedgrävning/ränna med konkava sidor och rundad botten samt med ett smalt parti längs dess botten som hade vertikala sidor och plan botten. Undersökt till 100%. Fas 3.
156	Nedgrävning/bäckfåra	1,9 x 0,9	0,1–0,25	Avlång nedgrävning som troligen utgör en del av bäckfåran 116 med konkava sidor och ojämn botten. Undersökt till 100%. Fas 2.
10000–10037	Dike	-	-	Moderna täckdiken (troligen yngre än 1850), kontext-nr 10000–10011, 10013, 10015–10017, 10024, 10025, 10027–10033, 10036, 10037 (varav övriga har utgått). Fas 4.
10023: 1–15	Störhål	-	-	15 st störhål liggande i en 5 m lång ONO/VSV löpande rad som sannolikt utgör resterna efter en tidigmodern eller modern hägnad. Fas 4.

BILAGA 2

FYNDTABELL

Figur 1. Påträffade fynd inom den undersökta ytan. Kartan visar även på distributionen av slagen flinta (ju starkare blå desto högre densitet). Skala 1:650.

Fyndtabell

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
1:1000:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	0,39	Fynd vid schaktning	X
1:1001:1	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	1,03	Fynd vid schaktning	X
1:1002:1	14	Flinta	Avslag	2	Senon	49,79	Fynd vid schaktning	X
1:1002:2	14	Flinta	Avslag	2	Väst kust	21,85	Fynd vid schaktning	X
1:1011:1	14	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	57,73	Fynd vid schaktning	X
1:1012:1	14	Flinta	Tvåpolig kärna	2	Väst kust	148,62	Fynd vid schaktning	X
1:1012:2	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	24,81	Fynd vid schaktning	X
1:1013:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	21,4	Fynd vid schaktning	X
1:1014:1	14	Flinta	Avslag	2	Väst kust	24,8	Fynd vid schaktning	X
1:1015:1	14	Flinta	Övrig kärna	1	Väst kust	61,47	Fynd vid schaktning	X
1:1048:1	16	Flinta	Avslag, retuscherat	1	Senon	26,18	Fynd vid schaktning	X
1:1048:2	16	Flinta	Avslag	2	Senon	13,89	Fynd vid schaktning	X
1:1049:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	36,27	Fynd vid schaktning	X
1:1050:1	16	Flinta	Avslag	1	Senon	10,3	Fynd vid schaktning	X
1:1050:2	16	Flinta	Avslag	1	Danien	20,27	Fynd vid schaktning	X
1:1051:1	15	Flinta	Avslag	2	Senon	13,36	Fynd vid schaktning	X
1:1052:1	15	Flinta	Lihultsyxa	1	Bergart	148,79	Fynd vid schaktning	X
1:1053:1	15	Flinta	Övrig kärna	2	Väst kust	285,03	Fynd vid schaktning	X
1:1053:2	15	Flinta	Avslag	3	Senon	23,03	Fynd vid schaktning	X
1:1053:3	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	1,05	Fynd vid schaktning	X
1:1054:1	13	Flinta	Avslag	1	Senon	11,74	Fynd vid schaktning	X
1:1055:1	13	Flinta	Avslag	1	Väst kust	40,09	Fynd vid schaktning	X
1:1055:2	13	Flinta	Avslag	3	Senon	31,4	Fynd vid schaktning	X
1:1056:1	13	Flinta	Kärna, avslag	1	Senon	28,96	Fynd vid schaktning	X
1:1056:2	13	Flinta	Avslag	2	Senon	38,2	Fynd vid schaktning	X
1:1058:1	13	Flinta	Avslag	3	Väst kust	48,55	Fynd vid schaktning	X
1:1058:2	13	Flinta	Avslag	2	Senon	10,06	Fynd vid schaktning	X
1:1059:1	14	Flinta	Övrig kärna	1	Väst kust	139,25	Fynd vid schaktning	X
1:1060:1	14	Flinta	Avslag	4	Senon	46,47	Fynd vid schaktning	X
1:1060:2	14	Flinta	Avslag	3	Väst kust	17,31	Fynd vid schaktning	X
1:1061:1	14	Flinta	Avslag	5	Väst kust	81,95	Fynd vid schaktning	X
1:1062:1	15	Flinta	Avslag	2	Väst kust	24,86	Fynd vid schaktning	X
1:1075:1	15	Flinta	Övrig kärna	1	Senon, svallad	69,05	Fynd vid schaktning	X
1:1076:1	15	Flinta	Avslag	2	Väst kust	40,23	Fynd vid schaktning	X
1:1076:2	15	Flinta	Avslag	1	Kalcinerat, bränt	7,15	Fynd vid schaktning	X
1:1077:1	15	Flinta	Avslag	7	Senon	64,29	Fynd vid schaktning	X
1:1078:1	15	Flinta	Avslag	3	Danien	61,53	Fynd vid schaktning	X
1:1140:1	16	Flinta	Avslag	1	Senon	0,2	Fynd vid schaktning	X
1:1511:1	16	Flinta	Avslag	2	Senon	2,15	Fynd vid schaktning	X
1:1512:1	15	Flinta	Avslag	2	Senon	17,5	Fynd vid schaktning	X
1:1513:1	15	Flinta	Tvåpolig kärna	1	Senon	18,83	Fynd vid schaktning	X
1:1513:2	15	Flinta	Avslag	1	Senon	8,22	Fynd vid schaktning	X
1:1514:1	14	Flinta	Sidofragment, spånkärna	1	Väst kust	20,99	Fynd vid schaktning	X
1:1514:2	14	Flinta	Avslag	1	Senon	4,73	Fynd vid schaktning	X

Fyndtabell, forts

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
1:1566:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	5,94	Fynd vid schaktning	X
1:1567:1	14	Flinta	Mikrospånkärna	1	Senon	30,54	Fynd vid schaktning	X
1:1567:2	14	Flinta	Avslag	1	Senon	10	Fynd vid schaktning	X
1:1568:1	14	Flinta	Avslag	2	Senon	7,42	Fynd vid schaktning	X
1:1569:1	14	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	43,65	Fynd vid schaktning	X
1:1569:2	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	5,86	Fynd vid schaktning	X
1:1570:1	14	Flinta	Tvåpolig kärna	1	Senon	71,94	Fynd vid schaktning	X
1:1570:2	14	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	51,97	Fynd vid schaktning	X
1:1570:3	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	41,57	Fynd vid schaktning	X
1:1570:4	14	Flinta	Avslag	2	Senon	14,32	Fynd vid schaktning	X
1:1571:1	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	8,37	Fynd vid schaktning	X
1:1572:1	15	Flinta	Avslag	1	Senon	2,21	Fynd vid schaktning	X
1:1572:2	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	10,37	Fynd vid schaktning	X
1:1573:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Väst kust	11,53	Fynd vid schaktning	X
1:1573:2	16	Flinta	Avslag	1	Väst kust	2,87	Fynd vid schaktning	X
1:1573:3	16	Flinta	Avslag	1	Senon	10,09	Fynd vid schaktning	X
1:1574:1	16	Flinta	Avslag, retuscherat	1	Väst kust	15,66	Fynd vid schaktning	X
1:1574:2	16	Flinta	Avslag	1	Senon	1,31	Fynd vid schaktning	X
1:1635:1	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	2,03	Fynd vid schaktning	X
1:1666:1	14	Flinta	Spån	1	Senon	19,57	Fynd vid schaktning	X
1:1709:1	15	Flinta	Avslag	2	Väst kust	71,05	Fynd vid schaktning	X
1:1709:2	15	Flinta	Avslag	1	Senon	4,44	Fynd vid schaktning	X
1:1711:1	16	Flinta	Avslag, retuscherat	1	Senon	5,23	Fynd vid schaktning	X
1:1980:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	18,11	Fynd vid schaktning	X
1:2233:1	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	16,72	Fynd vid schaktning	X
1:2234:1	15	Flinta	Avslag	1	Senon	11,09	Fynd vid schaktning	X
1:2236:1	15	Flinta	Avslag, retuscherat	1	Väst kust	37,8	Fynd vid schaktning	X
1:2333:1	15	Flinta	Avslag?	1	Bergart	116,92	Fynd vid schaktning	X
1:2410:1	17	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	27,68	Fynd vid schaktning	X
1:2650:1	15	Flinta	Avslag	5	Senon	70,24	Fynd vid schaktning	X
1:2651:1	14	Flinta	Avslag, retuscherat	1	Senon	2,76	Fynd vid schaktning	X
1:2958:1	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	18,11	Fynd vid schaktning	X
103:1080:1	14	Flinta	Stenklubba	1	Bergart	421	Grop	X
103:1080:2	14	Flinta	Avslag	1	Väst kust	6,08	Grop	X
104:1079:1	14	Flinta	Skrapa, av avslag	1	Senon	24,65	Stenlyft (utgår)	X
105:1104:1	15	Flinta	Sidofragment, spånkärna	1	Danien	35,75	Nedgrävning/stenlyft	X
105:1104:2	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	13,3	Nedgrävning/stenlyft	X
105:1104:3	15	Flinta	Avslag	1	Senon	4,61	Nedgrävning/stenlyft	X
115:1346:1	16	Flinta	Avslag	1	Väst kust	3,44	Lager (bronsålder)	X
115:1346:2	16	Flinta	Övrig kärna	1	Danien	40,26	Lager (bronsålder)	X
115:1346:3	16	Flinta	Avslag	2	Kalcinerat, bränt	4,58	Lager (bronsålder)	X
115:1346:4	16	Flinta	Avslag	2	Senon	12,04	Lager (bronsålder)	X
115:1470:1	16	Flinta	Avslag	5	Senon	21,12	Lager (bronsålder)	X
115:1524:1	16	Flinta	Avslag, slipat	1	Danien	11,57	Lager (bronsålder)	X

Fyndtabell, forts

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
115:1524:2	16	Flinta	Mikrospån, distal fragment	1	Senon	0,95	Lager (bronsålder)	X
115:1524:3	16	Flinta	Avslag	4	Senon	27,46	Lager (bronsålder)	X
115:1524:4	16	Flinta	Avslag	5	Väst kust	35,93	Lager (bronsålder)	X
115:1525:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	4	Kruka med rabbad yta, buk	45	Lager (bronsålder)	X
115:1525:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten, sekundär-använd	32	Lager (bronsålder)	X
115:1525:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, hals	4	Lager (bronsålder)	X
115:1530:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	49,69	Lager (bronsålder)	X
115:1530:2	16	Flinta	Avslag	1	Senon	17,89	Lager (bronsålder)	X
115:1530:3	16	Flinta	Avslag	6	Väst kust	54,45	Lager (bronsålder)	X
115:1531:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	2	Kruka, buk	19	Lager (bronsålder)	X
115:1531:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka, hals	3	Lager (bronsålder)	X
115:1533:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	53,77	Lager (bronsålder)	X
115:1533:2	16	Flinta	Avslag	2	Senon	11,48	Lager (bronsålder)	X
115:1533:3	16	Flinta	Avslag	3	Väst kust	42,77	Lager (bronsålder)	X
115:1534:1	16	Flinta	Avslag	13	Väst kust	278,25	Lager (bronsålder)	X
115:1534:2	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	44,77	Lager (bronsålder)	X
115:1534:3	16	Flinta	Avslag	12	Senon	38,83	Lager (bronsålder)	X
115:1535:1	16	Lera	Bränd lera	8	Starkt värmepåverkas, eventuell ugnsvägg	245	Lager (bronsålder)	X
115:1536:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	22	Kruka med rabbad yta, buk	190	Lager (bronsålder)	X
115:1536:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	3	Kruka med rabbad yta, mynning	28	Lager (bronsålder)	X
115:1536:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	4	Kruka med rabbad yta, skuldra	34	Lager (bronsålder)	X
115:1536:4	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka, botten	8	Lager (bronsålder)	X
115:1537:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	18	Kruka med rabbad yta, buk	197	Lager (bronsålder)	X
115:1537:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	12	Lager (bronsålder)	X
115:1537:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Skål (?) med rabbad yta, mynning	9	Lager (bronsålder)	X
115:1537:4	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Skål (?) med rabbad yta, buk	9	Lager (bronsålder)	X
115:1538:1	16	Flinta	Avslag	1	Väst kust	13,49	Lager (bronsålder)	X
115:1538:2	16	Flinta	Avslag	2	Senon	35,64	Lager (bronsålder)	X
115:1541:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	2	Kruka med rabbad yta, skuldra	18	Lager (bronsålder)	X
115:1542:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Väst kust	50,89	Lager (bronsålder)	X
115:1542:2	16	Flinta	Avslag	1	Bergart	5,14	Lager (bronsålder)	X
115:1542:3	16	Flinta	Avslag	2	Väst kust	18,03	Lager (bronsålder)	X
115:1542:4	16	Flinta	Avslag	4	Senon	35,22	Lager (bronsålder)	X
115:1543:1	16	Flinta	Avslag, slipat	1	Danien	7,43	Lager (bronsålder)	X
115:1543:2	16	Flinta	Avslag	5	Senon	26,4	Lager (bronsålder)	X

Fyndtabell, forts

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
115:1543:3	16	Flinta	Avslag	2	Västkust	40,9	Lager (bronsålder)	X
115:1544:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	7	Kruka med rabbad yta, buk	104	Lager (bronsålder)	X
115:1544:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med tunnare gods, hals	8	Lager (bronsålder)	X
115:1544:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	6	Lager (bronsålder)	X
115:1605:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	3	Kruka med rabbad yta, buk	23	Lager (bronsålder)	X
115:1606:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	6	Kruka med rabbad yta, buk	127	Lager (bronsålder)	X
115:1607:1	16	Flinta	Avslag	3	Senon	3,63	Lager (bronsålder)	X
115:1608:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	41	Kruka med rabbad yta, buk	484	Lager (bronsålder)	X
115:1608:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	2	Kruka med rabbad yta, botten	29	Lager (bronsålder)	X
115:1608:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, hals	15	Lager (bronsålder)	X
115:1608:4	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, mynning	28	Lager (bronsålder)	X
115:2647:1	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	13	Kruka med rabbad yta, buk	99	Lager (bronsålder)	X
115:2647:2	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, hals	23	Lager (bronsålder)	X
115:2648:1	15	Flinta	Avslag	3	Senon	18,37	Lager (bronsålder)	X
115:2648:2	15	Flinta	Avslag	3	Västkust	15,59	Lager (bronsålder)	X
115:2732:1	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	4	Kruka med rabbad yta, buk	117	Lager (bronsålder)	X
115:2732:2	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, hals	11	Lager (bronsålder)	X
116:1233:1	16	Flinta	Avslag	1	Västkust	4,86	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1234:1	16	Flinta	Avslag	3	Västkust	34,75	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1471:1	16	Flinta	Avslag	2	Västkust	27,1	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1471:2	16	Flinta	Avslag	2	Senon	11,85	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1528:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	5	Kruka med rabbad yta, buk	49	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1529:1	16	Flinta	Avslag	3	Senon	35,76	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1529:2	16	Flinta	Avslag	1	Västkust	1,98	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1529:3	16	Flinta	Avslag, bifacialt	1	Senon	1,09	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1529:4	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	34,82	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1857:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	31	Skärvor från två olika krukor, buk	350	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1857:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	22	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1857:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Skål, hals	15	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1857:4	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Skål, mynning	15	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1858:1	16	Flinta	Övrig kärna	3	Senon	85,25	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1858:2	16	Flinta	Avslag	5	Västkust	14,59	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1858:3	16	Flinta	Avslag	7	Senon	63,53	Nedgrävning (bronsålder)	X

Fyndtabell, forts

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
116:1858:4	16	Flinta	Avslag	2	Danien	42,52	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1874:1	16	Flinta	Knacksten	1	Halv, västkust	338	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1874:2	16	Flinta	Avslag	1	Västkust	7,53	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1874:3	16	Flinta	Avslag	3	Senon	27,37	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1876:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	5	Kruka med rabbad yta, buk	53	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1876:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Skål, buk	15	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1876:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	2	Skål, hals	13	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1877:1	16	Flinta	Avslag	5	Senon	68,27	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1879:1	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	8	Skärvor från flera krukor med rabbad yta, buk	142	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1879:2	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	10	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1879:3	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	25	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1879:4	16	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, skuldra	11	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1880:1	16	Flinta	Avslag	1	Senon	1,1	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:1880:2	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	21,77	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2642:1	15	Flinta	Avslag	6	Västkust	86,72	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2642:2	15	Flinta	Avslag	1	Senon	7,86	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2643:1	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	2	Kruka med rabbad yta, buk	7	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2644:1	15	Flinta	Sänke?	1	Bergart	980	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2644:2	15	Flinta	Eldgörningsdon	1	Senon	18	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2644:3	15	Flinta	Avslag	6	Senon	35,28	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2644:4	15	Flinta	Avslag	3	Västkust	10,34	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2645:1	15	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	39,29	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2645:2	15	Flinta	Avslag	3	Senon	34,33	Nedgrävning (bronsålder)	X
116:2646:1	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	17,4	Nedgrävning (bronsålder)	X
120:1575:1	17	Flinta	Plattformsjärna för avslagsproduktion	1	Senon	59,55	Lager (icke antropogent)	X
120:1575:2	17	Flinta	Spån, retuscherat	1	Senon	8,26	Lager (icke antropogent)	X
120:1575:3	17	Flinta	Spånkniv	1	Skadad i eggen, senon	24,86	Lager (icke antropogent)	X
120:1575:4	17	Flinta	Avslag	1	Senon	19,82	Lager (icke antropogent)	X
128:1565:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	7,06	Stolphål	X
129:1710:1	16	Flinta	Avslag	1	Senon	0,47	Lager (icke antropogent)	X
134:1982:1	15	Flinta	Övrig kärna	2	Senon	58,8	Nedgrävning/dike	X
134:1982:2	15	Flinta	Avslag	1	Senon	2,09	Nedgrävning/dike	X
134:1982:3	15	Flinta	Avslag	1	Västkust	2,38	Nedgrävning/dike	X
140:2232:1	16	Flinta	Avslag	2	Senon	8,39	Grop	X
141:2604:1	15	Flinta	Spån	1	Västkust	9,28	Nedgrävning/vattenhål	X
141:2605:1	15	Flinta	Avslag	2	Västkust	212,82	Nedgrävning/vattenhål	X
142:2954:1	14	Flinta	Avslag	4	Senon	24,44	Lager (jernalder)	X
142:2954:2	14	Flinta	Avslag	3	Västkust	9,21	Lager (jernalder)	X
142:2954:3	14	Flinta	Avslag	1	Danien	4,59	Lager (jernalder)	X

Fyndtabell, forts

Fynd-nr	M.ö.h.	Material	Typ	Antal	Beskrivning	Vikt (g)	Typ av kontext	Sparat (X)
142:2954:4	14	Flinta	Avslag	1	Bergart	10,03	Lager (jämånlder)	X
142:2955:1	14	Keramik	Kärl, förhistoriskt	5	Keramik med rabbad yta, fragment	13	Lager (jämånlder)	X
143:2956:1	15	Keramik	Kärl, förhistoriskt	1	Kruka med rabbad yta, botten	14	Lager (jämånlder)	X
143:2957:1	14	Flinta	Avslag	8	Senon	51,28	Lager (jämånlder)	X
143:2957:2	14	Flinta	Avslag	1	Kalcinerat, bränt	0,07	Lager (jämånlder)	X
143:2957:3	14	Flinta	Avslag	2	Väst kust	40,32	Lager (jämånlder)	X
144:2693:1	16	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	43,64	Kokgrop	X
144:2693:2	16	Flinta	Avslag	1	Kalcinerat, bränt	4,1	Kokgrop	X
144:2693:3	16	Flinta	Avslag	1	Väst kust	0,82	Kokgrop	X
145:2730:1	15	Flinta	Avslag	1	Danien	7,39	Lager (bronsålder)	X
146:2773:1	14	Keramik	Kärl, förhistoriskt	4	Kruka med rabbad yta, buk	44	Lager (bronsålder)	X
146:2774:1	14	Flinta	Avslag	1	Senon	2,24	Lager (bronsålder)	X
146:2774:2	14	Flinta	Avslag	5	Väst kust	14,16	Lager (bronsålder)	X
146:2774:3	14	Flinta	Övrig kärna	1	Senon	15,61	Lager (bronsålder)	X
147:2779:1	15	Flinta	Avslag	1	Väst kust	0,07	Nedgrävning	X
152:2916:1	17	Flinta	Avslag	1	Danien	16,29	Härd	X

BILAGA 3

FORNLÄMNINGSTABELL

BOPLATSER OCH FYNDPLATSER
I LANDSKAPET KRING SLÄP 1:17:1

Fornlämningstabell

RAÄ-nr	GBI-nr	SHM-nr*	GSM-nr*	Plats	Lämningstyp (FMIS)	Beskrivning (rapport, lämningar, ¹⁴ C-dateringar, fynd)	M.ö.h.	Jordart	Datering
195:1	38	-	-*	Kullen	Boplats	Fynd; avslag.	11–13	Postglacial finsand och glacial lera	-
221:2	60 (221:1)	-	-*	Gundal SV, Hagryd 9:1	Fyndplats	Påträffad i pasströskel. Fynd; 1 flintavslag med bruksretuscher (flintspets).	65	Postglacial finsand	-
196:1	42	-*	-	Kullen	Boplats	Rapport "Lindman, G. 2010. En stenåldersboplats på Släps-Kullen". Fynd; avslag, spånspets.	16–21	Postglacial finsand och glacial lera	MN
220:1–2	-	-	-*	Malevik (Ekebacken)	Boplats, fyndplats	Fynd; avslag.	13–24	Postglacial finsand och glacial lera	-
202:1	55	-	-*	Hålan	Boplats	Fynd; avslag, kärna, spets till dolk eller skära.	19	Glacial lera	SN
-	-	-	66797– 66798	Hällplats Budkärr	-	Fynd; kärna, snörorerad keramik, fyndplatsen finns inte i FMIS.	11	Postglacial finsand	MN
201:1	68	-	-*	Hagryd	Boplats	Fynd; avslag, 3 kärnyxor, 1 trind- yxa, 1 tjocknackig yxa, 1 spets till spjut eller borr, 1 spets av flintdolk (?), 1 avbruten skära, 3 spån- spetsar.	10–16	Postglacial finsand och glacial lera	TM, MM?, MN, SN
148:1	76	-	6873	Bukärr 2:6 (Dala)	Fyndplats	Fynd; skaffhålsyxa.	32	Glacial lera	SN
153:1	70	33425	-	Hagryd 10:1	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag, GBI lihults- yxa.	21–22	Glacial lera	MM
143:1	71	22422	-	Hagryd 1:2	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag, spånkrapor.	26–30	Postglacial finsand	TM
116:1	-	22410*	-	Hagryd 1:3	Boplats	Rapporter; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", "Klange, J. 2015. Lämningar längs Hagbäcken". Fynd; avslag, spån, slipat avslag. Lämningar; ¹⁴ C-datering; lager 4046–3806 f.Kr.	13–16	Glacial lera	TN
241	-	-*	-	Hagryd 1:3	Fyndplats	Rapport "Klange, J. 2015. Lämningar längs Hagbäcken". Fynd; avslag.	14	Glacial lera	-
242	-	-*	-	Hagryd 1:3	Fyndplats	Rapport "Klange, J. 2015. Lämningar längs Hagbäcken". Fynd; avslag med avspaltningssärr, sandstensbryne.	14	Glacial lera	MM/SM?
145:1	77	-	-*	Hagryd 1:3 (Skrikemyst)	Fyndplats	Påträffat i mosse. Fynd; avslag.	54	Vatten (våtmark)	-
154:1	78	-	-*	Hagryd 1:3 (Skrikaredalen)	Fyndplats	Fynd; avslag, 1 flintdolk, 1 flintskära, 1 skrapa.	24	Sandig morän	SN
175:1	-	-	-*	Ekenäs	Boplats	Fynd; avslag och kärnor, 3 kärnyxor, 1 skivyxa, boplatsen utgörs av en punkt och har därför betraktats som en fyndplats i den aktuella analysen.	24	Glacial lera	TM
149:1	73	33424	-	Bukärr 5:8–9	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", samma som 126:1. Fynd; avslag.	8–11	Glacial lera	-

* Avser fynd som ännu inte har kunnat ges något fyndnummer då de antingen ännu inte fyndfördelats eller då fyndposterna inte har hittats vid genomgången av respektive museums fyndkatalog. Fynd med denna markering kan även vara fördelade till Hallands konstmuseum eller Varbergs museum.

Fornlämningstabell, forts

RAÄ-nr	GBI-nr	SHM-nr*	GSM-nr*	Plats	Lämningstyp (FMIS)	Beskrivning (rapport, lämningar, ¹⁴ C-dateringar, fynd)	M.ö.h.	Jordart	Datering
126:1	73	33417	-	Stjärneberg 1:1, Bukärr 2:28	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Samma som 149:1. Fynd; avslag.	12–15	Glacial lera	-
117:1	-	33411*	-	Hagryd 1:2	Boplats	Rapporter; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", "Klange, J. 2014. Lämningar från tidigneolitikum och äldre järnålder inom fastigheten Hagryd 1:38", "Klange, J. 2015. Lämningar längs Hagbäcken", Fynd; avslag, kärnor, mikrospån, mikrospånkärna, bipolär kärna, spån, spånkniv, bipolär kärna, bifacialt avslag, slipat avslag, miniatyr lihultyxa. Lämningar; ¹⁴ C-dateringar; grop 3630–3370 f.Kr., lager 255–405 e.Kr., lager 405–550 e.Kr.	10–18	Glacial lera	TM, MM, TN, SN, Ybrå, Åjää
142:1	65	33421	-	Bukärr 3:34	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag.	16–19	Postglacial finsand	-
130:1	-	33420*	-	Ekenäs 3:4B	Boplats	Rapporter; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", "Streiffert, J. 2011. Förenklad avrapportering. Halland, Släp socken, Ekenäs 3:4B, RAÄ 130:1". Fynd; avslag.	29–32	Glacial lera	-
177:1	-	-	83641	Bukärr 6:8	Boplats	Fynd; avslag, boplatsen utgörs av en punkt och har därför betraktats som en fyndplats i den aktuella analysen.	11	Postglacial finsand	-
178:1	-	-	608/68	Bukärr	Fyndplats	Fynd; avslag.	22	Urberg	-
182:1	-	-	66796	Underliden	Fyndplats	Fynd; lihultyxa (miniatyryxa).	11	Urberg	MM
118:1	-	33412	-	Bukärr 1:5	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag, kärna. Lämningar; fem diffusa kolfläckar.	13–14	Glacial lera	-
233	-	-*	-	Bukärr 2:28	Boplats	Rapporter; "Lindman, G. 2004. Boplatslämning i Släp, Kungsbacka kommun; Halland, Släp socken, Bukärr 2:28, RAÄ 125", "Johansson, G. 2007. Yxor och pilspetsar vid stranden". Fynd; avslag, mikrospån, lancettmikroliter, spån, spånkärnor, plattformskärnor för arbeten till kärnföremål, kärnyxor. Lämningar; 4 stolphål.	10–13	Postglacial finsand	TM
234	-	-*	-	Bukärr 1:10	Boplats	Rapporter; "Lindman, G. 2005. Förenklad avrapportering. Halland, Släp socken, Bukärr 1:10 och 2:121", "Johansson, G. 2007. Yxor och pilspetsar vid stranden". Fynd; avslag, mikrospån, mikrospånkärnor, spånkärnor. Lämningar; gropar och härdar.	10–11	Postglacial finsand	TM, Brå/Jää

* Avser fynd som ännu inte har kunnat ges något fyndnummer då de antingen ännu inte fyndfördelats eller då fyndposterna inte har hittats vid genomgången av respektive museums fyndkatalog. Fynd med denna markering kan även vara fördelade till Hallands konstmuseum eller Varbergs museum.

Fornlämningstabell, forts

RAÄ-nr	GBI-nr	SHM-nr*	GSM-nr*	Plats	Lämningstyp (FMIS)	Beskrivning (rapport, lämningar, ¹⁴ C-dateringar, fynd)	M.ö.h.	Jordart	Datering
125:1	-	33416*	-	Bukårr 2:28	Boplats-område	Rapporter; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", "Lindman, G. 2004. Boplats-lämning i Släp, Kungsbacka kommun; Halland, Släp socken, Bukårr 2:28, RAÄ 125". Fynd; (svallade) avslag, bipolär kärna, kärnyxa. Lämningar; 3 hårdrester, 1 grop och 1 stolphål.	7–9	Glacial lera	TM?, Brå/Jää
144:1	-	33423	-	Nötegång, Bukårr	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag, kärnor, spån.	4–5	Postglacial finlera	-
243	-	-*	-	Ekenäs 4:3	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	10	Glacial lera	-
244	-	-*	-	Ekenäs 4:2	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	9	Glacial lera	-
246	-	-*	-	Ekenäs 4:2	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	10	Glacial lera	-
245	-	-*	-	Ekenäs 4:2	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	10	Glacial lera	-
247	-	-*	-	Ekenäs 4:2	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; förarbete till bifacialt redskap.	11	Glacial lera	SN
248	-	-*	-	Ekenäs 4:2	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; kärnor, mikrospån-kärna.	13	Glacial lera	TM/MM
123:1	169	-	6875–6876	Ekenäs 4:2–3	Fyndplats	Fynd; 1 kärnyxa, 1 fiintdolk.	17	Glacial lera	TM, SN
123:1(2)	169	-	13621–13625	Ekenäs 4:2–3	Fyndplats	Fynd; avslag.	17	Glacial lera	-
159:1	-	33426*	-	Ekenäs 4:4	Boplats	Rapporter; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", "Streffert, J. 2014. Förenklad avrapportering. Halland, Släp socken, Ekenäs 4:4, RAÄ 159:1". Fynd; avslag.	20–23	Glacial lera	-
127:1–2	-	33418	-	Algusered 1:66	Boplats	Rapport; "Renck, A. M. 2000 (ATA)", Fynd; avslag, kärna, mikrospån, spån, flathuggen skära.	13–15	Glacial lera	TM/MM, SN
133:1	-	-	-	Guntofta 1:23	Fyndplats	Fynd; avslag, spån, spånkniv, cylindrisk spånkärna.	52	Sandig morän	TM/MM
176:1	-	-	49390, 49421	Algusered, Villa Ekebacken	Fyndplats	Fynd; avslag och kärnor, 1 skivvyxa (?).	26	Urberg	TM?
134:1	-	-	-	Guntofta 3:1	Fyndplats	Fynd; avslag.	17	Urberg	-
134:1(2)	-	-	-	Guntofta 3:1	Fyndplats	Fynd; 3 pilspetsar med tänge (spån?).	24	Urberg	MN?

* Avser fynd som ännu inte har kunnat ges något fyndnummer då de antingen ännu inte fyndfördelats eller då fyndposterna inte har hittats vid genomgången av respektive museums fyndkatalog. Fynd med denna markering kan även vara fördelade till Hallands konstmuseum eller Varbergs museum.

Fornlämningstabell, forts

RAÄ-nr	GBI-nr	SHM-nr*	GSM-nr*	Plats	Lämningstyp (FMIS)	Beskrivning (rapport, lämningar, ¹⁴ C-dateringar, fynd)	M.ö.h.	Jordart	Datering
132:1	-	-	-	Guntofta 2:2	Fyndplats	Fynd; 1 kärnyxa.	52	Urberg	TM
179:1	-	-	45332	Guntofta	Fyndplats	Fynd; 1 kantyx i brons.	56	Urberg	Brå (PII)
120:1	-	-	-	Ekenäs 2:6	Fyndplats	Fynd; flintyx av oklar typ?	15	Glacial lera	TM?
249	-	-*	-	Ekenäs 1:4	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	11	Glacial lera	-
250	-	-*	-	Ekenäs 1:4	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; avslag.	10	Glacial lera	-
251	-	-*	-	Ekenäs 1:32	Fyndplats	Rapport; "Klange, J. 2017. Lämningar längs Östra Särövägen". Fynd; förarbete till bifacialt redskap i kvarts.	9	Glacial lera	SN
209:1	-	-	-	Algusered 1:150	Fyndplats	Fynd; avslag, 2 flathuggna skärar.	25	Urberg	SN
131:1	-	-	-	Ekenäs 2:26	Fyndplats	Fynd; avslag, spån och kärna, 1 cylindrisk spånkärna.	41	Urberg	MM
135:1	174, 175	-	-	Guntofta 1:2	Boplats	Fynd; avslag, 1 tjocknackig flintyx, 1 flintskära, 1 spånspilspets, 1 holk-yxa av brons (PV).	10-18	Glacial lera	MN, SN, Ybrå
180:1	167	-	6906	Särö (V om Herrebadet i Göviken)	Fyndplats	Fynd; 1 båtformig skafthålsyxa.	1	Postglacial finsand	MN

* Avser fynd som ännu inte har kunnat ges något fyndnummer då de antingen ännu inte fyndfördelats eller då fyndposterna inte har hittats vid genomgången av respektive museums fyndkatalog. Fynd med denna markering kan även vara fördelade till Hallands konstmuseum eller Varbergs museum.

BILAGA 4

ARKEOBOTANISK RAPPORT

STEFAN GUSTAFSSON
MAKROFOSSILANALYS OCH POLLENANALYS

Inledning

I samband med den arkeologiska undersökningen inom fornlämning Släp 117:1 i Släps socken utfördes dels en makrofossilanalys på jordprover från undersökningen och dels en pollenanalys på en pollenpropp tagen i en våtmark strax öster om undersökningsområdet.

Makrofossilanalys

Makrofossilanalysen omfattade 24 jordprover och dessa togs i samband med den arkeologiska undersökningen. Syftet med analysen var att besvara frågeställningar om lager och anläggningarnas funktion och tillkomst.

Metod

Jordprover för växtmakrofossilanalys floterades i vatten och det använda sållet hade en maskstorlek av 0,2 mm. Identifieringen gjordes med hjälp av mikroskop med en förstoring av 4 till 100 gånger. Artbestämningen gjordes med hjälp av referenssamling och bestämmningslitteratur (bl.a. Berggren 1969/1981, Digital Seed Atlas of the Netherlands, Jacomet 2006).

Resultat

Proverna innehöll i första hand träkol och i enstaka fall även förkolnade sädeskorn (figur 1). Uppenbarligen har undersökningsområdet inte hyst någon bofast jordbrukande befolkning. Det kan mycket väl ha funnits utanför själva undersökningsytan i sluttningarna upp mot högre terräng. I dessa sluttningar utgörs jorden av lättare material med stort inslag av sand medan dalbottenarna i första hand utgörs av tung lera.

Kontextnr	Provnr	Mängd träkol	Makrofossil	Antal
103	1105	+++		
107	1139			
113	1181	++		
115	1873	++		
115	2649	+		
115	1347	+		
115	1532	++	Vete obestämt	1
			Fragmenterad säd	1
115	1539	++		
115	1540	+		
116	1878	+		
125	1492	++		
132	1873	++		
141	2601			
141	2602			
141	2603			
142	2952	+		
142	2953	+		
144	2694			
145	2731	+++		
146	2775	++	Fragmenterad säd (litet)	1
147	2776	+++		
147	2777	++		
147	2778	+++		
149	2959	+	Korn	1

Figur 1. Analyserade prover från undersökningen. Analysen visar ändå att både korn och vete har odlats i närheten men eftersom ogräs saknas går det inte säga något om åkrarnas skötsel och tillstånd.

+ enstaka bitar, ++ god förekomst, +++ riklig förekomst

Pollenanalys Hagryd

I samband med den arkeologiska undersökningen i Hagryd genomfördes provtagning för pollenanalys i en närliggande mosse och våtmark som heter Skrikemyst.

Målsättningen med pollenanalysen var att försöka sätta in de händelser som kunde spåras inom den arkeologiska undersökningsytan i ett kulturlandskaps-historiskt perspektiv. Pollenanalysen tillför ett tidsdjup och kunskap om vad som sker i landskapet på ett sätt som en traditionell arkeologisk undersökning inte kan bidra med. De relativt blygsamma lämningarna i Hagryd kan fogas in i ett större sammanhang som ger en bättre förståelse för hur platsen och det omgivande landskapet har nyttjats.

Metod

Pollenproppen togs med hjälp av en ryssborr där små prover på 1 kubikcentimeter skars ut från olika nivåer. Proverna preparerades av geologiska institutionen vid Lunds universitet. För artbestämning användes ett ljusmikroskop med 100 till 1 000 gångers förstoring. Bestämningen gjordes med referenssamling och referenslitteratur (Björse m.fl. 1996, Erdtman 1943, Faegri m.fl. 1989, Moore m.fl. 1991, Punt 1976).

Resultat

Zonindelning

Zonindelningen av pollendiagrammet bygger på de förändringar som går att spåra i analysen. Anledningen till grupperingen i ekologiska grupper var att tydliggöra den mänskliga påverkan i landskapet. Utveckling och tillbakagång av specifika arter var av mindre betydelse i den här analysen.

Dateringarna i figurerna är kopplade till specifika nivåer i borkärnan medan dateringen av zonerna även bygger på resultat från andra pollenanalyser i området. Zonernas längd får ses som relativ och inte absolut.

Zon 0: före 3400 f.Kr.

Landskapet och vegetationen var densamma som under zon 1 det vill säga ädellövskog med bland annat ek, hassel, alm, lind, björk och ask. Skillnaden mellan zon 0 och 1 ligger i att kolmängden ökar märkbart i zon 1 jämfört med zon 0. Det tolkas som de första påtagliga spåren av mänsklig aktiviteter i närområdet. Det har sannolikt funnits människor i området tidigare men dessa har inte lämnat några tolkningsbara spår i vegetationsutveckling eller produktion av mikrokol.

Figur 2. Diagram över den utförda pollenanalysen med de 20 nivåerna i Skrikemyst markerade. De utskrivna dateringarna avser de utförda ¹⁴C-analyserna (nivå 2, 9 och 13).

Zon 1: 3000–2000 f.Kr.

Landskapet bestod av ädellövskog med påtagligt inslag av ek och hassel samt alm, lind, björk och ask. Det fanns även ett visst inslag av halvgräs och örter vilket visar att skogen innehöll gläntor och lite öppnare ytor. Inslaget av träkolspartiklar var relativt blygsamt men tyder på viss mänsklig aktivitet eftersom inslag av skogsbrand inte går att finna. Sammantaget kan landskapet vid den här tiden till övervägande delen beskrivas som ett naturlandskap.

Zon 2: 2000–500 f.Kr.

Perioden karakteriseras av ett ökat inslag av björk och en nergång av ek, ask, lind, al och alm. Samtidigt ökar andelen gräs och halvgräs samt en del örter. Det fanns även flera mer eller mindre markerade kollinser i lagerföljden som visar på markbränning. Även det generella inslaget av kol var påtagligt större gentemot tidigare period. Detta visar på en mänsklig påverkan i landskapet som bestod i uppöppnande av naturskogsmark och syftet var att skapa bättre betesmarker för den allt viktigare boskapsdriften. Att betestrycket bitvis kunde vara påtagligt har flera tidigare analyser, inte minst från Sydsverige, påvisat (Welinder 1998; Berglund 1993 m.fl.). Uppöppnandet ökar succesivt under perioden. Inom zonen kom även de första indikationerna av hedmarker i form av ljung och ljungväxt pollen. Det påträffades även ett pollenkorn av vete och två av korn i den här zonen men det går inte med säkerhet avgöra om det tyder på platspecifik odling eller om det finns andra orsaker bakom fyndet. Landskapets karakteristiska sprickdalar är relativt smala med branta väggar. Transport av pollen kan möjligtvis ske något annorlunda i och med kraftiga vindar, och inte minst uppvindar, som under vissa väderleksförhållanden kan uppstå vid dessa naturformationer. Möjligen skulle icke vindburna pollenkorn som de från vete och korn kunna spridas från lägre liggande odlingsytor på detta sätt.

Zon 3: 500 f.Kr.–1000 e.Kr.

I denna period ökar gräsen ytterligare och landskapet omformas succesivt till ett kulturlandskap. Det finns fortfarande rester av ädellövskog men sanno-

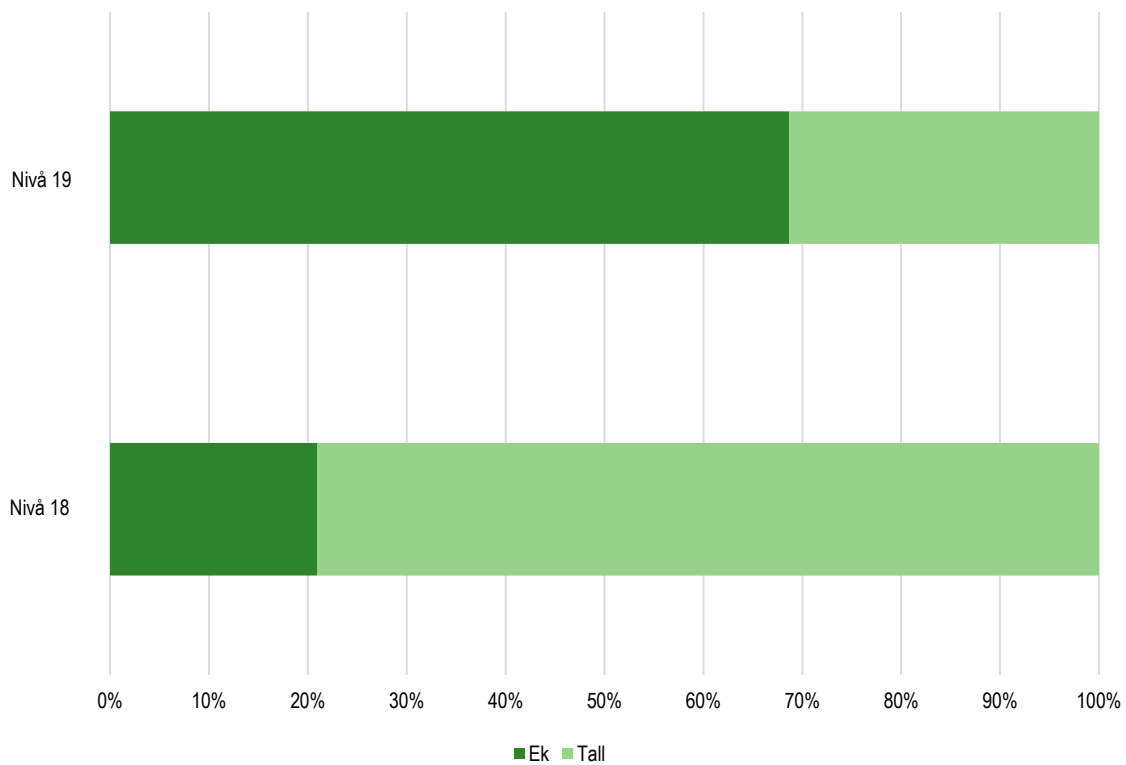
likt förpassad till de områden som inte lämpar sig för boskapsdrift som sprickdalar, slänter och raviner men kanske även närmast boplatserna. Inslaget av träkol var frekvent över hela perioden med vissa toppar som kommer sig av röjningsbränder. Det fanns även inslag av växter som företrädesvis breder ut sig efter bränder som till exempel örnbräken. Precis som för gräskurvan ökar även mängden örter och vad som lite slarvigt brukar kallas ogräs. Betesindikerande och för det öppna landskapet karakteristiska växter som en och svartkämpar dyker upp och ökar i mängd. Även inslaget av sädeslagen vete och korn ökar betydligt men inslaget var blygsamt i föregående period. När det gäller pollen från sädeslagen bör man tänka på var provtagningspunkten för pollenanalysen ligger och att sädeslagen förutom råg inte är vindpollinerade. Läget för den provtagna mossen kan göra att resultatet blir missvisande om vi tänker oss att odlingsytorna låg i lägre terräng vilket får anses troligt.

Zon 4: 1000 e.Kr.–modern tid

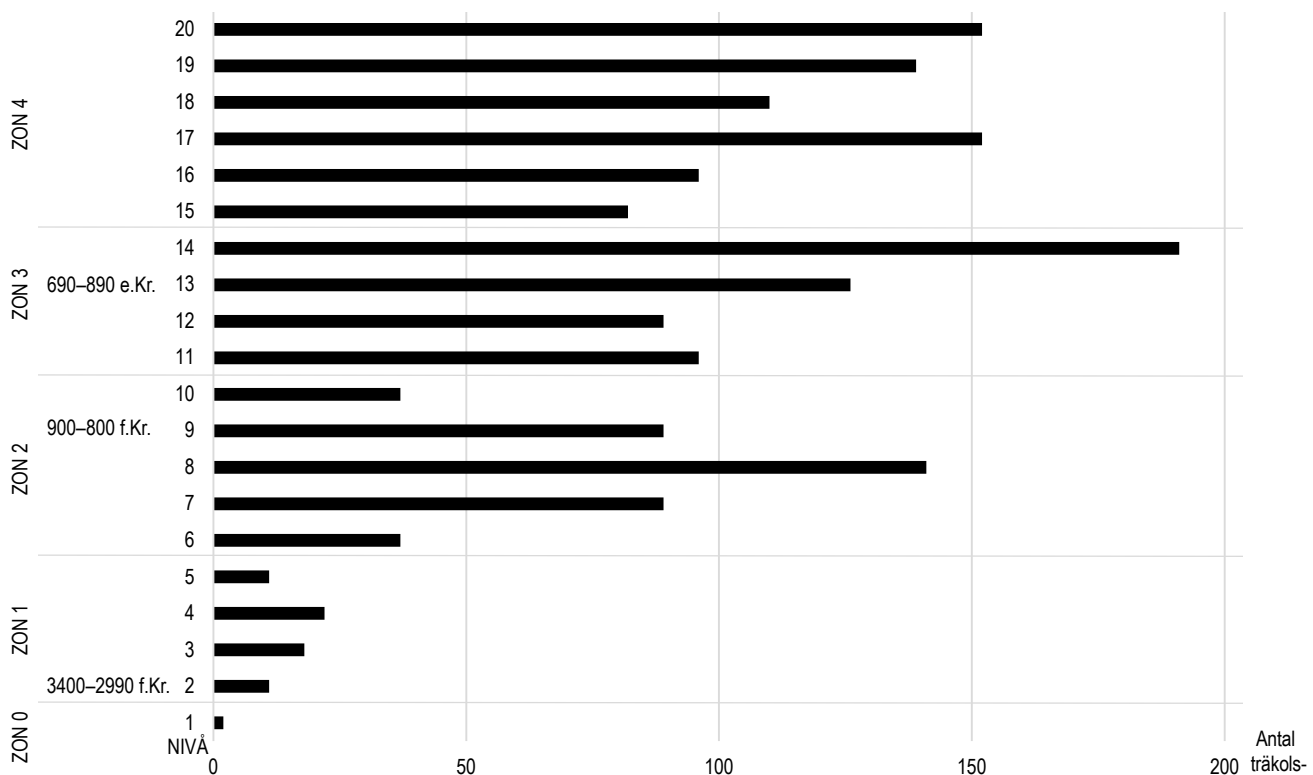
Det karakteristiska beteslandskapet kvarstår men spåren efter odling ökar. Det förekom skogsdungar, hasselnår och blandskogar på förmodligen samma platser som under föregående period, de områden som inte var lämpliga för foder, bete och odling. Det var sannolikt viktigt att det fanns tillgång till både bränsle och byggnadsmaterial så skogen var inte på något vis oviktigt. Även insamling av nötter, bär och vilda växter var förmodligen av betydelse.

Odlingsindikatorerna ökar med pollen från vete, korn och i slutet av perioden även råg och havre. Fördelningen mellan sädeslagen ska inte ses som representativt för den odling som bedrevs utan snarare en bild av vad som odlades.

Ljungpollen har flera toppar eller möjligen en större sammanhängande topp. Variationen kan bero på den glesare provtagningen i denna del av borrhoproppen. I den yngsta analyserande nivån var ljungpollen som rikligast vilket kan hänga samman med toppar i andra pollendiagram som knyts till perioden 1300 och senare.

Figur 3. Förändring i fördelningen mellan ek och tall i nivå 18 och 19.

Figur 4. Mängden träkolspartiklar i olika nivåer. De utskrivna dateringarna avser de utförda ¹⁴C-analyserna (nivå 2, 9 och 13).

Ek och tall i zon 4

Visserligen fokuserar inte den här analysen på skillnader mellan olika arter och hur deras utbredning förändras över tid. Men i slutet av zon 4 minskar tallen påtagligt samtidigt som eken ökar (figur 3). Detta fenomen framkom även vid en pollenanalys på Särö som ligger något sydväst om Hagryd (Björkman 2004). Detta skulle kunna hänga samman med att kronan iscensätter en organiserad plantering av ek för kommande skeppsbyggnationer. I detta sammanhang huggs tallskog ner för att ge plats åt ekplanteringar.

Träkol

Mängden träkolspartiklar har räknats i de olika nivåerna i borrhärdarna (figur 4). Hur mycket träkol som lagrats i mossen beror på en rad olika omständigheter. Skogsbränder avsätter mycket kol under en kortare period. Mänsklig påverkan som röjningsbränder, svedjebbruk, eldsvådor, uppvärmning, matberedning och andra aktiviteter med eld avsätter kontinuerligt träkol där de mindre fraktionerna lätt kan transporteras med hjälp av vinden. I det här fallet har träkolskurvan använts som ett relativt mått på mänsklig aktivitet.

Generellt så ökar mängden kol över tid men den stora skillnaden fanns mellan zon 1 och zon 2. Inom zon 2 så börjar skogen öppnas upp och öppna marker breda ut sig och i detta sammanhang har sannolikt elden nyttjats. Även en ökande och en mer stationär befolkning i området kan ligga bakom den ökande kolmängden.

Litteratur

BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.

BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.

BJÖRKMAN, L. 2004. *Pollenanalytisk undersökning av råhumusprofiler från Särö Västerskogs naturreservat och Särö Nordanskog i norra Halland*. LUNDQUA Uppdrag 50. Kvartärgeologiska avdelningen. Lunds universitet.

BJÖRSE, G., BRADSHAW R.H.W. & MICHELSON, D.B. 1996. Calibration of regional pollen data to construct maps of former forest types in southern Sweden. *Journal of Paleolimnology*, 16 pp 67–78.

Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>

ERDMAN, G. 1943. *An Introduction to pollen analysis*. U.S.A.

FAEGRI, K. & IVERSEN, J. 1989. *Textbook of pollen-analysis*. 4th edition. The Blackburn Press. U.S.A.

JACOMET, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium.

MOORE, P. D., WEBB, J. A., & COLLINSON, M. E. 1991. *Pollen analysis*. Blackwell, Oxford.

PUNT, W. 1976–2003. *The Northwest European Pollen*. Elsevier Scientific, Amsterdam.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe*. Zug, Switzerland.

SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.

BILAGA 5

ANALYS AV STENMATERIAL

ANDERS HÖGBERG
ARCHAEOLOGY & HERITAGE

Registrering och bestämning av flint- och stenmaterial

Jag har bestämt materialet utifrån typ, flinttyp samt andra iakttagelser. Syftet med arbetet har varit att registrera och tolka flintmaterialet för att kunna bestämma dess karaktär, flinttyp och datering. Specifikt från beställningen var att avgöra om/vad fyndet:

- är ett avslag eller ej
- är diagnostiskt utifrån form
- är diagnostiskt utifrån flinttyp
- har för datering

Typ och beskrivning baseras på Högberg (m.fl. 1998). Materialet innehåller få formella redskap. Merparten av materialet är avslag och kärnor. Materialet hänger inte ihop på så sätt att det representerar ett och samma tillverkningstillfälle. Det ger istället intryck av att utgöra spridda delar av många olika tillverkningar ("ackumulerat avfall"). Det finns inga sammanhållna avslagsserier från enstaka tillverkningstillfällen i materialet.

Merparten av materialet går inte att datera närmare än till stenålder, då det består av avslag och kärnor som tillverkats på ett sätt som inte är diagnostiskt för en specifik tidsperiod. Dock hittar jag inga tecken i materialet på att det skulle representera någon omfattande neolitisk (TN eller MN) aktivitet, varför det är sannolikt att merparten av materialet härrör från mesolitikum.

Av det material som är daterbart är absolut merparten mesolitiskt, som t.ex. tvåpoliga spånkärnor, mikrospånkärnor och lihultsyxa. Tvåpoliga spånkärnor finns i materialet på olika sätt. Exempelvis fnr 1:1012:1 är två stycken kärnor. De är inte helt uttjänta, men nästan. De negativa avspaltningar som syns på kärnorna kommer från tillverkning av spånliknande avslag. Kärnorna har preparerade plattformar och en uppbyggd front som visar att de sannolikt varit tvåpoliga spånkärnor innan de använts som kärnor för spånliknande avslag. Fnr 1:1513:1 är en tvåpolig kärna. Den är inte helt uttjänt, men nästan. De negativa avspaltningar som syns på kärnan kommer från tillverkning av spånliknande avslag. Kärnan har preparerad plattform och en uppbyggd front som visar att den

sannolikt varit en tvåpoliga spånkärna innan den använts som kärna för spånliknande avslag. Fnr 1:1570:1 är en tvåpolig kärna. Den är uttjänt. Detta på grund av flera misslyckade avspaltningar som omöjliggjort vidare avspaltningar.

Dateringen inom perioden mesolitikum är något oklar. Lihultsyxa och mikrospånkärnor passar fint med Lihultskultur. Tvåpoliga spånkärnor brukar mer sammanknippas med Hensbackakultur (exempelvis Johansson & Streiffert 2000). Det går inte att avgöra utifrån flintmaterialet om vi har flera skilda faser (dvs lihultsfas och hensbackafas eller fler) eller om materialet är från en fas med inslag av flinta som vanligen hänförs till båda dessa kulturer.

Endast ett fåtal flintbitar är av annan datering än mesolitikum. Fnr 116:1529:3 är ett litet avslag av högkvalitativ senonflinta. Det har en plattformsvinkel, en kurvatur och en preparerad plattform med läpp som visar att avslaget är slaget med bifacial teknik (alltså för att tillverka eller skärpa upp tex en bifacial skära, dolk eller spjutspets). Detta ger en datering till perioden SN-äldre bronsålder per II/III. Det finns inget i materialet som tyder på att någon form av bifacial tillverkning skett på platsen. Avslaget ska alltså tolkas som komma från någon form av bearbetning av ett redan färdigt verktyg, tex uppskärpning.

Vad gäller de kontexter som benämns "Bronsålder" i fyndlistan så innehåller de generellt mer avslag med krossade plattformar och färre avspaltningarnegativ på dorsal sida. Detta brukar generellt förknippas med tekniker vanliga i bronsålder och järnålder (Högberg 2001, 2009). Ett flintredskap (fnr 116:2644:2), benämnt eldgöringsdon, är en flintbit som använts för att göra upp eld genom gnideld. Flintbiten har en nött spets. Denna har dragit mot en mineral, tex pyrit. Då har gnistor uppstått. Denna typ av eldgöringsdon är vanlig i äldre bronsålder. Dock finns varianter av denna artefakttyp i andra perioder också. Med undantag av fnr 115:1524, som innehåller ett mikrospån och ett avslag som är slipat och därmed sannolikt kommer från en slipad yxa från neolitikum/tidig bronsålder, finns inga tydliga inslag av äldre flintmaterialet i de kontexter som benämns "Bronsålder" i fyndlistan. Min tolkning är att de kontexter som benämns bronsålder, då med undantag av nyss nämnda fnr 115:1524, innehåller flintmaterial som slagits i metalltid, sannolikt bronsålder.

I fnr 115:1524 och 115:1543 finns ett avslag med slipad yta från respektive kontext. Dessa avslag kommer från omhuggning av ett slipat föremål (yxa eller mejsel) till något annat. De representerar alltså inte en tillhuggning som syftar till att vårda en yxa eller en mejsel för att bibehålla den som yxa/mejsel (tex uppskärpning/lagning av egg).

Under "Beskrivning" anger jag flinttyp. Syftet har varit att undersöka variation i flinttyper för att se om det finns eventuell import av råmaterial. Typ har bestämts utifrån Högberg & Olausson (2007). I materialet finns tre typer: Sydskandinavisk senonflinta, benämnd *senon* i fyndlistan, klar daniensflinta, benämnd *danien* i fyndlistan samt flinta från strandvallar längs västkusten, benämnd *västkust* i fyndlistan. Samtliga av dessa typer är lokalt tillgängliga i mark och längs stränder.

På samtliga bitar där krusta finns bevarad, visar denna att flintan som använts för råmaterial för tillverkning inte hämtats från in-situ geologiska lager (d.v.s. den har inte hämtats direkt från kalk eller kritlager). Krustan är svallad och patinerad. Detta brukar vanligen förknippas med flinta hämtad från marken (t.ex. åkrar) eller stränder och strandvallar. De tre flinttyper som identifierats förekommer längs stränder från Skåne upp till Oslo-fjorden. Min tolkning är att merparten av flintan som använts på platsen har plockats vid stranden eller från en strandvall. Jag ser inga tecken på att flinta importerats långväga (från t.ex. Danmark) till platsen.

Detaljer, förtydligande av poster i fyndtabellen

När jag skriver *avslag* under kolumnen Typ innefattar denna benämning såväl hela som fragment av avslag. Merparten av avslagen i materialet är fragment.

Referenser

HÖGBERG, A. 2001. *Flinta under yngre bronsålder och äldre järnålder*. Öresundsförbindelsen. Malmö Kulturmiljö.

HÖGBERG, A. 2009. *Lithics in the Scandinavian Late Bronze Age. Sociotechnical Change and Persistence*. BAR International. Oxford.

HÖGBERG, A. MARDELL, L., RUDEBECK, E., SARNÄS, P., SHEKER, L. OCH ÖDMAN, C. 1998 (nytryck 2000 och 2002). *Nomenklatur och sorteringschema för flinta*. Malmö Kulturmiljö.

HÖGBERG, A. & OLAUSSON, D. 2007. *Scandinavian Flint – an Archaeological Perspective*. Aarhus University Press.

JOHANSSON, G. & STREIFFERT, J. 2000. *Ölmanäs. Halland, Kungsbacka kommun. Ölmevalla socken, Ölmanäs 24:1*. UV Väst rapport 2000:15. Arkeologisk förundersökning RAÄ.

BILAGA 6

¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.

¹⁴C-analys

Resultat

Pollenanalys: zon 2, nivå 9 (10;4001)

Date Received	May 19, 2016	Material Type	Charcoal
Date Reported	June 23, 2016	Pre-treatment	AAA
ICA ID	16C/0614	C13/C12	-19.1 o/oo
Submitter ID	10:4001	Conventional Age	2710 +/- 20 BP

Calibrated Age	Cal 900 - 810 BC
----------------	------------------

Resultat

Pollenanalys: zon 1, nivå 2 (10;4002)

Kontexter: 103, 115, 132

ICA ID	Submitter ID	Material Type	Pretreatment	Conventional Age	Calibrated Age
18C/0129	10;4002	Charcoal	AAA	4430 +/- 30 BP	Cal 3340 - 3210 BC (26.1%) Cal 3190 - 3150 BC (4.4%) Cal 3130 - 2920 BC (64.9%)
18C/0130	103;1105	Charcoal	AAA	2550 +/- 30 BP	Cal 810 - 740 BC (54.9%) Cal 690 - 660 BC (9.9%) Cal 650 - 550 BC (30.6%)
18C/0131	115;1532	Charcoal	AAA	2690 +/- 30 BP	Cal 900 - 800 BC
18C/0132	132;1873	Charcoal	AAA	2450 +/- 30 BP	Cal 760 - 680 BC (26.7%) Cal 670 - 410 BC (68.7%)

Resultat

Pollenanalys: zon 3, nivå 13

Date Received	February 20, 2018	Material Type	Charcoal
Date Reported	March 08, 2018	Pre-treatment	AAA
ICA ID	18C/0242	Conventional Age	1220 +/- 30 BP
Submitter ID	10;4003	Calibrated Aged	Cal 690 - 750 AD (20.9%) Cal 760 - 890 AD (74.5%)

BILAGA 7

BERÖRDA FORNLÄMNINGAR

RAÄ-NR I FORNMINNESREGISTRET (FMIS) OCH
LÄMNINGS-NR I KULTURMILJÖREGISTRET (KMR)

Berörda fornlämningar

Fornminnesregistret (FMIS) stängdes ner i början av 2019 och har ersatts av Kulturmiljöregistret (KMR). I Fornminnesregistret var lämningarna registrerade med RAÄ-nr, i det nya Kulturmiljöregistret har de istället fått lämningsnummer (t.ex. L2019:1).

RAÄ-nr (FMIS)	Lämnings-nr (KMR)	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
Släp 1:1	L1997:9355	Röse	Fornlämning
Släp 2:1	L1997:9894	Stensättning	Fornlämning
Släp 3:1	L1997:9895	Röse	Fornlämning
Släp 7:1	L1996:42	Röse	Fornlämning
Släp 7:2	L1996:43	Röse	Fornlämning
Släp 14:1	L1997:9746	Röse	Fornlämning
Släp 15:1	L1997:9817	Stensättning	Fornlämning
Släp 16:1	L1997:9136	Röse	Fornlämning
Släp 16:2	L1997:9135	Röse	Fornlämning
Släp 17:1	L1997:9137	Röse	Fornlämning
Släp 18:1	L1997:9897	Stensättning	Fornlämning
Släp 19:1	L1997:9964	Röse	Fornlämning
Släp 21:1	L1997:9281	Röse	Fornlämning
Släp 22:1	L1997:8900	Röse	Fornlämning
Släp 22:2	L1996:45	Stensättning	Fornlämning
Släp 22:3	L1997:9282	Stensättning	Fornlämning
Släp 23:1	L1997:9436	Röse	Ingen antikvarisk bedömning - Förstörd
Släp 29:1	L1997:5290	Röse	Ingen antikvarisk bedömning - Förstörd
Släp 30:1	L1997:5364	Röse	Fornlämning
Släp 33:1	L1997:6089	Stensättning	Fornlämning
Släp 35:1	L1997:5682	Stensättning	Fornlämning
Släp 36:1	L1997:6247	Röse	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 37:1	L1997:6248	Stensättning	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 38:1	L1997:6249	Stensättning	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 39:1	L1997:5774	Stensättning	Fornlämning
Släp 40:1	L1997:5851	Stensättning	Fornlämning
Släp 41:1	L1997:5129	Stensättning	Fornlämning
Släp 42:1	L1997:5130	Stensättning	Fornlämning
Släp 44:1	L1997:9791	Röse	Fornlämning
Släp 47:1	L1997:9151	Stensättning	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 48:1	L1997:9910	Röse	Fornlämning
Släp 48:2	L1997:9979	Röse	Fornlämning
Släp 48:3	L1997:9152	Stensättning	Fornlämning
Släp 50:1	L1997:9296	Stensättning	Fornlämning
Släp 51:1	L1997:9297	Röse	Fornlämning
Släp 52:1	L1997:8914	Röse	Fornlämning
Släp 53:1	L1997:9449	Röse	Fornlämning

Berörda fornlämningar, forts

RAÄ-nr (FMIS)	Lämnings-nr (KMR)	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
Släp 54:1	L1997:9450	Röse	Fornlämning
Släp 55:2	L1997:9451	Röse	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 58:1	L1997:9597	Röse	Fornlämning
Släp 61:1	L1997:9222	Röse	Fornlämning
Släp 62:1	L1997:9763	Röse	Fornlämning
Släp 62:2	L1997:9764	Röse	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 63:1	L1997:9765	Stensättning	Fornlämning
Släp 66:1	L1997:9912	Stensättning	Fornlämning
Släp 71:1	L1996:60	Röse	Fornlämning
Släp 71:2	L1996:61	Röse	Fornlämning
Släp 72:1	L1996:62	Stensättning	Fornlämning
Släp 73:1	L1997:9599	Röse	Fornlämning
Släp 74:1	L1997:9674	Röse	Fornlämning
Släp 76:1	L1997:8920	Röse	Fornlämning
Släp 77:1	L1997:8921	Röse	Fornlämning
Släp 78:1	L1997:9766	Stensättning	Fornlämning
Släp 79:1	L1997:9835	Röse	Fornlämning
Släp 82:1	L1997:9915	Röse	Fornlämning
Släp 83:1	L1997:9982	Röse	Fornlämning
Släp 104:1	L1997:9358	Röse	Fornlämning
Släp 105:1	L1997:8899	Röse	Fornlämning
Släp 111:1	L1997:6328	Stenkrets/stenrad	Fornlämning
Släp 111:2	L1997:6329	Grav markerad av sten/block	Fornlämning
Släp 116:1	L1997:5221	Boplats	Fornlämning
Släp 117:1	L1997:6022	Boplats	Fornlämning
Släp 118:1	L1997:6092	Boplats	Fornlämning
Släp 120:1	L1997:5375	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 123:1	L1997:5603	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 125:1	L1997:6169	Boplatsområde	Möjlig fornlämning
Släp 126:1	L1997:6173	Boplats	Fornlämning
Släp 127:1	L1997:6310	Boplats	Fornlämning
Släp 127:2	L1997:5115	Boplats	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 130:1	L1997:5675	Boplats	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 131:1	L1997:5206	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 132:1	L1997:5277	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 133:1	L1997:5842	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 134:1	L1997:5843	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 135:1	L1997:5844	Boplats	Möjlig fornlämning
Släp 142:1	L1997:5513	Boplats	Fornlämning
Släp 143:1	L1997:5514	Boplats	Fornlämning
Släp 144:1	L1997:5676	Boplats	Fornlämning
Släp 145:1	L1997:5758	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 148:1	L1997:6036	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning

Berörda fornlämningar, forts

RAÄ-nr (FMIS)	Lämnings-nr (KMR)	Lämningsstyp	Antikvarisk bedömning
Släp 149:1	L1997:6106	Boplats	Fornlämning
Släp 153:1	L1997:5624	Boplats	Fornlämning
Släp 154:1	L1997:6186	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 159:1	L1997:5755	Boplats	Fornlämning
Släp 175:1	L1997:5667	Boplats	Möjlig fornlämning
Släp 176:1	L1997:6230	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 177:1	L1997:6231	Boplats	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 178:1	L1997:6232	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 179:1	L1997:6331	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 180:1	L1997:5133	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 182:1	L1997:5691	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 183:1	L1997:5692	Stensättning	Fornlämning
Släp 183:2	L1997:5222	Röse	Fornlämning
Släp 196:1	L1997:5693	Boplats	Fornlämning
Släp 201:1	L1997:5943	Boplats	Möjlig fornlämning
Släp 202:1	L1997:6015	Boplats	Möjlig fornlämning
Släp 209.1	L1997:5777	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 216:1	L1997:5526	Stensättning	Fornlämning
Släp 216:2	L1997:6093	Stensättning	Fornlämning
Släp 220:1	L1997:6254	Boplats	Fornlämning
Släp 220:2	L1997:6253	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 221:1	L1997:5860	Grav - uppgift om typ saknas	Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält
Släp 221:2	L1997:5783	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 233	L1996:6008	Boplatsområde	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 234	L1996:6396	Boplatsområde	Ingen antikvarisk bedömning - Helt undersökt
Släp 241	L1996:7710	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 242	L1996:7711	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 243	L1996:7481	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 244	L1996:7482	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 245	L1996:7483	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 246	L1996:7484	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 247	L1996:7485	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 248	L1996:7486	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 249	L1996:7487	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 250	L1996:7488	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
Släp 251	L1996:7489	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning

Denna rapport är en redovisning av resultaten från en arkeologisk undersökning inom fornlämningen Släp 117:1 strax norr om Särö centrum i Kungsbacka kommun, Hallands län. Undersökningen utfördes av Arkeologikonsult under hösten 2015. Med syftet att försöka få fram ny kunskap om landskapsutvecklingen i närområdet utfördes även en pollenanalys på en borrhärna tagen i en mosse öster om fornlämningen.

Undersökningen visade på att fornlämningen snarare utgör en aktivitetsplats än en boplats och att aktiviteter har förekommit på platsen under fyra faser från tidigmesolitikum fram till idag. Från tidigmesolitikum fram till tidigneolitikum påträffades fynd av sten som representerar strandnära aktiviteter på platsen. Från yngre bronsålder påträffades härdar och spåren av aktiviteter i anslutning till en bäckfåra som troligen kan knytas till en rösemiljö väster om platsen. Från slutet av äldre järnålder påträffades enstaka lämningar som troligen representerar aktiviteter i ett jordbrukslandskap vilket även är fallet för de yngsta lämningarna som utgörs av diken och hägnader från tidigmodern och modern tid. Pollenanalysen visade på fem skeden i landskapets utveckling efter den senaste istiden varav människans påverkan på naturen kunde ses i alla utom det första. Analysen visade på att de tidigaste skogsröjningarna skedde under början av mellanolitikum men då endast i liten skala. Under slutet av senneolitikum påbörjades däremot stora förändringar av landskapet i form av stora röjningar av skog som pågick i tilltagande skala fram till slutet av yngre bronsålder då landskapet gick in i en stabil period. Denna stabilitet rådde fram till slutet av den äldre järnåldern då ytterligare röjningar av skog skapade det öppna kulturlandskapet vi kan se idag. Sammantaget ger undersökningens resultat en nyanserad bild av landskapsutvecklingen sedan istiden i en relativt utforskad del av norra Halland.

Optimusvägen 14 Tel 08-590 840 41
194 34 Upplands Väsby www.arkeologikonsult.se